

ΝΕΟΛΟΓΟΥ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Σ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑΣ.

ΑΡΙΘΜΟΣ 49.

ΤΟΜΟΣ Β΄.

3 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1893.

ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΠΤΩΧΕΙΑ

κατά τους τελευταίους αιώνας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΤΙΚΑ.

Περὶ τῆς ἐν Κων(πόλει) ἑλληνικῆς Σχολῆς.

Τὸ πατριαρχικὸν τοῦτο γράμμα ἀναφέρεται εἰς τὴν σελ. 921, στήλην 2, στίχον 15, μεταγραφὴν δ' ἀπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 605 χειρογράφου τῆς ἐνταῦθα βιβλιοθήκης τοῦ Παναγίου Τάφου ὑπὸ λογίου φίλου, διωρθώθη ἐν ταῖς πλείστοις· ἐγὼ ἐπέστησα προσοχὴν εἰς τὴν σημείωσιν τοῦ χρόνου τῆς ἀπολύσεως τοῦ γράμματος, ἥτοι τοῦ 1663, ὡς ἔτους συστάσεως τοῦ ἐπιστημονικοῦ τμήματος τῆς πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας· ἐκδίδομι δὲ τοῦτο καὶ διότι τὸ ἀρχαιότερον ἔστιν ἐξ ὧν γινώσκω πατριαρχικῶν γραμμάτων περὶ σχολείων ἐν γένει, καὶ διότι ἡ ἀνάγκη αὐτοῦ πείθει πάντα ἐπιπόλαιον καὶ ἡμιμαθῆ ἐπικριτὴν μου ὅτι πάντα τὰ περὶ τούτου ὑπ' ἑμοῦ γραφέντα πρὸ δεκαετίας ἐν τοῖς Χρονικοῖς τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας ἦσαν ἀκριβέστατα, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ τὰ περὶ τῆς μεγάλης ταύτης Σχολῆς, ἅτινα καὶ δημοσίᾳ ὑποστηρίξω ἐν ἰδίῳ βιβλίῳ ἢ ἐν δευτέρᾳ ἐκδόσει τῶν Χρονικῶν τούτων.

Ὁ ἀναγνώστης εὐαρεστηθήτω ἂν τείνῃ προσοχὴν εἰς τὸν δωδκάριθμον ἐσμὸν τῶν μαθητῶν, ἀναμνησκόμενος τοὺς βοηθοὺς τοῦ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς οἰκουμενικοῦ διδασκάλου, καὶ εἰς τὴν μαρτυρίαν τῆς ὑπάρξεως διδασκάλων τοῦ ἐπιστημονικοῦ τμήματος τῆς πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας πλείονον τῶν δύο· τὸ πατριαρχικὸν τοῦτο γράμμα διδάσκει πολλὰ τὸν δυνάμενον καὶ θέλοντα ἂν μάθῃ· ἔχει δ' οὕτω:

M. I. Γ.

† Διονύσιος ἐλέω Θεοῦ, κτλ.

Ἦκει μὲν εἰς ἀνθρώπους θεοθεν πολλά, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἀγαθὰ, σοφίας δὲ καὶ τῆς κατὰ γνώσιν ἀρετῆς, κρείττον οὐδὲν, οὔτε ἦκει οὐθ' ἤξει πώποτε, ὡς τις τῶν ἐπιστήμων ἔφη σοφῶν· ἔστι μὲν γάρ, ὡς λέγει, τῆς θείας οὐσίας εἰκὼν τὸ ἀνθρώπινον, ἀλλὰ Θεῶ μὲν εἰς τὸ γινώσκειν ἡ φύσις ἀρκεῖ, ἀνθρώπῳ δὲ ἀπὸ σοφίας ἡ ἐξομοίωσις γίνεται, καὶ προσπορίζεται μὲν τὸ τῆς εἰκότος τελειωτικὸν δι' αὐτῆς, διακρίνεται δὲ ταύτῃ καὶ μόνῃ τῶν θηρίων ὁ ἀνθρώπος· τῷ γὰρ εἰδέναι καὶ ὄλως τῷ γνωστικῷ τρόπῳ, φασὶν οἱ σοφοί, Θεὸν ἀνθρώπου, καὶ ἀνθρώπου διαφέρειν θηρίων, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο σοφὸς οἰκεῖος Θεῶ, ὅτι πειράται συνεχῶς εἶναι τῇ γνώσει· καὶ περὶ νόησιν πραγματεύεται, ἢ τὸ θεῖον οὐσιώται, καὶ ἔστιν ὡς ἀληθῶς ἡ σοφία θειότατον χρῆμα, καὶ οἷον οὐδὲν ἐν τῇ φύσει τῶν ὄντων συνέστηκεν, ὅθεν καὶ ὑπὸ τῆς θείας Γραφῆς τιμιωτέρα τῶν πολυτελῶν λίθων κρίνεται, ὥστε οὐδὲν τῶν ἐν ἀνθρώποις τιμίων ἀντάξιόν εἶναι ταύτης, διδασκούσης δικαιοσύνην καὶ φρόνησιν, ὑφ' ὧν πάσα ἀρετὴ περιέγεται, καὶ ἥς οὔποτε κατισχύσει κακία. Ἀλλ' ὅσον αὐτῆς τὸ ἐξαιρετικόν, καὶ τὸ ἐπὶ πάνσιν ἀναγκάσιον, τοσοῦτον ἐν τοῖς δε τοῖς καιροῖς ὑπὸ τῶν πολλῶν κατημελήθη, μὴ αἰσθανομένων τὴν ἀπὸ τῆς στέρησεως ταύτης προσγινομένην τῷ ἀνθρώπῳ εἶδει ἀβελτηρίαν καὶ ἀχρηστότητα. Δῆλον δὲ τρόπῳ τινὶ θαυμασίῳ καὶ οἰονεῖ οἰκονομικῶ ἀρρήτῳ, ὁ χρησιμώτατος ἐν ἀρχαῖσι κύριος Μανουὴλ, ἀπὸ Καστορίας ἔλκων τὸ γένος, καὶ ἐν τῇδε τῇ βασιλευσῆσιν συνωσιμμένος, πολλῶν καὶ ἄλλων ἀξιοθεῖς παρὰ Θεοῦ ἀγαθῶν, ἔγνωκε δεῖν ἀπαρχὰς οἰονεῖ τινας τῇ πολυεράστῳ ταύτῃ παιδείᾳ (δι' ἧς ὁμοίωσις Θεῶ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνθρώπῳ) καὶ δι' αὐτῆς τῷ εὐεργέτῃ αὐτοῦ Θεῶ ἀπὸ τῶν προσόντων αὐτῷ ἀγαθῶν ἀναθέσαι ἀνάγκουσιν τινα,

καὶ οὐνεὶ ζωπυρίαν αἰδῆμον, εἴτε ἀπὸ Θεοῦ ἐμπνευσθεῖς, εἴτε ἀπὸ τῆς αὐτοῦ φύσεως ὀδηγηθεῖς, εἴτε καὶ ὑπὸ τῆς τῶν συνόντων αὐτῷ ἀγαθῶν ἀνδρῶν προτροπῆς ποδηγηθεῖς, καὶ τὸ δὴ λεγόμενον ἀπὸ μηχανῆς Θεὸς φανείης τῇ εὐρισκομένῃ ἐνταῦθα τῶν χριστιανῶν πολιτείᾳ, ὥστε ἀκαδημίαν συστήσαι καὶ σχολὴν κοινὴν πρυτανεύσαι τοῖς πάσιν, ἰδίους αὐτοῦ ἀναλώμασιν, ἐπὶ τὸ προσερχεσθαι ἐν αὐτῇ τὸν βουλούμενον τὰ τῆς παιδείας ὄργια μυσθῆναι, ἐξαιρέτως δὲ δώδεκα παιδᾶς τῶν εὐφροστέρων τῇ σχολῇ παραμένειν, προσεχέειν τε τῇ σπουδῇ, ἀρξαμένους ἀπὸ τῆς κυκλοπαιδείας καὶ προϊόντας ἐπὶ τὰ τέλειά τῶν μαθημάτων, καὶ καρποῦσθαι πάντα τὰ ἀναγκαῖα, πρὸς τε τροφήν καὶ ἐνδύματα τῶν δώδεκα ἐκείνων μαθητῶν προσπορίζεσθαι· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐπ' ᾧ οἱ τῶν ἀπορούντων παῖδες τὰ κοινὰ ἐκμανθάνοιεν γράμματα, κάκειθεν ἐπὶ τὰ μαθήματα προχωροῖεν, ὅσοι εὐφρόστεροι τούτων καὶ τὸν τῶν δώδεκα ἀριθμὸν ἀποπληροῖεν ἐν αὐτῇ τῇ ἱερᾷ σχολῇ, καὶ τούτους διδάσκεισθαι ἐν ὠρισμένῳ τῷ ἔξεμελέτησέ, καὶ τὸν διδάσκοντα τὰ κοινὰ τούτοις γράμματα ἰδίως ἐξεμισθώσατο, ναὶ μὴν καὶ περιστάσεις τινας συμβαλλομένας τῇ ἱερᾷ ταύτῃ σχολῇ καὶ τοῖς καθηγηταῖς τε καὶ σχολασταῖς κοινῇ ψήφῳ τῶν ἐγκρίτων καὶ [σπουδαίων] ἐξέθετο, αἱ κεφαλαιωδῶς ἐν τῷ κατὰ ταύτην τὴν σχολὴν κώδικι ἐνεγράφησάν τε καὶ ὑπεγεγράφισαν. Ἐν πρῶτον καὶ τῇ τάξει καὶ τῇ δυνάμει τὸ τοὺς διδάζοντας τὴν κατὰ κυκλοπαιδείαν παιδείουσι καὶ τῶν τελευταίων μαθημάτων τὴν ἐκθεσιον εὐσεβεῖς εἶναι καὶ τοῖς τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας προσέχοντας δόγμασι, καὶ τὰ πατρῷα ταύτης ἦθη πᾶσι προσβέουτας, καὶ μῆτε διὰ τερατολογίαν, παπολατρεῖν, διὰ σκιολατρίαν* καλθινολουτεροφρονεῖν, ἀλλὰ βασιλικὴν ὁδὸν ὀρθοδόξους εἶναι βαδίζοντας, ἐπ' ᾧ μὴ ὑπόυλως τὸ ἀπὸ τῶν τοιούτων αἰρέσεων μῦθος τοῖς φοιτῶσι προστρέβοιεν, ἀλλὰ σπέρματα εὐσεβείας ὀρθῶς καὶ ἀδολῶς ταῖς ψυχαῖς τούτων ἀποθησαυρίζοιεν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸν τὰ κοινὰ διδάσκοντα γράμματα δεδοκιμασμένον εἶναι δεῖν ἐν ὀρθότητι ὑπολήψεως· ὡσαύτως καὶ τοὺς προσφοιτῶντας τῇ ἱερᾷ σχολῇ μαθητὰς ἐξεταστῆσαν, τὴν τῶν ἡθῶν αὐτῶν δηλονότι διαβίωσιν, ἐπ' ᾧ μὴ τὸ πολῦτιμον μῦρον σαθροῖς ἀγγείοις καταπίθεσθαι· τὴν δὲ ἐκλογὴν τῶν ἀναπληρούντων τὸν δώδεκαδικὸν ἀριθμὸν τῶν νέων σχολαστῶν, ὡς εἶναι εὐφροεῖς καὶ συγγλωττοὺς, παρήμι ὡς διάθλον πᾶσιν. Ὁ δὲ δεῦτερον μὲν, ἀλλὰ καὶ τοῦ πρώτου συστατικόν, ἐκεῖνο καὶ μάλα τῶν ἀναγκαιοτάτων εἰπεῖν· ὅτι τέσσαράς τις ἐκλέγεσθαι κατ' ἔτος ἀπὸ τῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ ταύτῃ ἐπιστήμων, φρονήσει, παιδείᾳ, ἐπιμελείᾳ, πρόσθετες, εἰ βούλη, καὶ πλοῦτῳ, πρὸς τὸ ἐπισκέπτεσθαι πάντα τὰ τῆς σχολῆς χρεωδῆ καὶ ἀναγκαῖα, τὴν τε τῶν διδασκάλων καὶ τῶν μαθητῶν ἐκλογὴν, καὶ τ' ἄλλα τὰ περὶ τὸν μισθὸν τούτων, δηλονότι περὶ τροφῶν τε καὶ ἐνδυμάτων, ὅπως μὴ ὑποσπανίζοντός τις τούτων, κολόβωσίς τις τῇ τελειότητι τοῦ μουσείου προστρέβοιτο. Τρίτον, ταῖς πρεσβείαις τῆς ὑπεράγνου καὶ Πανακμώμου Θεομήτορος, πρὸς τὸν

*) Ἀκατάληπτον ἡγοῦμαι τὸ χωρίον.

αὐτῆς Υἱὸν καὶ Σωτῆρα τὴν ἐλπίδα πᾶσαν ἀνατιθέμενον, ἐπὶ συστάσει τοῦ θειοτάτου καὶ ἐξαιρέτου τούτου ἔργου, κατὰ τὴν πανσεβάσμιον ἡμέραν, ἐν ἣ τὰ τῆς σωτηρίας ἡμῶν εὐαγγέλια ἐγεγονέει, εορτὴν συνιστάναι κοινῇ τῶν τε σχολαζόντων καὶ τῶν τῆς σχολῆς ταύτης ἀδελφῶν καὶ ἐπιτρόπων, καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστήμων τῆς πολιτείας ἀρχόντων, καὶ τῆς ἱερᾶς μυσταγωγίας τελουμένης ἐν τῷ κατὰ τὸ Μετόχιον τοῦ Ἁγίου Ταφου καὶ τοῦ μεγαλομάρτυρος ἁγίου Γεωργίου (ἐν ᾧ ἡ τε εἰκὼν τοῦ εὐαγγελισμοῦ ἰδύεται, καὶ τὸ παγκάριον ἐστήρικται) ὑπὸ τῶν κατὰ καιροὺς πατριαρχευσόντων, κοινῶς δεήσεις ἐκτελεῖν τῇ τε Πανάγῳ Θεομήτορι καὶ τῷ Υἱῷ αὐτῆς καὶ Σωτῆρι Θεῷ ἡμῶν ἐπὶ συντηρήσει τῆς ἱερᾶς ταύτης σχολῆς, ἀδελφάτων τε ρητὸν παρέχειν τῷ κατασκευασθέντι παγκάρῳ τοὺς ἀδελφοὺς τῆς σχολῆς, σημεῖον τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ στέρεως πρὸς αὐτὴν· τὰ δὲ κατὰ μέρος συμβαλλόμενα ταύτῃ, ὡς προειρηται, ἕκαστα εἰδικῶς ἐν τῷ κώδικι ἀναγράφεται. Τέταρτον, τοὺς καθηγητὰς τῶν μαθημάτων καὶ τοὺς ἀκροατὰς τούτων ἀπονέμειν τοῖς κατὰ καιροὺς πανακμωτάτοις πατριάρχαις Κωνσταντινουπόλεως, ὡσαύτως καὶ τοῖς μακαριωτάτοις πατριάρχαις Ἱεροσολύμων, τὴν προσήκουσαν εὐλαβείαν, εὐπειθειαν καὶ ὑποταγὴν, καὶ τοὺς πατριάρχας πρὸς τὸ ἀγαπᾶν τοὺς τῆς σχολῆς διδασκάλους, καὶ ὑπερασπίζεσθαι τούτων ἐν καιρῷ ἀνάγκης, καὶ ἐπισκέπτεσθαι τοὺς ἀκροατὰς (εἰ δυνατόν συνεχέστερον, εἰ δὲ μὴ ἀπαξ γοῦν τοῦ ἐνιαυτοῦ) καὶ τεκμηρίου χάριν τῆς πρὸς τὴν ἱερὰν σχολὴν εὐλαβείας, ἀποδημοῦντός τινος τῶν ἐν τῷ φροντιστηρίῳ διδασκάλων ἢ μαθητῶν, ἱερωμένων ἢ μοναχῶν, μηδὲν τῆς ἐκείνου περιουσίας λαμβάνειν, ἀλλὰ ἀφιέναι τοῖς τοῦ φροντιστηρίου ἐπιτρόποις, ἐπὶ αὐξήσει τῶν προσόντων αὐτῷ εἰσοδημάτων, καὶ μὴ ἐξείναι τούτοις, τοῖς ἐπιτρόποις δηλονότι, καινοτομεῖν τι τῶν διορισθέντων κεφαλαίων κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς, ἀλλ' εἴ τις χρεῖα τοιαύτη παρεμπέσοι, κοινῇ ψήφῳ τῶν ἐπιστήμων τῆς ἀδελφότητος καὶ τοῦ κατὰ καιροὺς πατριάρχου, τὴν μεταβολὴν δοκιμάζεσθαι, καὶ τ' ἄλλα ὡσαύτως φυλάττεσθαι ἀμετάτρεπτα· ἃ δὴ πάντα τὰ ἐν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς ἱερᾶς σχολῆς ὡς εὐλογώτατα δοκιμασθέντα, καὶ γνώμαις πάντων τῶν θεοφιλῶν ἀνδρῶν συγροτηθέντα, ἐζητήθη καὶ γράμματασι σιγγιλιώδεσι καὶ χρυσοβούλλοις ἐπικυρωθῆναι κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας. Τούτου χάριν ἡ μετριότης ἡμῶν, γνώμη καὶ τοῦ μακαριωτάτου καὶ ἀγιωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων κυρ Νεκταρίου καὶ τῆς περὶ αὐτὴν ἱερᾶς τῶν ἀρχιερέων συνόδου καὶ ὑπερτίμων ὁμοῦ πάντων ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν αὐτῆς ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, γράφει ἐπιθεβαιούσα καὶ ἐπικυρούσα τὴν σύστασιν τῆς ἱερᾶς ταύτης σχολῆς, καὶ τὴν ἐκθεσιον τῶν περιστατικῶν πάντων αὐτῆς κεφαλαιωδῶς ἐγγραφέντων ἐν τῷ ἱερῷ ταύτης κώδικι, καὶ καταστροφέντων μετὰ πολλῆς ἐρεῦνης καὶ ἀκριβείας, καὶ ἐν ἁγίῳ ἀποφαίνεται Πνεύματι ἵνα, τῆς ἱερᾶς ταύτης σχολῆς, ὡς συγροτηθείσης ὑπὸ τοῦ ρηθέντος χρησιμωτάτου ἀρχόντος κυρ Μανουὴλ, τοῦ κατὰ Πνεῦμα υἱοῦ ἀγαπητοῦ, ἐπ' ὠφελείᾳ παντός τοῦ ἐλληνικοῦ γέ-

νοῦς, καὶ ἐπιδόσει τῆς κατὰ ψυχὴν τελειότητος καὶ τῆς ἱεραῆς τῶν μαθημάτων παιδείας, τῇ κοινῇ ψήφῳ τῶν κατ' ἀρετὴν προεγόντων τῆς πολιτείας ταύτης, μενούσης τῷ τοῦ Θεοῦ ἐλεεί, ἕως οὗ ὁ ἥλιος τὸν ἴδιον διατρέχει κύκλον, ὑπερκειμένης πάσης ἐπηρεῖας φθόνου, ταῖς προσβείαις τῆς ἀειπαρόνου καὶ Θεοτόκου Μαρίας, φυλαττομένων καὶ σωζομένων τῶν διορισθέντων πάντων κεφαλαιωδῶς, καὶ ἐγγραφέντων τῷ ἱερῷ τῆς σχολῆς ταύτης κώδικι, τῇ ἐπιμελείᾳ τῶν κατ' ἔτος ἀποκαθισταμένων ἐπιτρόπων ἐν αὐτῇ, ὅστις τῶν πάντων ἢ τοῦ ἱεροῦ καταλόγου, ἢ τῆς κοσμικῆς πολιτείας, τρόπῳ πανούργῳ καὶ ἤθει ὑπούλῳ δι' ἐβελοκακίαν, ἢ τῷ τοῦ φθόνου πάθει, ἢ σατανικῶ τινι μίσει κινούμενος, δοκιμάσει ἀνατροπὴν τινὰ τῶν τῆς ἱεραῆς ταύτης σχολῆς περιστατικῶν μηχανήσασθαι, ἢ κατὰ μέρος, ἢ κατὰ τὸ ὅλον, ἢ ἄλλην τινὰ ἐπιβουλήν διανοηθεῖν κατὰ τοῦ θεσπεσίου τουτουῦ ἔργου, ὁ τοιοῦτος ὡς πολέμιος καὶ ἐναντίος τῆς κοινῆς πάντων ὠφελείας καὶ [ἀλλότριος] τῷ Θεῷ, ἀφ' οὗ τὸ τοιοῦτον εὐεργέτημα ὡς ἀνθρώπους ἔχει, ἀποκήρυκτος εἶναι πάσης χριστιανικῆς ὁμηγύρευς, καὶ ὑπὸ ἀφορισμὸν αἰώνιον τῆς παναγίας, καὶ ὁμοουσίου, καὶ ζωοποιοῦ, καὶ ἀδιαίρετου Τριάδος, τοῦ ἐνὸς τῇ φύσει μόνου Θεοῦ, καὶ ταῖς πατριακῆς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπόδικος. Ἐπὶ γὰρ τούτῳ καὶ τὸ παρὸν σιγιλιωδὲς ἡμέτερον πατριαρχικὸν χρυσόβουλλον γράμμα, γραφέν ἐν μεμβράναις, ἐπέδθη τῇ ἱερᾷ ταύτῃ σχολῇ, εἰς μόνιμον καὶ διηνεκὴ τὴν ἀσφάλειαν.

Ἐν ἔτει αὐξή'. Μηνὶ Ἰουνίῳ, Ἰνδικτιωνὸς Α'.

† Διονύσιος ἑλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Νεκτάριος ἑλέω Θεοῦ πατριάρχης τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ καὶ πάσης Παλαιστίνης.

Το παρὸν γράμμα, ἀπολυθὲν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Προκοπίου, ἀφορᾷ εἰς τὰς ἐν Νεοχωρίῳ τοῦ Βασπόρου σχολάς, ὧν ἡ τῶν κοινῶν γραμμάτων συνεστήθη τῇ 1763. Μεταγράφη καὶ τούτο, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἐκ πατριαρχικῶν κωδίκων, διὰ τρίτου, οὐχὶ ὑπ' ἐμοῦ, καὶ ἐκδίδεται πρὸς ἐπιβεβαίωσιν ὧν λέγω ἐν σελ. 923, στήλῃ α', στίχῳ 38. Μ. Ι. Γ.

(Προκόπιος ἑλέω Θεοῦ) κτλ.

† Εὐλαβέστατοι ἱερεῖς καὶ ὁσιώτατοι ἱερομόναχοι οἱ ψάλλοντες ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ Νεοχωρίου χρήσιμοι ἐπίτροποι καὶ λοιποὶ συνεγχώριοι εὐλογημένοι χριστιανοὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μεριότητος· χάρις εἴη ὑμῖν ἀπάσι καὶ εἰρήνη καὶ ἔλεος παρὰ Θεοῦ Κυρίου Παντοκράτορος, καὶ παρ' ἡμῶν εὐχή, εὐλογία καὶ συγχώρησις. Οὐδὲν οὕτως ἰσχυρόν, οὐδ' ὀνήσιμόν τε καὶ τελεσιουργόν, ὡς ὁ τῶν καλῶν ἔρωσ, καὶ ἡ κατὰ Θεὸν προσπάθεια καὶ ὁρμὴ τῶν ἐπ' αὐτὰ φερομένων ἀμείλιτοι καὶ πᾶσι δῆλόν ἐστι τοῖς εὐφρονουσῖν ἢ φρον-

τις καὶ ἀστάσις τῆς πρὸς λόγον παιδείας, μαθήσεώς τε καὶ διδασκαλίας καὶ ἐκπαιδεύσεως, ὡς πρὸς ἐπίδοσιν καὶ βελτίωσιν κοινῶς τοῖς ἐνδεῶς ἔχουσιν ἀφορώσης, πρὸς τὸ μετόχως ἀποκαθίστασθαι τῆς ἐπὶ τὰ πρόσω βελτιώσεώς τε καὶ ἐπίδοσεως, ἐπαινετὴν εἶναι καὶ ἀξιάγαστον, διὰ τοιούτου καὶ ἰσχυρὰς χρᾶναι συστάσεως καὶ διαμονῆς, συντεινούσης καὶ συμβαλλομένης καὶ ἐς αἰεὶ σωζομένης, ἄλλως τε, εἰ ἡγεμονικῆς καὶ αὐθεντικῆς εὐμοιρῆσει ἐξουσίας καὶ ὑπεροχῆς, καθὼς περ καὶ διὰ φροντίδος οὐκ ὀλίγης ἔσχεν ὁ τέως θεῖος ἐλεεί ἡγεμονικῶς καὶ αὐθεντικῶς ἡγεμονεῦων ὑψηλότατος καὶ θεσπεσιέστατος αὐθέντης καὶ ἡγεμῶν μεγαλοπρεπέστατος πάσης Μωδωβλαχίας κύριος κύριος Ἰωάννου Μαυροκορδάτος, υἱὸς κατὰ Πνεῦμα ἡμῖν ἀγαπητὸς καὶ λίαν περιπόθητος, τότε δὲ τότε μεγίστης καὶ ἀσφαλῶς ἀξιούται συντηρήσεώς τε καὶ ὠφελείας. Ἐπειδὴ τοιαυτὸν ἐνεφανίσθη ἡμῖν καὶ τῇ περὶ ἡμᾶς ἱερᾷ τῶν συναδέλφων ἀγίων ἀρχιερέων ὁμηγύρει καὶ συνόδῳ αὐθεντικῶν πανέκλαμπρον χρυσόβουλλον τῆς αὐτοῦ ὑψηλότατος, διορίζον πρὸς περιθάλψιν καὶ κυβέρνησιν τοῖς κατὰ τὸ παράλιον ὑμῶν χωρίον Νεοχωρίον συστηθεῖσι δύο φροντιστηρίοις ἑλληνικῶν καὶ κοινῶν μαθημάτων διδόνθαι κατ' ἔτος ἀπὸ τῶν αὐθεντικῶν βαμμάτων γροῖσια διακοῖσια πενήτην, ἐν τε ταῖς λαμπραῖς ἡμέραις τῆς αὐτοῦ ὑψηλότητος καὶ ἐν παντὶ καιρῷ παρὰ τῶν μετὰ τὴν αὐτοῦ ὑψηλότητα ἡγεμονευσόντων αὐθεντῶν, εἰς μνημόσυνον τῶν ἀμεινίστων προγόνων καὶ γεννητόρων τῆς αὐτοῦ ὑψηλότητος, ἔγνωμεν ἤδη, συνοδικῇ διασκέψει, αὐτὴν ταύτην τὴν αὐθεντικὴν φιλοδορίαν καὶ χορηγίαν ἐμπεδῶσαι καὶ βεβαιῶσαι, καὶ διὰ τοῦ παρόντος ἡμετέρου πατριαρχικοῦ συνοδικοῦ γράμματος, προσδιορίσαι τε, συνανέσει ὑμῶν τῶν ἐγγχωρίων χριστιανῶν καὶ ἐπιτρόπων τῶν σχολείων, γίνεσθαι τὴν τοιαύτην ἐτήσιον ἀπότισιν καὶ αὐθεντικὴν χορηγίαν κατὰ τὸν δε τὸν τρόπον· τὰ δύο δηλονότι μερίδια ἐκ τῶν διακοσίων πενήτην γροσίων, εἰς ἑκατὸν ἐξήκοντα ἐξ γροσίων καὶ ἄσπρα ὀγδοήκοντα συμποσούμενα, παρέχεσθαι τῷ ἑλληνικῷ σχολείῳ, ἀτε δὲ ἡ τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων διδασκαλία καὶ ἐκπαιδεύσεις πλεῖστον ἔχει τὸν λόπον καὶ περισσοτέραν τὴν ὠφελείαν τοῖς διδασκόμενοις· καὶ γὰρ δι' αὐτῆς γνώριμοι γίνονται καὶ εἰδήμονες οὐ μόνον τῆς θύραθεν φιλοσοφίας, ἀλλὰ καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς εὐσεβείας καὶ ἀμωμήτου ἡμῶν πίστews καὶ ὀρθοδοξίας, ἀξιούμενοι δι' αὐτῆς τῆς τελειοτάτης καὶ ἀκραιφνοῦς τῶν ἐρετῶν ἀκρότητος· τὸ δὲ τρίτον, συμποσούμενον εἰς ποσότητα γροσίων ὀγδοήκοντα τριῶν καὶ ἄσπρων τεσσαράκοντα, χορηγεῖσθαι τῷ κοινῷ σχολείῳ τῶν ἱερῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν γραμμάτων. Διὸ γράφοντες ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ υπερτίμων τῶν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα τὸ ρηθὲν αὐθεντικὸν ἐκλαμπρον χρυσόβουλλον ἔχον διαμένειν ἐς αἰεὶ βέβαιον καὶ ἀμετάθετον καὶ ἀσφαλὲς καὶ ἀπαρχάρακτον, ὀφείλουσιν οἱ ἐπίτροποι τοῦ σχολείου διδόναι τὸ αὐθεντικὸν τοῦτο ἔλεος ἀνελλιπῶς εἰς τὰ ρηθέντα σχολεῖα ὡς εἴρηται. Ὅθεν εἰς τὴν περὶ τούτου ἐνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ συνο-

δικῶν ἡμῶν γράμματα, καταστρωθέν καὶ τῷ ἱερῷ Κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Ἐν μυνί Μαριτίῳ, Ἰνδικτιῶνος Δ' (*)

† Ὁ Εφέσου **Σαμουὴλ**

† Ὁ Ἡρακλείας **Μεθόδιος**

† Ὁ Κυζικίου **Ἀγάπιος**

† Ὁ Νικομηδείας **Γεράσιμος**

† Ὁ Χαλκηδόνος **Παρθένιος**

† Ὁ Δέρκου **Ἀνανίας**

† Ὁ Κρήτης **Ζαχαρίας**

† Ὁ Δράμας **Γρηγόριος**

† Ὁ Ναυπλίου **Μελέτιος**.

Ἐν τῇ σελ. 923, στήλῃ α', στίχῳ 40 γίνεται μνεῖα τῆς μερίμνης, ἣν ἐλάβανεν ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως περὶ πλουσίας ἀμοιβῆς τῶν ἱεροφαιτῶν καὶ διδασκάλων τῆς μουσικῆς. Ἐπὶ τούτῳ, καὶ πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν λεγομένων μου, καὶ πρὸς γνώσιν τῶν κατὰ τὴν σχολὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς τὴν τῷ 1791 συστάσαν, τρίτην, ἂν ἦ δυνατόν ἵνα εἶπω, ἐν τοῖς κάτω χρόνοις, ἐκδίδωμι τὸ παρὸν γράμμα τοῦ πατριάρχου Νεοφύτου Ζ' τοῦ ἀπὸ Μαρωνείας, μεταγραφὴν καὶ τοῦτο, καθὼς καὶ τὸ Α' καὶ τὸ Γ' ἐκ πατριαρχικοῦ κώδικος. Εἰρήσθω δ' ὅτι περὶ τῶν ἐν τοῖς κάτω χρόνοις σχολῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς ἔγραψα δις, τὸ μὲν πρῶτον ἐν τῷ ἐκδοθέντι τῷ 1880 Α' τεύχει τοῦ Δελτίου τῆς ἐνταῦθα Μεσαιωνολογικῆς Ἑταιρίας (σελ. 87—96), τὸ δὲ δεύτερον ἐν τῷ Η' τόμῳ τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» (σελ. 35—36).

M. I. Γ.

Νεόφυτος ἐλέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος] Κων/πόλεως Νέα Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Εἶγε περὶ τῶν πόρρω που καὶ ἀπανταχοῦ κειμένων ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν ὀφειλὴ ἡμῖν ἐπίκειται οὐ μικρὰ γενναίας φροντίδος ὑπὲρ τῆς κοσμιότητος, καὶ ἀγαθῆς καταστάσεως, καὶ ἐπὶ τὰ κρείττω ροπῆς τε καὶ βελτιώσεως αὐτῶν, πολλῶ μᾶλλον ὑπὲρ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, τῆς κοινῆς μητρὸς τῶν ἀπανταχοῦ εὐσεβῶν, καὶ τῆς εὐπρεπειᾶς καὶ κοσμιότητος καὶ ἑναρμονίου αὐτῆς εὐταξίας, ὑπὲρ γὰρ ταύτης καὶ γενναϊότατα δέον καταβάλλειν τὰ ἀγωνίσματα, καὶ πρόνθειν ἐπιστημόνως, καὶ ἐπιμελεῖσθαι ἀγρύπνως τῆς συντηρήσεως καὶ διαμονῆς, τῆς κοσμιότητος καὶ λαμπρότητος αὐτῆς. Κατὰ γοῦν τὴν ἐπικειμένην ἡμῖν ὀφειλὴν ταύτην, ἐρευνῆς ἀκριβοῦς γενομένης, γνώμη κοινῇ τῆς περὶ ἡμᾶς ἐνδημούσης ἱεράς ἀδελφότητος καὶ ἁγίας συνόδου, καὶ τῶν τιμιωτάτων Ἐπιτρόπων τοῦ Καινοῦ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς πανσέπτῳ πατριαρχικῷ ναῷ μουσικολογικωτάτων ψαλτῶν τοῦ τε πρωτοψάλτου κύρ Ἰακώβου, καὶ τοῦ λαμπαδαρίου κύρ Πέτρου, καὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν διδασκόμενων μαθητῶν, κατείδωμέν τὸ ἔργον αὐτῶν παρημελημένον, ἅτε δὴ τῶν ὑπ' αὐτῶν μαθητευομένων μὴ εἰς τὰ πρόσω χωρούντων, μηδ' ἐξικανούντων, ἐκλίπωντός τινος, χοροστατῆσαι καὶ ψάλλειν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλη-

σίᾳ, προφανοῦς γενομένης τῆς αἰτίας, διὰ τὸ μὴ ἐξαρκεῖν αὐτοῖς τοῖς πρωτίστοις τῆς ἐκκλησιαστικῆς μελουργίας τὰ ἄπερ ἀπαιτῶνται καὶ ἀκροῦνται παρὰ τῆς Ἐκκλησίας εἰσδήματα, καὶ μισθοὺς αὐτῶν, καὶ ἐκ τούτων κινδυνεύειν ἐξίτηλον γενέσθαι τὴν μουσικὴν τῆς Ἐκκλησίας τέχνην, ἣν οὗτοι μόνον δύνανται τὸ γυνῶν ἐπιστημόνως διδάξαι καὶ ὠφελῆσαι πολλοὺς. Ἐνθεν τοι ὡς ἀναγκαῖον πρὸς τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐταξίαν καὶ ἁρμονίαν, οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐπιμέλειαν καταβαλόντες, δεῖν ἐγνομεν θεραπεῦσαι τὰς ἀνάγκας, καὶ ἀναπληρῶσαι τοὺς μισθοὺς αὐτῶν, καὶ οἰκονομῆσαι τρόποις τοιοῖσδε· ὅπως ὁ μὲν πρωτοψάλτης ρηθῆις κύρ Ἰακώβος λαμβάνῃ λόγῳ μισθοῦ, ἕνεκεν τῆς χοροστασίας αὐτοῦ, ψάλλοντος ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς πανσέπτῳ πατριαρχικῷ ναῷ, κατὰ τοὺς τεταγμένους καιροὺς τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀκολουθιῶν καὶ συνελεύσεων, κατ' ἔτος πεντακόσια τεσσαράκοντα γρόσια, ἔτι δὲ καὶ ἐξήκοντα διὰ τὴν φροντίδα καὶ ἐπιστάσιαν τοῦ Τυπικοῦ, καὶ εἴκοσι λόγῳ φιλοδοξίας τοῦ θείου Πάσχα, ἔτι δὲ καὶ τετρακόσια διὰ τὸ διορισθῆν αὐτῷ κοινὸν σχολεῖον, ὥστε παραδίδειν καὶ ἐπιμελεῖσθαι, καὶ προκοπτεῖν πάντας τοὺς φοιτῶντας πρὸς αὐτὸν μαθητάς, καὶ προάγειν ἐπὶ τὸ τέλειον τῶν μαθημάτων, ἀρχομένους ἀπὸ τῶν πρώτων στοιχείων τῆς μουσικῆς, μέχρι τῶν τελευταίων, ὀφείλοντα ἀπαραίτητως ἀποδέχεσθαι πάντας καὶ διδάσκειν αὐτοὺς μικρὰ τε καὶ μεγάλα μαθήματα· ὁ δὲ λαμπαδαριὸς ρηθῆις κύρ Πέτρος λαμβάνῃ καὶ οὗτος ἐτησίως λόγῳ μισθοῦ 540 γρόσια, ἕνεκεν τῆς χοροστασίας αὐτοῦ, ψάλλοντος ἐν τοῖς τεταγμένοις καιροῖς τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀκολουθιῶν καὶ συνελεύσεων, καὶ εἴκοσι λόγῳ φιλοδοξίας κατὰ τὸ θεῖον Πάσχα, ἔτι δὲ καὶ τετρακόσια γρόσια ἐπὶ τῷ διδάσκειν καὶ ἐπιμελεῖσθαι τῶν δύο δομῆστικῶν, καὶ παραδίδειν μετ' ἀκριβείας δις τῆς ἡμέρας τὰ μαθήματα, ὥστε τελείους καὶ τούτους ἀναδείξαι εἰς ὀλίγου καιροῦ διάστημα· πρὸς δέ, ὅσοι ἂν διορισθῶσιν αὐτῷ κατ' ἐκλογὴν μαθηταὶ ὑπὸ τοῦ κατὰ καιρὸν πατριάρχου καὶ τῶν ἁγίων ἀρχιερέων, ἔχη κἀκείνων τὴν φροντίδα, καὶ τὴν ἐπιμέλειαν περὶ τῆς εἰς τὰ πρόσω αὐξήσεως καὶ ἐπιδόσεως, καὶ τελειώσεως τῶν μαθημάτων αὐτῶν, ἵνα ἐν διαστήματι τεσσάρων χρόνων τελειώσωσι πάντα τὰ τῆς μουσικῆς μαθήματα, ἀμισθὶ διδασκόμενοι ὑπὸ τοῦ ρηθέντος λαμπαδαρίου κύρ Πέτρου· οἱ δὲ δομῆστικοὶ ἔχωσιν ἑκάτερος λαμβάνειν λόγῳ μισθοῦ ἀνά τεσσαράκοντα γρόσια τὸν καθ' ἕκαστον μῆνα, καὶ εἴκοσι ἐτησίως κατὰ τὸ θεῖον Πάσχα λόγῳ φιλοδοξίας, ὀφείλοντες καὶ οὗτοι παραμένειν καὶ ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἰδίας αὐξήσεως καὶ ἐπιδόσεως, καὶ τέλους τῶν μαθημάτων αὐτῶν, ψάλλειν τε καὶ χοροστατεῖν διὰ παντός, τιμῶν δὲ καὶ ὑπέκειναι τοῖς διδασκάλοις αὐτῶν κατ' ὀφειλὴν ἀπαραίτητον. Τοῦτον γοῦν τὸν διορισμὸν αὐτῶν, συμποσούμενον εἰς δύο χιλιάδας καὶ ἑνεακόσια ὀγδοήκοντα τῶν γροσίων, διορίζομεν, γνώμη κοινῇ καὶ συνοδικῇ ἀποφάσει· ὅπως αἰ μὲν δύο χιλιάδες τῶν γροσίων ἀποδίδονται ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τοῦ πατριαρχικοῦ τοῦ καθ' ἡμᾶς πανσέπτου πατριαρχικοῦ ναοῦ παρὰ τῶν κατὰ καιροὺς ἐπιτρόπων αὐτοῦ, τὰ δὲ λοιπὰ ἑνεακόσια ὀγ-

(*) δηλ. συμπίπτει κατὰ τὸ ἔτος 1786.

δοήκοντα από το Κοινού τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, εἰς ἔκτισιν καὶ ἀναπλήρωσιν, ὡς διωρίσται, τῶν ἐτησίων μισθῶν αὐτῶν, πρὸς παραμυθίαν αὐτῶν καὶ ἀνάπαυσιν, ἕως οὗ ἀποκατασταθῆ παγκάριον εἰς ἀγαθὴν κατάστασιν, ἐξαρκοῦν δηλονότι τοῖς ἐξόδοις αὐτοῦ καὶ δαπανήμασι, καὶ δυνάμενον ἀναπληροῦν καὶ τὰ λοιπὰ ἐννεακόσια ὀγδοήκοντα, καὶ τότε σκέψεως δευτέρας γενομένης, διορισθῶσι καὶ ταῦτα κατὰ κοινὴν γνώμην δίδοσθαι ἐκ τοῦ παγκαρίου. Τούτου χάριν καὶ γράφοντες γνώμην κοινὴν, ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπεροτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα αἱ δύο χιλιάδες τῶν γροσίων, ὡς εἴρηται, ἔχωσιν ἀποδίδοσθαι ἐκ τοῦ παγκαρίου παρὰ τῶν κατὰ καιροῦς ἐπιτρόπων αὐτοῦ, τὰ δὲ λοιπὰ ἐννεακόσια ὀγδοήκοντα ἀπὸ τοῦ Κοινού τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας ἀνελλιπῶς, εἰς ἔκτισιν καὶ ἀποπλήρωσιν τῶν συνοδικῶς διορισμένων ἐτησίων μισθῶν τῶν τεσσάρων ψαλτῶν τοῦ πατριαρχικοῦ ἡμῶν ναοῦ, ἐξ ὧν ἔχει λαμβάνειν κατ' ἔτος ὁ μουσικολογιώτατος πρωτοψάλτης κύρ Ἰάκωβος πεντακόσια τεσσαράκοντα γροσία ἕνεκεν τοῦ ψάλλειν καὶ χοροστατεῖν, καὶ ἐξήκοντα διὰ τὴν ἣν ἔχει ἐπιστάσιαν τοῦ Τυπικοῦ, ὡσαύτως καὶ εἴκοσι ἐν περιόδῳ τοῦ Πάσχα λόγῳ φιλοδοξίας, καὶ τετρακόσια διὰ τὴν παράδοσιν τοῦ διορισθέντος αὐτῷ κοινού σχολείου, ὥστε ἀποδέχεσθαι πάντας τοὺς φοιτῶντας αὐτῷ μαθητὰς μικροὺς τε καὶ μεγάλους, κατὰ τὴν τάξιν τῶν μαθημάτων, καὶ ἐπιμελεῖσθαι πάντων, καὶ παραδίδειν καὶ διδάσκειν ἐπιμελῶς, καὶ προκόπτειν αὐτοὺς ἐκ παντὸς αὐτοῦ τρόπου, ὥστε τελείους ἀναδείξαι, ἔχῃ δὲ ὑφ' αὐτὸν καὶ ἓνα τῶν δομestikῶν ἐπὶ τῷ παραδίδειν ἐκείνους τοὺς ἀρχαίους τῶν μαθητῶν, καὶ ἐπιμελεῖσθαι αὐτῶν, ὑπέκοντα καὶ ὑποτασσόμενον διὰ παντὸς τῷ διδασκάλῳ αὐτοῦ· ὁ δὲ μουσικολογιώτατος λαμπαδάριος κύρ Πέτρος ἔχη καὶ αὐτὸς λαμβάνειν ἐτησίως πεντακόσια τεσσαράκοντα γροσία ἕνεκεν τοῦ ψάλλειν καὶ χοροστατεῖν κατὰ τὴν τάξιν αὐτοῦ ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ἀκολουθίαις καὶ συναλεύσεσιν, ὡσαύτως καὶ ἕτερα εἴκοσι κατὰ τὴν περιόδον τοῦ χρόνου ἐν τῷ θείῳ Πάσχα, λόγῳ φιλοδοξίας, καὶ διδάσκειν, καὶ ἐπιμελεῖσθαι παντὶ αὐτοῦ σθένει τῶν δύο δομestikῶν, καὶ παραδίδειν αὐτοῖς δις τῆς ἡμέρας τὰ τῆς μουσικῆς μαθήματα, καὶ προκόπτειν, καὶ προάγειν αὐτοὺς, ὥστε τελείους ἀναδείξαι εἰς διάστημα ὀλίγου καιροῦ· πρὸς δὲ ἔχη καὶ ἄλλας κλάσεις μαθητῶν, ὅσοι ἂν προσδιορισθῶσιν αὐτῷ κατ' ἐκλογὴν μαθηταὶ ὑπὸ τοῦ κατὰ καιρὸν πατριαρχοῦ καὶ τῶν ἀγίων ἀρχιερέων, ἐπιμελεῖσθαι κἀκείνων, καὶ διδάσκειν αὐτοὺς ἀμισθί, καὶ προκόπτειν, καὶ προάγειν, ὥστε τελείους ἀναδείξαι ἐν διαστήματι τεσσάρων ἢ πέντε χρόνων· ἔχη δὲ ὑφ' αὐτὸν καὶ ἓνα τῶν δομestikῶν ὑπέκοντα καὶ ὑποτασσόμενον ἐν τῷ παραδίδειν συνεχῶς καὶ ἐπιμελῶς πρὸς τοὺς ἀρχαίους τὰ τῆς μουσικῆς μαθήματα, πρὸς ἀνάπαυσιν τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ, καὶ ἐπίδοσιν τῶν ἀρχαίων μαθητῶν· οἱ δὲ δύο δομestikοὶ, δεξιὸς φρενὸν καὶ ἀριστερός, ἔχωσιν ἑκάτερος λαμβάνειν λόγῳ μισθοῦ, ὡς διώ-

ρισται, ἐτησίως ἀνά πεντακόσια γροσία, ὀφειλοντες καὶ οὗτοι ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἰδίας αὐτῶν προκοπῆς, αὐξήσεώς τε καὶ βελτιώσεως, καὶ μιμῆσθαι τὸ εὐτακτον καὶ ἐναρμόνιον μέλος τῶν διδασκάλων αὐτῶν, ὑπέκκειν τε αὐτοῖς καὶ ὑποτάσσασθαι, καὶ τιμᾶν κατὰ τὸν τοῦ δικαίου λόγον, καὶ χοροστατεῖν ἀδιακόπως ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ἀκολουθίαις καὶ συναλεύσεσι. Ταῦτα γοῦν ἀπεράνθη, κατὰ κοινὴν γνώμην καὶ συνοδικὴν διάγνωσιν, πρὸς εὐταξίαν καὶ λαμπρότητα τοῦ καθ' ἡμᾶς πανσέπτου πατριαρχικοῦ ναοῦ, καὶ κοινὴν ὀφέλειαν τοῦ ἡμετέρου γένους, καὶ παραμυθίαν καὶ ἀνάπαυσιν τῶν μουσικολογιωτάτων ψαλτῶν. Ἐὰν δ' ὅμως παραμελοῦντες ὁκῶσι τοῦ ἰδίου αὐτῶν ἔργου, καὶ οἱ διδασκαλοὶ οὐκ ἐπιμελῶνται τῶν μαθητῶν αὐτῶν καὶ μὴ προάγωσιν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ τέλειον τῶν μαθημάτων, μήτε μετ' ἐπιστάσιος καὶ ἀκριβείας παραδίδωσιν αὐτοῖς τὰ μαθήματα, μηδ' ὅλως ποιῶσι καρποφορίαν κατ' ὀφειλὴν αὐτῶν ἀπαραίτητον, τότε ὡς ῥῆθιμοι καὶ ἀμελεῖς κατακριθήσονται παρὰ τῆς Ἐκκλησίας, ὑπεροίμενοι τὸν ἐτήσιον αὐτῶν μισθὸν τῆς διορισθείσης αὐτοῖς σχολῆς τῶν τετρακοσίων γροσίων, μὴ ἔχοντες ποτε πρόφασιν προβαλεῖν πρὸς ὑπεράσπισιν καὶ διαφένδουσιν αὐτῶν· ὡσαύτως δὲ καὶ ὅστις τῶν δομestikῶν φανῆ ἀμελής, καὶ μὴ εἰς τὰ πρόσω χωρῶν, καὶ μὴ προκόπτειν καὶ ἐπιτιδοῦς τοῖς μαθήμασι, μηδ' ὅλως εὐδοκιμῶν, κἀκείνος ἀποβληθήσεται, καὶ ἐκπτώτος γενήσεται τῆς ἥς ἐκκλησιαστικῆς ἡζιώται χάριτος, καὶ ἀντ' αὐτῶν διορισθήσονται οἱ ἄξιοι καὶ εὐδόκιμοι, μηδενὸς τούτων ἔχοντος δικαιοθῆναι ἐν παντὶ καιρῷ, ἀλλ' ὡς ἀγνώμονες, καὶ ἀχάριστοι, καὶ ἀλυσιτελεῖς ἀποδοκιμασθήσονται παρὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐκκλησίας. Ὁθεν, ἐπὶ τῷ διαμεῖναι ἀμετάτρεπτον καὶ ἀμεταπόλητον τὸν κατὰ κοινὴν γνώμην καὶ συνοδικὴν διάγνωσιν ἐκκλησιαστικὸν ἡμῶν τοῦτον διορισμὸν, ἀπελύθη καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν ἐν μεμβράναις γράμμα, καὶ κατεστρώθη κἀν τῷ ἱερῷ Κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, εἰς διηκεῖν ἔνδειξιν καὶ μόνιμον παράστασιν.

Ἐν ἔτει σωτηριῶν χιλιοστῶ ἐπτακοσιοστῶ ἐννενηκοστῶ πρώτῳ, Δεκεμβρίου α'. Ἐπινεμηδέως δεκάτης.

† Νεόφυτος ἐλέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νεῆς Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

†	ὁ Καισαρείας	Γρηγόριος
†	ὁ Ἐφέσου	Σαμουὴλ
†	ὁ Ἡρακλείας	Μεθόδιος
†	ὁ Νικομηδείας	Ἀθανάσιος
†	ὁ Χαλκηδόνος	Ἰερεμίας
†	ὁ Δέρκων	Γεράσιμος
†	ὁ Προσῶνης	Ἄνθιμος
†	ὁ Λαρίσσης	Μελέτιος
†	ὁ Ἄρτης	Μακάριος
†	ὁ Σεβρών	Μαθαῖος

ΨΥΧΗΣ ΙΑΤΡΟΣ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ.

Μετά πάροδον ενιαυτού από της εἰς Ἀθήνας ἀφίξεως ὁ τῶν γάλλων καθηγνητῶν εὐφριθμὸς ἡμῶν δμῖλος ἐπισκεψάμενος ἦδη τὴν Πελοπόννησον ἐπεχειρήσε τὴν εἰς Δελφοὺς ἐκδρομὴν. Αἱ δύο πρῶται τῆς πορείας ἡμέραι ἀφιερῶθησαν εἰς ἀνασκόπισιν τῶν τῆς Ἐλευσίνας καὶ τῶν Ἐλευθερῶν ερείπιῶν, τὴν μελέτην τῶν ἀξιολόγων ἐν Πλαταιαῖς λειψάνων καὶ τὴν κατὰ τὸ ἐνὸν ἐξακριβῶσιν τῶν θέσεων, ἐν αἷς ἤκμασαν ἄλλοτε ἡ Κορώνεια καὶ ἡ Ἀλιάρτος. Περί τὴν μεσημβρίαν τῆς τρίτης ἡμέρας ἡ φαίδρα συνοδεία εἰσῆρχετο ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας λαμπροῦ ἡαρινοῦ ἡλίου εἰς Λεβαδειαν ἠγούμενου τοῦ ὁδοῦ ἐπομένων δὲ ἐξ ἵππων φερόντων τοὺς κινήτους ἡμῶν ἐφεστίους. Τοῦ κρότου τῆς ἱππικῆς ἀκούσαντες οἱ τῶν κεντρικῶν ὁδῶν ἔμποροι προσέβησαν εἰς τὸν οὐδὸν τῶν πρατηρίων τῶν, αἱ γυναῖκες πρόετειναν ἐκ τῶν θυρίδων τὰς ὄψεις, τρεῖς πελαργοὶ ἐπὶ παλαιῷ μιν ἀρῆ κοιταζόμενοι ἀπέπτησαν κρῶζοντες καὶ εἶτα τὰ πάντα ἐπανῆλθον εἰς τὴν προτέραν γαλήνην. Ἐλλην χωροφύλαξ κυανόστολος καὶ πιλίδιον φέρων μετὰ τῶν βασιλικῶν σημάτων προσῆλθεν ἡμῖν φιλίως, μὴ ἀπαιτῶν τὰ διαβατήρια ἡμῶν προσενεχθεῖς δὲ ἵνα δεῖξη ἡμῖν τὰς ἐπιτοπίους ἀρχαιοτάτας ἐν ᾧ ὁδοῦχος μετὰ τοῦ μαγείρου συνειργάζοντο εἰς παρασκευὴν γεύματος διὰ τοὺς ἐφ' ἐνδοῦς ἡμᾶς ἀπεκάλουν.

Διυψύθημεν τότε πρὸς τὸν ποταμὸν Ἐρκύνην, ὅστις κατερχόμενος ἐν ἡδεῖ κελαρυσμῷ τὴν βόρειον τοῦ Ἐλικῶνος κλιτὴν δέχεται κατὰ τὸν ροῦν τὰ ὕδατα δύο ἄλλοτε ἱερῶν πηγῶν τῆς Ἀθήης καὶ τῆς Μνημοσύνης. Ἐν τοῖς τόποις τούτοις τοῖς μυστηριωδῶν ἀναμνήσεων μεθοῖς αἱ περιεργαίαι τοῦ μεμορφωμένου πως περιηγητοῦ ἀναζητεῖται πρὸ παντὸς ἄλλου τὸ περιώνυμον τοῦ Τροφωνίου ἄντρον. Ὁ καλὸς χωροφύλαξ ὠδήγησεν ἡμᾶς ἐνώπιον τετραγώνου ὁπῆς διὰ χειρὸς ἀνθρωπίνης ἐν βράχῳ ἀνορύχθεισας, δι' ἧς κατ' αὐτὸν ἦν δυνατὴ ἡ μέχρι τοῦ παναρχαίου σπηλαίου εἰσόδος. Διὰ τῆς ὁπῆς ταύτης ἀμύχανος ἄλλως ἢ ἡ εἰσόδος ἡ δι' ἐρπίσεως, δι' ἧς οὐδεὶς ἐπεχειρήσε ταύτην. Ἄλλως δέ, τοῦτο ἦν ἄρα τὸ πειρηθισμένον τοῦ ἀρχαίου μάντεως ἄντρον; Τὸ ἐπ' ἔμοι ἀμφίβολος ἦν ἡ ἀπάντησις, κατέλιπον δὲ μετὰ μικρὸν τὸν βράχον, ὃς δι' ἐμὲ οὐδεμίαν εἶχεν ἄλλην ἀξίαν ἢ ὅτι μοι ὑπέμνησε δύο ἀρχαῖα ἔργα, ὧν τὸ μὲν πραγματεύεται τὰ κατὰ τὸ Δαιμόνιον τοῦ Σωκράτους, τὸ δὲ τῶν Χρησμῶν τὴν παῦσιν γεγραμμένα δὲ ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου ἐν τῇ πατριδί τοῦ ὁποίου ἔμελλον νὰ διέλθω τὴν ἑσπέραν καὶ τὴν νύκτα.

Ἐπαγαλαμβάνομεν οὕτω τὴν πορείαν μετὰ τὸ γεῦμα καὶ τὴν ἀναπαύαν πρὸς τὴν Κοπαίδα λίμνην περὶ τὴν δευτέραν μετὰ μεσημβρίαν ὥραν. Οἱ ἵπποι ὤδεον ἐν αὐτῇ τοῦ ποταμοῦ τῇ κοίτῃ ἐν μέσῳ τῶν εὐκάρπων κήπων καὶ τῶν ἐλαιῶνων τῆς Λεβαδειας. Μικρὸν ἀνωτέρω ἐδόθησε νὰ καταλίπωμεν τὴν δροσερὰν καὶ μυροδόλον ταύτην ἀτραπὸν, ἵνα διέλθωμεν τουρκικὴν λεωφόρον, εἰδὸς τι ἀποτόμου καὶ τραχείας ἀμαξίτου, καθ' ἣν αἱ κάθετοι τοῦ ἡλίου ἀκτῖνες δεινῶς ἡμᾶς ἐταλαιπύρουσιν καὶ τὰ φέροντα

ἡμᾶς, ζῶα ἀνά πᾶν βῆμα προσέκοπτον. Θαυμαδία ἐξετυλίσσετο πρὸ ἡμῶν ἀποψις ἀνελθόντων ἐν τέλει εἰς τοῦ λόφου τὴν κορυφὴν. Πρὸ τῶν ποδῶν ἡμῶν ἠπλοῦτο τῆς Κορώνειας τὸ πεδίον πρὸς βορρᾶν ἀπῆστραπτον τὰ γαλήνια τῆς Κοπαίδος ὕδατα πρὸς δυσμᾶς ὄρθοῦτο τὸ μέτωπον τοῦ Παρνασσοῦ περιστεφόμενος ὑπὸ στίλβοντος χιονομανδύου, καὶ πρὸς νότον ὁ Ἐλικῶν, ὑπὸ πευκῶν καὶ δρυῶν στοφόμενος, ἐξετίσμετο ὡς μελανοκύανος κολοσσός. Ἔσθην ἐπὶ μικρὸν ἀποθαυμάζων τοῦ θεάματος τὴν μεγαλειότητα, εἶτα δὲ μαστιξας τὴν ἵππον κατευθύθημεν καλπάζων πρὸς τὸ κέντρον τῆς πεδιάδος κατὰ τὴν θέσιν ἐν ἣ φαίνονται, διεσπαρμένα καὶ συντετριμμένα τὰ μέλη τοῦ λιθίου κολοσσοῦ ὃν καλοῦσι καὶ σήμερον ἐτι λέοντα τῆς Χαιρώνειας.

Ἀφιππεύσας καὶ τὸν ἵππον ἀφείς ἐλεύθερον εἰς νομὴν ἐπεχείρησα τὴν ἱχνογράφειν τοῦ ἐπιβλητικοῦ ερείπιου, μνημείου πάλης φοβερᾶς καὶ ὑπερτάτης, ἐν ἣ ἐξέπνευσε τῆς Ἑλλάδος ἡ ἀνεξαρχτησία.

Τὰ πάντα ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ μοι ὑπεμνήθησκον τὸν συγγραφέα τῶν Παραλλήλων Βίων, ἐν ᾧ τὸ γαλλικὸν ἔμφυτον ἀρέσκειται ν' ἀνευρίσκη τὸν ἱστορικὸν τῶν ἀρρενωπῶν ἀρετῶν. Ὁ βιογράφος τοῦ Πελοπίδου, τοῦ Δημοσθένους καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου διέσωσεν ἡμῖν τὴν ἀνάμνησιν τῶν συγκινητικωτάτων ἐπεισοδίων τῆς μάχης ταύτης. Ἐν ᾧ ὁ Φίλιππος ἠγούμενος τῆς δεξιᾶς πτέρυγος ἠγωνίζετο πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἀγῶνα ἐπὶ μικρῶν ἀμφίροπον, ὁ Ἀλέξανδρος ἐν τῇ ἀριστερᾷ λάβρος ἐπετίθετο κατὰ τοῦ ἱεροῦ τῶν Θεβαίων λόχου. Ἐν ἣ ἐκαθήμην θέσει τὸ ἐπιλεκτὸν ἐκεῖνο σῶμα, ἐκ τριακοσίων ἑταίρων ἀποτελούμενον, ἀπώλεσθη ὀλόκληρον διὰ τὴν λυσσώδη καὶ ἀκαμπτον αὐτῶν ἐπιμονὴν ὅπως διασπάσσει τὴν μακεδονικὴν φάλαγγα. «Ὡς δέ, λέγει ὁ Πλούταρχος, μετὰ τὴν μάχην ἐφόρων τοὺς νεκροὺς ὁ Φίλιππος ἔσθη κατὰ τὸ χωρίον, ἐν ᾧ συνετύγχανε κείσθαι τοὺς τριακοσίους, ἐναντίους ἀπνητήκοτας ταῖς σαρίσσαις ἀπαντας, ἐν τοῖς ὅπλοις καὶ μετ' ἀλλήλων ἀναμειγμένους, θαυμάσαντα καὶ πυθόμενον ὡς ὁ τῶν ἐραστῶν καὶ τῶν ἐρωμένων οὗτος εἶν λόχος, δακρῦσαι καὶ εἰπεῖν Ἀπόλοιτο κακῶς οἱ τούτους τι ποιεῖν ἢ πάσχειν αἰοχρὸν ὑπονοοῦντες». Ὁ ἐκ λίθου κολοσσός οὐ ἱχνογράφουν τὰ ερείπια ἐμφαίνει τὴν θέσιν. . . . Τεκιμνιοῦται τοῦτο ἐκ τινος κειμένου, ἐν ᾧ ὁ ἀνάγλυτος Πausanias φαίνεται σχεδὸν συγκινοῦμενος. Παρὰ τὴν Χαιρώνειαν, λέγει, «ἔστιν ἰδεῖν κοινὸν Θεβαίων τάφον τῶν πρὸς Φίλιππον ἀγωνισαμένων καὶ θανόντων. Καὶ γραφὴ μὲν οὐκ ἐνι, ἀλλὰ λέων ἴδρυται. . . . τὴν δὲ γραφὴν ἔμοιγε δοκεῖ ἐλλεῖπειν, ὅτι τὸ θεῖον οὐκ ἡμείψατο τὴν αὐτῶν ἐψυχίαν». Ἡ νύξ προσέβαινε ταχέως, ἐν ᾧ ἐγὼ ἀπετίρωμην ν' ἀνακαλέσω τῶν πρὸ τῶν ποδῶν μου τεθαμμένων ἠρώων τὴν εἰκόνα καὶ κατώρθουν τοῦτο οὐχὶ ὄλωσ ἀνεπετυχῶς τοσαύτην ἔχει δύναμιν ἡ μαγεία τῶν ἀναμνήσεων, ἃς διεγείρει ἡ θέα τῶν ἡμιμνήστων τόπων. Ἠγέρθη καὶ ἀφικώμην εἰς Χαιρώνειαν, ἐνθα οἱ ἑταῖροι μὲ ἀνέμνον. Ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἐντυπώσεων τῆς στιγμῆς ταύτης ἕκαστος ὡς ἐγὼ ἐν τῷ μελετῇ τῆς ἀρχαιότητος διατριψάς ἐνα μόνον ἀναπολεῖ Πλούταρχον, τὸν ἱστορικὸν τῶν μεγάλων τῆς ἀρχαιότητος ἀνδρῶν.

Υπήρχεν ἐν τούτοις καὶ ἕτερος Πλούταρχος, οὗ ἀλuthῶς προηγεῖται ὁ πρῶτος. Τὸν ἥπτον γινώσκοντες, ἥπτον δημοτικὸν καίπερ ὑπὸ τοῦ Ἀμιότου ὠσαύτως μεταγλωττισθέντα Πλούταρχον, τὸν σύγγραφεα τῶν Ἡθικῶν, οὗ τόσῳ περιεργὸς ἀποβαίνει ἢ ἀνάγνωσις καὶ ἐνδιαφέρουσα ἢ μελέτη, δὲν ἐβραδύνε να μοὶ ἀνακαλέσῃ εἰς τὴν μνήμην μόλις εἰσῆλθὼν εἰς τὴν γαλνίνιον καὶ πατριαρχικὴν Χαιρωνεῖαν ὁ νῦν ἀντικαθιστῶν αὐτὸν ἐν τῷ ἀξιώματι τοῦ πρώτου δημοτικοῦ ἀρχοντος. Τῷ ὄντι ὁ δήμαρχος προσῆλθεν ἡμῖν ἐν τινὶ ὁδοῦ γωνίᾳ καὶ διαπυθόμενος φιλιῶς περὶ τῶν ἐν Γαλλίᾳ προσεκάλεσεν ἡμᾶς κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἑσπέραν εἰς χορὸν τῆς ἐνώσεως νεαροῦ ζεύγους οὗ τὴν πρώτην εἶχε τελεσθῆ ὁ γάμος. Τοῦτο ἤρκεσεν ἵνα παρελάσωμι πρὸ τῆς διανοίας μου οἱ τίτλοι πασῶν τῶν ἐξαιρέτων τῆς οικογενειακῆς ἠθικῆς συγγραφήων, ὡς ὁ Πλούταρχος συνέταξε περὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ γάμου, τῆς πρὸς τὰ τέκνα τῶν γονέων στοργῆς, τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ τοῦ ἔρωτος. Κατὰ τῶν διάρκειαν τοῦ δείπνου ἐν τινὶ σταύλῳ παρατεθέντος παρὰ τὰς πρᾶξις δαμάλεις καὶ τὰς ἀδικαίτους αἰγας ἀνεμνήσθημεν ὅτι πρὸ τοῦ Λαφονταίνου ὁ Πλούταρχος πλεῖσθ' ὅσα εἶπε περὶ τῶν ζῶων καλά, εἰκότως τὴν νοσηρότην αὐτῶν ἐπαινῶν, σεμνῶς δὲ ὀμιλῶν περὶ τῶν χρηστῶν αὐτῶν ἐν τῇ συμβίωσει σκέσεων καὶ τῆς πρὸς τὰ τέκνα τρυφερότητος αὐτῶν. Κατὰ μικρὸν ἐκάστου τὸ ἴδιον ἐπιπροσθιέντος κατορθώσαμεν ἐν τέλει πλήρη τὸν κατάλογον τῶν Ἡθικῶν τοῦ Χαιρωνεῶς σοφοῦ. Ἐγὼ δὲ ἀποκοιμιζόμενος μετὰ μικρὸν ὑπὸ τὸν μεγακροῦσμένον ἦχον τοῦ τυμπάνου καὶ τοῦ αὐλοῦ, ὑφ' ὃν ἐχόρευον οἱ ἐν τῷ γάμῳ ἀνελογιζόμενοι ὅτι νέα καὶ τερπνοτάτη ἰδύνατο να συντεθῆ συγγραφή περὶ τοῦ Πλουτάρχου οὐχὶ τοῦ τοῖς μεγάλους ἄνδρας ἐξιστορήσαντος, περὶ οὗ ἱκανὰ ἐγγράφησαν καὶ οὐ πᾶς τις ἀνέγνω τι, ἀλλὰ τοῦ Πλουτάρχου τῶν οικογενειακῶν, πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀρετῶν, ὡς τὸ ἐντύπωμα ἀποτελεῖ τῶν σοφῶν καὶ τῶν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας ἀσχολουμένων.

Τοιαύτης τινὸς συγγραφῆς ἀπόπειρα πρὸ τίνος ἐγένετο. Τὸ ἐπαγωγὸν τοῦτο θέμα ἐφείλκυσε σπουδαιῶς τὴν προσοχὴν φαιδρου καὶ ἀμερολίπτου πνεύματος. Τὸ ἔργον τοῦ κ. Κρεῦρ εἶνε τερπνόν, γλαφυρὸν καὶ ἀκριβές· πρᾶγμα δὲ σπάνιον διπλοῦν παρουσιάζει τοῦ καινοφανοῦς ἐνδιαφέρον. Ἐν αὐτῷ οὐ μόνον ἐκτίθεται καὶ κρίνεται τὸ πρῶτον ἦδη ἢ πλουτάρχου ἠθικὰ, ἀλλὰ καὶ ἡ βιογραφία τοῦ ἀνδρός, ἦν οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων συνέταξε, διαγράφεται μεθ' ἱκανῆς κριτικῆς εὐψυχίας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προσωπικῶν λεπτομερειῶν τῶν ἐγκάτεσπαρμένων ἐν τῷ εὐρυτάτῳ τοῦ ἠθικολόγου ἔργῳ. Ἡ σπουδαιότης τῆς συγγραφῆς ταύτης εἶνε ἀδιαμφειλονεϊκτος. Ἀλλ' ἐν τῇ μέτρῳ ὑπερβολῆς ἐξικνουμένη εὐδυνειδισία τοῦ μηδὲν λέγειν ἄλλο ἢ ὅτι ἀληθὲς καὶ βεβαίον καὶ τηρεῖται αὐστηροτάτα τὸ μέτρον, ὁ κ. Κρεῦρ ἐξετάζει τὸν κρινόμενον συγγραφέα ἀπὸ στενοτάτης ἀπόψεως. Ἐξ ὑπερβάλλοντος φόβου μὴ ὑπερτιμήσῃ τὸν ἄνδρα κατανατὰ να μειώσῃ τὴν σπουδαιότητα αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ τῶν λαμπρῶν ὑποθηκῶν πάροχος οὗ δειλῆ τῇ γραφίδι σκιαγραφεῖ τὴν ἀγαθὴν ψυσιογνωμίαν, δὲν κατεῖχε λοιπὸν τὸ ἠθικὸν ὄθενος, δι' οὗ τόσα ὑπέταξε διακε-

κριμένα πνεύματα; Ὁ σοφός, ὃν Ἐρρίκος ὁ Δ' ἀπεκάλεε «δυνειδισμὸν αὐτοῦ», ὁ συγγραφεύς, οὗ τὰ ἔργα ἐχρησίμευον ὡς τὸ θρησκευτικόν, οὕτως εἶπεῖν, ἀνάγνωσμα τοῦ Μονταίγνου καὶ τοῦ αἰῶνος αὐτοῦ, ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰωάννου Ἰακώβου Ρουσσώ, ὁ ἱστορικός ὁ κατὰ τὴν φράσιν τῆς κ. Ρολλάν ἰδιᾶ τῶν Βίων αὐτοῦ παρασκευάσας ἐντύπωμα τῆς διανοίας τῶν μεγάλων ψυχῶν», ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος εἶνε βεβαίως πλέον ἢ ἀπλῆ ἠχώ, πλέον ἢ ἀπλοῦς μαθητής. Ὁ Πλούταρχος ἀνήκει εἰς τὰ πρωτοβάθμια πνεύματα. Οὐδένα ἔχει ἐφάμιλλον ἐν τοῖς φιλοσόφοις, οἵτινες ἀπὸ τοῦ Σωκράτους ἐδίδαξαν τὴν πρακτικὴν ἠθικὴν. Υπήρχον καὶ πρὸ αὐτοῦ καὶ σύγχρονοι αὐτῷ ἱατροὶ τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ τὴν εὐγενῆ ταύτην λειτουργίαν οὐδεὶς οὐδὲ τόσῳ εὐρέως συνέλαβεν, οὐδὲ τόσῳ ἀσφαλῶς ἐνήσκησεν. Οὐδεὶς ὡς ἐκεῖνος ἐπέδιωσε δι' ὄλου τοῦ μακροῦ αὐτοῦ βίου τὴν θεραπειαν ἢ ἐχρῆζεν ἢ γόργος τῆς παρακμῆς ἐνόου, ἐθνονε ἐπιχειρῶν ν' ἀποκαλύψῃ τὰς ἐν τῷ βάθει τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς νεναρκομένας ἠθικὰς δυνάμεις. Ὅθεν ἔχει κατ' ἡμᾶς ὁ Πλούταρχος τὴν ἰδιάζουσαν αὐτῷ πρωτοτυπίαν, εἶνε σχεδὸν μεγαλοφυΐς, ἐν ᾗ ὄρῳ σταδίῳ. Ἰδοῦ ὅτι ὤφειλεν ὁ τὸν Πλουτάρχον κρίνων να μὴ παραλίπη καὶ ὅτι θέλομεν ἐπιχειρήσῃ ν' ἀποδείξωμεν ἐρειδόμενοι ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς βιογραφίας καὶ τῆς διδακτικῆς τοῦ ἀνδρός. Θέλομεν καταδείξει ἐν πρώτοις, ὅτι κατ' ἑαυτὸν σκοπούμενος ὁ Πλούταρχος ἔφερεν ἐν αὐτῷ τὸ ἐμφυτον καὶ τὴν φύσει τελειαν τοῦ πρακτικοῦ ἠθικολόγου καὶ τοῦ τῆς ψυχῆς ἱατροῦ ἐπιστήμην, ἀποδείξωμεν δὲ εἶτα ὅτι ὑπέροχα ἐν τῇ ἐφαρμογῇ ἀνεπτυξε προσόντα ἀγωνισθεῖς να ζωπιυρήσῃ τὰ οικογενειακόν, τὸ... καὶ τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα, τὰ τρία ταῦτα τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν ἀπαραίτητα ἐρεισμάτα. Καὶ ἐν πάσῃ μὲν ἐποχῇ ἀξιόλογος θὰ ἦν μελέτη ἢ ἔρευνα τοιαύτης διανοίας καὶ τοιοῦτου χαρακτῆρος ἀκαμάτως ἐπιδιώξαντος τὴν παρόξυνσιν τῆς ἐκλιπούσης ζωτικότητος, ἀλλ' ἐν τῇ ἡμετέρα μάλιστα ἐποχῇ διδακτικώτατος ἀποβαίνει ὁ τοιοῦτος χαρακτῆρ καὶ κατ' ἐξοχὴν ἀξιωματικός.

Ὁ Πλούταρχος, λέγει ὁ Λαχάρπ, ἐστὶν ἴσως ἢ μᾶλλον ὑπὸ τῆς φύσεως προικισθεῖσα ἠθικὴ διάνοια ἐξ ὅσων ἐγένοντό ποτε». Ἡ κρίσις αὕτη εἶνε ὀρθή. Ἡ ἐξαιρετος, λεπτή καὶ ἀσφαλῆς τῶν ἠθικῶν πραγμάτων συναίσθησις ἀποτελεῖ αὐτὴν τὴν ὑπόστασιν τῆς φύσεως τοῦ Πλουτάρχου καὶ τὸν ἐξοχὸν τῆς διανοίας αὐτοῦ χαρακτῆρα. Ἐγεννήθη ἠθικολόγος, ὡς ὁ Ραφαῆλ ἐγεννήθη ζωγράφος καὶ ὁ Μότσαρτ μουσικός. Τὴν ἀπόκρουσιν ἐκείνην εὐστόχῃαν, δι' ἧς ἐξευρίσκει τῆς ψυχῆς τὰ μυστήρια, τὰς ποικιλωτάτας τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν κακιῶν παραλλαγὰς οὔτε ἡ χώρα, ἐν ἣ εἶδε τὸ φῶς, οὔτε ἡ φυλὴ αὐτοῦ, οὔτε ἡ καταγωγή ἰδύναντο αὐτῷ να χορηγήσωσιν ὅ,τι δμῶς περὶ τοῦ οἴκου καὶ τοῦ βίου αὐτοῦ γινώσκομεν καταδεικνύει ὅτι περὶ αὐτὸν τὰ πάντα συνήργουν εἰς διέγερσιν καὶ ἀνεπτυξιν τῆς εἰδικῆς οὐτοῦ δεξιότητος.

Ἐν Ἑλλάδι ὑπήρχον ἐπαρχία ὑπὸ θαλάσσης διαβρεχόμεναι διαγελώσης. Ἡ θαλπερὰ αὔρα καὶ τὰ παρατεταμένα θερινὰ καύματα παρακαλοῦσιν ἐπὶ τὰς ἡδονὰς. Τὰ ἐκ τῆς Ἀσίας πλοῖα ἐκόμιζον χρυσόν,

πολυτελή ὑφάσματα καὶ ἀρώματα, τὰ στοιχεῖα ἐνὶ λόγῳ πάσης ἐκτίσεως. Ἐνταῦθα ἐδασίλευε πνεύματος μὲν λεπτότης, ἀλλὰ ψυχῆς ἀστάθειας καὶ χαρᾶς κτήσων ἐλαφρότης ἀνθρώποι καὶ πράγματα ἀενάως μετεβάλλοντο. Εἶχεν ὡσαύτως ἢ Ἑλλὰς τὰς ἀποτόμους καὶ τραχείας αὐτῆς χώρας ὑπὸ σειρᾶς ὀρέων περιβαλλομένης, κεκλεισμένης δὲ ἢ ὀλίγον προσεῖτας εἰς τὴν ἕξωθεν θορῆν. Ἐν ταῖς ἡττον ὑπὸ τῆς φύσεως ἐννοηθείσας ταύτας χώρας ἢ δυσχέρεια τοῦ βίου ἐδημιούργει ἕξεις ἄρρενωπίας, ἢ σπάνις τῶν ἐπικοινωνιῶν διετῆρει τὴν ἀρχικὴν τῆς ἀπλότητος τῶν ἡθῶν χροιάν, καὶ οἱ ἠθικοὶ νόμοι ἀρχαιότερον γνωσθέντες ἐπὶ μακρότερον διετηροῦντο. Ἡ Βοιωτία ἦν μία τῶν αὐστηρῶν τούτων χωρῶν. Χειμῶνος μὲν, ὑπὸ τοῦ παγετώδους βορείου ἀνέμου δερομένη, ἐν θερεῖ δὲ ὑπὸ φλογεροῦ μαστιζομένη ἡλίου καὶ ὑπὸ νοσηρῶν κατὰ τὸ μετόπωρον ἀναθυμιάσεων, οὐ μόνον ἀπροσφύης ἦν εἰς τὴν κατοικίαν τὴν ἐκθάλυσιν, ἀλλὰ καὶ ἐπέβαλλεν αὐτοῖς τοὺς κατὰ τῆς φύσεως ἀγῶνας, οἵτινες τὸν ἀνθρώπον ἀσκοῦσιν εἰς προάσπισιν τῆς ἰδίας ὑπάρξεως. Οὕτω δὲ, ὑπολειπόμενοι μὲν τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὴν ἀγχίνουαν καὶ εὐστροφίαν τοῦ πνεύματος, ἀλλ' εὐσταθέστεροι καὶ συνετώτεροι αὐτῶν, οἱ τοῦ Πλούταρχου πρόγονοι εἶχον ἐνωρὶς ἐρευνήσει καὶ ἐπιλύσει τὸ βιωτικὸν πρόβλημα, οὐχὶ ὡς μεταφυσικοὶ, ἀλλ' ὡς πρακτικοὶ ἄνδρες. Πράγμα δὲ ἀξιοσημειώτον, καίπερ οὐσιωδῶς ἀπ' ἀλλήλων διδτάμενα, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐν τούτοις ἐμφερόνται πνεύματος τὰ τοῦ Ἡσιόδου καὶ τὰ τοῦ Πλούταρχου παραγγέλματα. Διὰ τῆς πρακτικῆς ἠθικῆς καθήρξατο καὶ κατέληξε τῆς μικρᾶς χώρας ἢ φιλολογία.

Κατὰ τὰ δυτικώτατα τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἥτις πιστὴ ἐνέμεινεν ἐν τῇ ἀρχαίῃ σοφίᾳ, παρὰ τὰς βραχῶδεις φάραγγας τὰς ὀδηγούσας εἰς Δελφοὺς ἐν μέσῳ ξυνωρίδος ποταμίων τοῦ Μορίου καὶ τοῦ Κηφισοῦ ἤψεται τὸ μικρὸν ὄρος Πέτραχος. Ἐκεῖ κεκρυμμένη ὡς τάπητι ἐν τινι τοῦ ἐδάφους πτυχή ἢ Χαιρώνεια, εἶχεν ἰδεῖ φοδερὰ γεγονότα τὴν Ἑλλάδα συγκλονήσαντα, ὧν ἐλαφρῶς ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν. Αἱ γειτνιαζούσαι αὐτῇ Πλαταιαί, Θῆβαι, Ὀρχομενὸς καὶ Ἐλάτεια εἶχον λεπτατῆν ἢ κατασκαφῆν. Αὕτη δὲ καμψθεῖσα πρὸς ὠρὴν ὑπὸ τῆς θυέλλης, ταπεινωθεῖσα ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, οἵτινες μικρὸν μετὰ τὴν νίκην τοῦ Ἀκτίου εἶχον ἐπιβάσει αὐτῇ διὰ τῆς μαστιγῆς ἄχθη, διέμεινεν οὐχ ἡττον ἀσινής. Ἡ ἡρεμος αὕτη γωνία τῆς Ἑλλάδος, ἥς ἐφείσθησαν αἱ διάφοροι ἐπῆρεια, δὲν ἦτο ὅλως πεφυλαγμένη τῆς τῶν καιρῶν διαφθορᾶς. Οἰκαί τινες ἐν τούτοις διεφύλαττον ἔτι σὺν τῇ λατρείᾳ τῶν ἀρχαίων ἀναμνήσεων πατριαρχικὴν τινα φυσιογνωμίαν. Τοιοῦτος ἦν καὶ ὁ τοῦ Πλούταρχου. Τὰ χωρία, ἐν οἷς οὗτος ὁμιλεῖ περὶ ἑαυτοῦ καὶ τῶν οἰκείων, ἐπιτρέπουσιν ἐν ἐλλείψει ἄλλων εἰδήσεων ν' ἀναπολήσῃ τις τὸν οἰκογενειακὸν κύκλον ἐν μέσῳ τοῦ ὁποίου ἐγεννήθη τῷ 48 ἢ 49 μ. Χ. ἔτει.

Ὁ οἶκος οὗτος ἦν γενεὰ σοφῶν. Ἐν αὐτῷ ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱὸν μετεδίδοντο ὁ τοῦ φιλοσοφεῖν ἔρως καὶ ἡ τῶν ἠθικῶν διαλέξεων ἐφεσις. Ὁ Πλούταρχος εἶχεν ἀκροασθῆναι καὶ γνωρίζει ἡμῖν τὸν πάππον αὐτοῦ Λαμπριαν. Ὁ ἐράσμιος οὗτος πρεσβύτης, ὅστις

τῇ βοθειᾷ σπουδῶν τινῶν εἶχεν ἀεὶ εὐδιάθετον τὸ πνεῦμα, τὴν μνήμην καὶ τὴν εὐγλωττίαν, προῦβάλετο σαφῶς τὰ ζητήματα ζῶν αὐτὰ διὰ τῆς αὐθεντίας τῆς ἡλικίας καὶ τῆς πείρας. Ἦττον ἐκείνου στωμύλιος ἀλλ' ἐμβριθέστερος ὁ πατὴρ τοῦ Πλούταρχου ἠομενίζετο διεγείρων τῶν νέων τὴν διάνοιαν. Παρὰ τὴν ἐστίαν, ἐν ἣ ἔλαμπεν ἡ μυροδόλος πίτυς, καθήμενοι πατὴρ καὶ τέκνα πρέσβοντο παρατεινόντες τὰς χειμερινὰς ἀγρουνίας. Ὁ Πλούταρχος καὶ οἱ δύο αὐτοῦ ἀδελφοὶ Τίμων καὶ Λαμπριάς μετεῖχον τῶν ἡσυχῶν τούτων συζητήσεων τῆς πατρικῆς ἐστίας. Καὶ ὁ μὲν Τίμων ἦν περιεσταλμένος, ἀλλὰ συνετός, ὁ δὲ νεώτερος Λαμπριάς φιλοπαίγμων συγκιρῶν τῇ εὐτρατελίᾳ τοῦ ἠθους οἰστρὸν τινα πνευματῶδη ἔστιν ὅτε καὶ δικτικόν. Πρωταγωνίσται ἐν ταῖς οἰκογενειακαῖς ταύταις σκηναῖς ὁ Πλούταρχος. Μεμορφωμένος ἤδη τὸν νοῦν διέπρεπεν ἀντλῶν ἀπὸ τῶν ἱστορικῶν γεγονότων ἐπωφελεῖ ἠθικὰ συμπεράσματα. Αἱ νεανικαὶ αὐτοῦ ὁμιλίαι καταφανῶς τὴν κλῆσιν αὐτοῦ ἀπεκαλύπτουν ὡς ἠθικολόγου, ἀνεκέρυττον δὲ ταύτην οἱ ἀδελφοὶ φιλόσοφον αὐτὸν ἀποκαλοῦντες καὶ ὁ πατὴρ ἐπεκέρου τὸν τίτλον ἀπειθυνόμενος πρὸς τὸν πρεσβύτερον υἱὸν ὡς πρὸς ἴσον καὶ ἔστιν ὅτε ὡς ὑπέροχον προκειμένου περὶ τῆς ἐπιλύσεως δυσχερῶν ζητημάτων, ἥς αὐτὸς δὲν ἐτόλμα νὰ ἐπιληθῆ. Ἔσχεν οὕτως ὁ Πλούταρχος τὸ πρῶτον εὐτύχημα ν' ἀπαντήσῃ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἰδίου πατρὸς τὸν ἀπαιτούμενον εἰς τὴν ἰδιοφυίαν αὐτοῦ διδάσκαλον. Προφανῶς ὅμως καὶ πρὶν ἔτι καταλίπη τὴν πατρικὴν σχολὴν εἶχεν ἤδη διατρανώσει τὴν ἐμφυτον ἐκείνην τῆς διανοίας δύναμιν, ἥτις τοὺς διδασκάλους χρησιμοποιοῦ ὡς ἔρεισμα, ἵνα ὑπερτερῶσιν αὐτούς.

Ἐικοσαετῆς περιήκου ἑστάλῃ πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν εἰς Ἀθήνας. Τὸ παλαιὸν τοῦ Περικλέους, τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Δημοσθένους ἄστου διετῆρει ἤδη μόνον τὴν σκιάν τῆς πρῶτης αἴγλης. Ἄντὶ τῶν δημογοριῶν, . . . καὶ τῶν ἡδαιῶν φιλοσοφικῶν διαλέξεων ἠκούοντο νῦν αἱ κενολογία εὐτελοῦς καὶ χαμαιζήλου σοφιστείας. Ὁ Πλούταρχος ἠδυνήθη ἐν τούτοις νὰ εὕρῃ ἄξιον ἑαυτοῦ διδάσκαλον. Ὁ Ἀμμώνιος ἐδίδαξεν αὐτὸν ὑγιεῖς παιδεύσεως διδάγματα, ἀπέστειλεν ἢ ὠδηγήσεν αὐτὸν εἰς Ἀλεξάνδρειαν καὶ συνεπλήρωσε τὴν μόρφωσιν τοῦ Πλούταρχου ὡς λογίου καὶ ἠθικολόγου. Ἀλλ' ἢ ὀριστικὴ αὐτοῦ εὐδοκίμησις ἐγένετο ἐν Ρώμῃ.

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ * * *).

(Ἀκολουθεῖ).

ΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ

Ἡ μουσικὴ ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν σχολείοις.

Τὸ ἡμέτερον ἔθνος δικαίως δύναται νὰ καυχᾶται, ὅτι κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους μετ' ἀκαμάτου ζήλου καὶ ἀπαραιμίλλου φιλοπονίας, ἐπετέλεσε πρόσοδον οὐκ εὐκαταφρόνητον ἐν ταῖς ἐπιστήμῃς καὶ ταῖς τέχναις. Τὰ πολυπληθῆ καὶ μεγαλο-

πρεπή τῆς πρώτης μέσης καὶ ἀνωτέρας ἐκπαιδύσεως καθιδρύματα, ἐν αἷς χιλιάδες ἑλληνοπαίδων πνευματικὴν εὐρίσκουσι τροφήν, εἰσι τραγὰ τῶν λεγομένων μικτῶν. Τὰ σωζόμενα πνευματικὰ προϊόντα πασῶν τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν τῶν ἡμετέρων προγόνων μετ' ἐπιμελείας διερευνῶνται καὶ σπουδάζονται ἐξιχνιάζονται μετὰ τῆς δεούσης φιλοπονίας ἢ ἀνάπτυξης τοῦ πνεύματος αὐτῶν. Τὰ διάφορα ἐκπαιδευτικὰ καὶ παιδαγωγικὰ συστήματα καὶ καθόλου αἱ τεχνικαὶ καὶ ἐπιστημονικαὶ ἐφευρέσεις τῶν νεωτέρων χρόνων, ὡς ἄμεσα ἀποτελέσματα καὶ φυσικὴ συνέχεια τοῦ παραγωγικοῦ καὶ φωτοβόλου τῶν ἀρχαίων πνεύματος θεωρούμενοι, τὴν κατὰλληλον καὶ πρέπουσαν λαμβάνουσιν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐκπαιδευτηρίοις θέσιν.

Ἄλλ' οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων δυνάμεθα ἄρα γε νὰ διισχυρισθῶμεν ὅτι οὐδὲν ἑλλείπει ἐκ τῶν ἡμετέρων σχολείων; πάντα σχεδὸν τῆς μαθήσεως τὰ εἶδη εἰσῆχθησαν ἐν αὐτοῖς καὶ δὲν ὑπολειπόμεθα κατὰ πολὺ τῶν ἀρχαίων ὡς καὶ τῶν συγχρόνων πεπολιτισμένων ἔθνων; Ἄλλὰ στῶμεν πρὸς στιγμὴν καὶ ἐπισκοπήσωμεν.

Τί εἶνε ἐκεῖνο, ὅπερ αἰσθάνεται ὁ ἄνθρωπος ὅταν φωνή τις μελωδικὴ ἀπὸ στόματος, ἢ φθόγγων πλοκὴ ἐντέχνως καὶ ἐναρμονίως κρουμένου ὄργανου πλήττει τὴν ἀκοήν; Τίς εἶνε ἡ μυστηριώδης ἐκείνη διάθεσις τῆς ψυχῆς, ἣτις, ὀργάνων εὐρύθμως καὶ συμφῶνως κρουμένων, διατίθεται εὐαρέστως ἢ δυσαρέστως χαρμυσύνης ἢ λυπηρῶς, ἐνθουσιαστικῶς ἢ ἐμψύβως; Τί δηλοῖ ἡ ἀλληλεπίδρασις τῶν ἤχων καὶ τοῦ ἀέρος ἐπὶ τῶν συναισθηματικῶν καὶ εὐαισθητῶν τῆς ψυχῆς χορδῶν ἐντύπωσις; Οὐδὲν ἄλλο ταῦτα καταδεικνύουσιν, ἢ ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶνε παναρμόνιον μουσικὸν μυστήριον, μία ἐμμελὴς ἀρμονία, φύσει οὕτως διεσκευασμένον, ὥστε ἐπὶ τῇ θέξ τοῦ καλοῦ, τῇ ἀκοῇ τοῦ ἀρμονικοῦ, τῇ γεύσει τοῦ ἡδέος, τῇ πράξει τοῦ ἀγαθοῦ, νὰ τέρπεται καὶ τέρπη, νὰ ἠδύνηται καὶ ἠδύνη. Ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων ἐννοοῦμεν ἤδη περὶ τίνος πρόκειται σπουδαιοτάτης καὶ ὑψηλῆς μαθήσεως, μαθήσεως παρὰ μὲν τοῖς ἡμετέροις προγόνοις ἀποτελούσης τὸ σπουδαιοτάτον καὶ κυριώτατον μέρος τῆς ἐκπαιδευτικῆς τότε τριλογίας, παρ' ἡμῖν δέ, ἂν μὴ τι τὸ ἄγνωστον, ἀλλὰ τοῦλάχιστον τὸ τελευταῖον καὶ δῆθεν τὸ ἀσήμαντον! Ἐκ τῆς ἑλλείψεως ὅθεν τοῦ μαθήματος τῆς μουσικῆς τὰ ἡμέτερα σχολεῖα, μεθ' ὅλας τὰς καταβαλλομένας προσπάθειάς τῶν ἀρμολογῶν, δὲν ἀπέκτησαν εἰσέτι τὴν πηλητὴν ἐκείνην τελειότητα καὶ λαμπρότητα, ἣν ἀπὸ πολλοῦ ἔπρεπε νὰ κατέχωσι. Διὸ οὐδὲν ἄλλο πρέπει νὰ φανῇ ἡμῖν παράδοξον, ὅταν βλέπωμεν δημοτικῶν σχολείων, σχολαρχείων, παρθεναγωγείων καὶ γυμνασίων τελειοφοίτους ἰκανῶς μὲν περὶ τὰ ἐγκυκλοπαιδικὰ μαθήματα κατηρητισμένους, περὶ δὲ τὴν σχολειακὴν μουσικὴν ὅλως ἀδαεῖς καὶ πεζοτάτους. Ὁ τελειοφοίτος τοῦ γυμνασίου ἴσως ἀπὸ μνήμης ἐξέμαθε κλασικούς τινας στίχους καὶ ἰκανῶς στροφὰς τῶν Περσῶν τοῦ Αἰσχύλου, τῆς Ἀντιγόνης

τοῦ Σοφοκλέους καὶ τῆς Μηδείας τοῦ Εὐριπίδου. Ἄλλὰ τίς τῶν νέων τούτων ἐδιδάχθη ποτὲ ν' ἄδῃ ἐν τῷ ἐν ᾧ ἐφοίτησε σχολεῖῳ μεγαλπρεπῆς τι χορῶν ἄσμα, ἢ μοιχοδίαν ἢ περιπαθῆ τινα κομμοὶ τῶν τραγωδιῶν τῶν εἰρημένων ἀθανάτων τραγικῶν! Ἐπειδὴ παρὰ τοῖς πλείστοις ἐπικρατοῦσι συγκεχυμένοι καὶ ἡμαρτημένοι ἰδέαι περὶ τῆς ἐν τοῖς σχολείοις παιδαγωγικῆς σημασίας καὶ δυνάμεως τῆς μουσικῆς, καθήκον ἡγοῦμεθα νὰ χαραξώμεν τὰς ὀλίγας ταύτας περὶ αὐτῆς γραμμὰς:

Ἀναντίρρητον τυγχάνει ὅτι ἡ μουσικὴ μετὰ τὴν γλῶσσαν ἀποτελεῖ πάντοτε ἀναπόσπαστον μέρος τοῦ βίου τῶν λαῶν καὶ ἔθνων, ἅτε πάντοτε ἀκολουθηθῆσαται τὰς φάσεις καὶ περιπετεῖαις τοῦ ἔθνικοῦ βίου καὶ οὐδέποτε ἀποτελοῦσα κράτος ἐν κράτει, ἀλλὰ συναυφουμένη καὶ συνταπεινουμένη ἀναλόγως τοῦ πολιτισμοῦ αὐτοῦ. Ὡς τέχνη, κοσμοῦσα τὴν ψυχὴν διὰ τοῦ κάλλους τῆς ἀρμονίας καὶ καθιστᾶσα τὸ σῶμα διὰ ρυθμῶν εὐπρεπῶν, εἰς δὲ τοὺς παῖδας πρόσφορος διὰ τῶν ἐκ τῆς μελωδίας ἀγαθῶν, εἶνε εἰκὼν τοῦ βαθμοῦ τοῦ πεπαιδευμένου τῶν ἀτόμων καὶ ἔθνων συναισθηματος, τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου καὶ βίου αὐτῶν, εἶνε δὲ δεινὴ μὲν νὰ ἐπαλκροῦν τὸν οἶκτον, δεινὴ δὲ νὰ ἀμβλυῖν τὴν ὀργήν, δεινὴ νὰ κρατήσῃ τὸν θυμόν, ἀγαθὴ νὰ σωφρονίσῃ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ νὰ ἰατρεύσῃ τὴν λύπην, νὰ παραμυθίσῃ τὸν ἔρωτα καὶ νὰ κουρίσῃ τὴν συμφορὰν ἀγαθῆ παραστάτις ἐν τῇ θρησκευτικῇ λατρείᾳ, σύσσιτος ἐν δειπνῷ καὶ ἐν πολέμῳ δεινὴ νὰ εὐφραίνῃ ἐν ταῖς ἐορταῖς, νὰ τέρπη ἐν ταῖς πανηγύρεσι, νὰ κηλῆ ἐν ταῖς συνομιλίαις, νὰ ἐπιθειάζῃ ἐν ταῖς τελεταῖς. Πρόδηλον δὲ ἡ θεία αὕτη τέχνη, ὡς τοιαύτη, ὅπως δύναται ἐπίκουρος τῇ παιδαγωγικῇ νὰ παραστῇ. Ὁ θεῖος Πλάτων, ὁ πατὴρ τῆς λογικῆς καὶ ὁ μέγας τῆς ἀρχαιότητος πολυίστωρ Ἀριστοτέλης, ὁ Χαίρωνεύς Πλούταρχος καὶ ἄλλοι διάσημοι τῆς ἀρχαιότητος συγγραφῆς, πραγματευόμενοι περὶ τῆς μουσικῆς καὶ τῆς δυνάμεως αὐτῆς καὶ σημασίας καταλήγουσιν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ τῶν παίδων ἀγωγή πρέπει νὰ γίνηται διὰ μουσικῆς, τῆς τὰ ἦθη εὐθὺς ἐκ παίδων δι' ἀρμονιῶν πλαττούσης, καὶ τὸ σῶμα ἐμμελέστερον διὰ ρυθμῶν κατασκευαζούσης. Ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, Βασίλειος ὁ Μέγας, Γρηγόριος ὁ Νύσσης καὶ ἄλλοι, πραγματευόμενοι περὶ τοῦ τέλους καὶ τῆς δυνάμεως τῆς μουσικῆς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, συνιστῶσι θερμῶς τὴν ἐν τοῖς σχολείοις πρότερον συστηματικὴν αὐτῆς διδασκαλίαν. Ἄλλως τε δὲ ἡ θερμὴ αὕτη ὑπὲρ τῆς μουσικῆς συνηγορία τῶν ἀνωτέρω μνημονευόμενων διασήμων συγγραφέων εἶνε λίαν εὐεξήγητος. Ἡ μουσικὴ, ἅτε ἐκφράζουσα ὅ,τι ἡ γλῶσσα ἀδυνατεῖ νὰ ἐκδηλώσῃ διὰ τῆς λέξεως, ἀρχομένη ἄρα ἐνθα αὕτη παύει, ὑπῆρξεν ἀείποτε ἡ συμπλήρωσις τῆς γλώσσης. Ἡ γλῶσσα διὰ λέξεων ψιλῶν ἐκφραίνουσα τὰς δια-

1) Ταῦτα ὅμως δυσχερῆ, πάντως ἀπαιτοῦσι καὶ διδασκάλους ἰκανούς. Σ. Σ. Ε. Ε.

νοίας, δύναται μὲν νὰ σημάξη ἅπαντα τὸν πνευματικὸν κόσμον τοῦ ἀνθρώπου, πάσης τῆς παραστάσεως, πάντα τὰ δεικνόμενα, συναισθημάτων κλπ., οὐχὶ ὅμως καὶ ἐν τῷ αὐτῷ βαθμῷ τῆς ζωηρότητος, ὡς διὰ τῆς συνεργείας τῆς μουσικῆς, ἥτις διὰ τῶν τόνων καὶ μελωδιῶν, τῶν μετροικῶν καὶ ρυθμικῶν αὐτῶν σχέσεων, προκαλεῖ ἀμαιοτέρως καὶ ζωηρότερας ἐντυπώσεις, καὶ αἵτινες καταδύμεναι εἰς τὸ ἐντὸς τῆς ψυχῆς ἐρωμενέστατα ἄπτονται αὐτῆς καὶ ποιοῦσιν εὐσχημονα τὰν φέροντα. *Ικκ. ἀνὸν γὰρ γὰρ ἰπὲρ γὰρ κίττου γὰρ ἡ*

Τὴν θαυμασίαν τῆς μουσικῆς δύναμιν οὐδὲν τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν ἠσθάνθη βαθύτερον τοῦ ἑλληνικοῦ. Τὴν μουσικὴν προσηκόντως ἐκτιμήσαντες καὶ ἀγαπήσαντες οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι ἐχρησιμοποίησαν ὡς ἰσχυρότατον παιδαγωγικὸν μοχλὸν ἐν τῇ παιδείῳ τῆς νεότητος, καὶ τὸν μὲν ἰδιωτικὸν βίον καθίστων τερπνὸν καὶ χαρίεσκον, τῇ δὲ πολιτεῖᾳ παρεσκεύαζον ἄνδρας ἀρίστους, πῆν ἀριονίαν τῆς βουλήσεως καὶ τῆς πράξεως ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν ἐκδηλοῦντες. Θυμίζομεν δικαίως τὴν ὑψίστην λεπτότητα, μεθ' ἧς οἱ δακτύλιοι ἐκεῖνοι ἄνδρες, οἱ ἐξοχοὶ ἐκεῖνοι καλλιτέχναι, ἐνόουν τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὸ αἰσθητικὸν ἐν τῇ τέχνῃ. Συνέδεον αὐτὴν πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ τοὺς νόμους. Ἐθεώρουν ταύτην γνῶμονα τοῦ βίου καὶ τῶν τέρψεων. «Οὐδέποτε, λέγει ὁ Πλάτων, μεταβάλλεται τῆς μουσικῆς ὁ τρόπος, χωρὶς νὰ τροποποιηθῶσι πρότερον καὶ τῆς πολιτείας οἱ θεσμοί». Ἡ ἀγνοία τοῦ ἄδειν παρ' ἐκείνοις ἤτο αἰσχος· τοῦτο δὲ καὶ αὐτοὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἐδιδάχθη ἐκ πείρας ὅτε ἤμερῶν τινα ἐν κοινῷ συμπόσι ἀπεποιήθη νὰ λυρῆσῃ ἐκ περιτροπῆς. Καθὰ δὲ μαρτυρεῖ ὁ Πολύβιος, οἱ ἀρχαῖοι «τῶν μὲν ἄλλων μαθημάτων ἀρνηθῆναι τε μὴ γινώσκειν, οὐδὲν αἰσχρὸν ἠγοῦνται· τὴν γέ μὲν ὦδὴν οὐτ' ἀρνηθῆναι δύναται διὰ τὸ κατ' ἀνάγκην πάντας μανθάνειν». O tempora! O mores! Ὅποια διαφορά, ὅποια δυσαναλογία μεταξύ ἐκείνων καὶ ἡμῶν! . . .

Τὰ ὀλίγα ταῦτα περὶ τῆς μουσικῆς εἰρημένα, νομίζω ὅτι εἰσὶν ἱκανὰ εἰς τὸ νὰ πράσχωσιν ἡμῖν ἀμυδρὰν τινα ἰδέαν περὶ τῆς μυστηριώδους δυνάμεως αὐτῆς ἐπὶ τῶν παιδευομένων νέων μὲν κυρίως, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάντων καθόλου τῶν ἀνθρώπων καὶ περὶ τῆς μεγίστης σημασίας πρὸς ἐξωραϊσμὸν τοῦ κοινωνικοῦ, ἀτομικοῦ καὶ ἐθνικοῦ βίου.

Ἐλθωμεν ἤδη μετὰ τὰ ἀνωτέρω λεχθέντα εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς.

Τὰς ἡμέρας ταύτας, καθ' ἃς ἅπασα ἡ ἑλληνικὴ νεότης μειδιώσα διὰ τῶν ἐν ποίσι διαφόροις σχολείοις ἐγγραφῶν καὶ ἐνάρξεων τῶν μαθημάτων διεγείρει τὸ ζωηρὸν ἐνδιαφέρον ἀπάσης τῆς κοινωνίας, νῦν ὑπέρποτε ἢ ἄλλοτε παρουσιάζεται καλλίστη εὐκαιρία ἵνα ἐξετάσωμεν κατὰ πόσον καὶ παρ' ἡμῖν λατρεύεται ἡ βασιλις τῶν ὠραίων τεχνῶν. Πολλὰ τῶν ἡμετέρων σχολείων, κοινοτικῶν τε καὶ ἰδιωτικῶν, ἐπισταμένως ἐξετάσαντες, μετὰ λύπης παρατηρήσαμεν ὅτι ἡ μουσικὴ, πλὴν τινῶν ἐξαιρέσεων, θεωρουμένη ὡς περιττὸν μάθημα, δὲν διδάσκεται σχεδὸν ἐν αὐτοῖς. Π-

πάρχουσι σχολεῖα καὶ δὴ καὶ ἀνώτερα, ἐν οἷς ἡ μουσικὴ διδάσκεται κατὰ πρακτικὸν ὅλως τρόπον, κατὰ ἀκοὴν δηλονότι μόνον καὶ ἄνευ παρασημαντικῆς (σημειογραφίας), ὅπερ, ἐξαιρέσει τῶν νηπιαγωγείων κατὰ τῶν κατωτέρων τάξεων τῶν δημοτικῶν σχολείων οὐδὲν σχεδὸν μουσικὸν καὶ παιδαγωγικὸν ἀποτελεῖ, σμὰ δύναται νὰ φέρῃ.

Ἐπάρχουσι δὲ ἄλλα σχολεῖα, ἐν οἷς ἡ μουσικὴ διδάσκεται οὐχὶ ὡς μάθημα ὑποχρεωτικόν, ἀλλ' ὡς διασκεδαστικόν, διὰ τὰ περιττὸν οἱ μαθηταὶ τὸν καιρὸν τοῦς! εἰς ἄλλα δὲ πάλιν φιλοξενεῖται ἡ οὐράνιος τοῦ Ὁρφέως τέχνη μόνον τοῦς μὴνᾶς Ἰούνιον καὶ Ἰούλιον, ὅτε χάριν τῶν δημοσίων ἐξετάσεων διδάσκονται ἄσματά τινα ἐπιδεικτικὰ καὶ πλέον οὐ! Πόσον τῇ ἀληθείᾳ δίκαιον ἔχουσιν οἱ παιδαγωγοὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐνεκα παρομοίων ἀτοπημάτων κατεκραυγάζουσι κατὰ τῶν δημοσίων ἐξετάσεων, συνιστῶντες θερμῶς τὴν ὀλοσχερῆ αὐτῶν κατάρτησιν. Ἐπάρχουσι δὲ καὶ σχολεῖα τινα, ἐν οἷς διδάσκεται μὲν ὅπωςδῆποτε ἡ μουσικὴ παρασημαντικῶς, ἀλλὰ καὶ ταῦτα περὶ τὰ διδασκόμενα ἄσματα χωλαίνουσι· καθότι ἄλλα μὲν εἰσὶν ἀκατάλληλα κατὰ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν, ἄλλα δὲ κατὰ τὸ μέλος. Τὰ πρὸς χρῆσιν τῶν σχολείων ἄσματα πρέπει νὰ ὦσι κατὰ τὸ μέλος καὶ τὸ περιεχόμενον σύμφωνα πρὸς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, πρὸς τὴν παιδικὴν φύσιν, ἥτις ἀρέσκειται εἰς τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν ἀφέλειαν. Συμφέρει δὲ ἵνα καὶ ἡ ὑπόθεσις τῶν ἄσματων εἴνε ἡ Ὀρησκευτικὴ, ἡ ἠθικὴ, ὅτε καὶ μόνον διεγείρεται παρὰ τοῖς διδασκόμενοις ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν, τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν πατρίδα. Εὐνόητον δ' ὅτι τὸ μέλος τῶν διδασκόμενων ἄσματων πρέπει νὰ εἴνε σύμφωνον πρὸς τὴν ἐκφραζομένην ἐννοίαν τοῦ ποιήματος. Ἐν παρόδῳ ἀναφερομεν καὶ τοῦτο, ἐπειδὴ μετὰ περιεργείας ἤκουσα εἰς σχολεῖα, ἄσματα, ὧν ἡ μὲν ποίησις ἤτο καταλληλοτάτη πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτῆς, τὸ δὲ μέλος ἤτο εἰλημμένον ἐκ ξένων μελοδραμάτων (ἰταλικῶν συνήθως) ὑπόθεσιν ἐχόντων ἐρωτικὴν! Εἰς τινα δὲ ἀνώτερα ἐκπαιδευτήρια, ἡ διδασκαλία τῆς ὀργανικῆς μουσικῆς ἐξέρχεται τῶν θεμιτῶν αὐτῆς ὁρίων· διότι ἐν ᾧ ἡ θεωρητικὴ τῆς ὦδικῆς διδασκαλία γίνεταί στοιχειωδῶς, διδάσκονται κατὰ πρακτικὸν ὅλως τρόπον συνθέματα ὑπέρτερα τῶν θεωρητικῶν αὐτῶν γνώσεων. Διδάσκονται λ. χ. μουσουργήματα τοῦ Μότσαρ, Βεετόβεν, Γκουνώ, Βάγνερ κλπ., οἵτινες θεωροῦνται τὴν σήμερον οἱ Θεουκιδίδαι, Πλάτωνες, Αἰσχύλοι καὶ Σοφοκλεῖς τῆς νεωτέρας μουσικῆς ἐπιστήμης. Ἐξ ἄλλου δὲ φρονοῦμεν ὅτι ἡ ἀπλὴ καὶ μόνη τῆς ὀργανικῆς μουσικῆς διδασκαλία οὐδένα σχεδὸν παιδαγωγικὸν λόγον εἰς τὰς καθ' ἡμᾶς ἀνωτέρας λεγομένας σχολὰς ἔχει. Τί ἐκέρδιον ἢ νεῆπις ἐὰν ἐξέμαθεν ἐν τῷ σχολείῳ νὰ ταχυδακτυλογεῖ ἐπὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου ἕνα βαλ.λισμόν, ἢ μίαν πόλκαν; Τὰ τοιαῦτα μουσικὰ ἀθύρματα τοῦς μὲν νέους καθιστῶσιν ἐλαφροῦς, τὰς δὲ νεῆπιδας ἐλαφροτέρας. Τὰ μέλη τῶν σημερινῶν χορῶν δυστυχῶς δὲν ἀνταποκρίνονται εἰς ψυχικὰ συναισθημάτων, εἰς ψυχικὰ πάθη, ἀλλὰ μόνον εἰς σωματικὰς κινήσεις. Τὰ ὅσα καὶ οἱ πόδες ἡμῶν αἰσθάνονται γαργαλισμούς τινας, ἀλλὰ

τὸ πνεῦμα καὶ ἡ καρδία μένουσι ψυχρά. Δι' ἀνοπτεράν μουσικὴν παιδεύουσιν τὰ μὴ κατὰλληλα καθιδουμάτα εἰσι τὰ Ὠδεῖα. Ἡ ὄργανικὴ μουσικὴ μονομερῶς διδασκόμενη δὲν ἔχει, ὡς εἶπομεν, τὴν παιδαγωγικὴν τῆς ὠδίκης δύναμιν, εἰρήσθω δ' ὅμως ὅτι ἡ συνένωσις ἀμφοτέρων εἶνε τὸ τέλειον, ὅπερ ὅμως δὲν γίνεται ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν σχολείοις.

Τί νὰ εἶπωμεν δὲ περὶ ἐκείνων τῶν ἐκπαιδευτηρίων, ἅτινα κατὰφορτὰ ἐκ ποικίλων μαθημάτων ὄντα, στεροῦνται ὅμως τοῦ παιδαγωγικωτάτου καὶ κυριωτάτου τῶν μαθημάτων, τῆς θείας τοῦ Ὀρφεύς τέχνης; Πῶς δὲ νὰ χαρακτηρισθῆ καὶ δικαιολογηθῆ ἡ γελοιοδραστικὴ ἀξίωσις τῶν τοιαύτης τάξεως σχολεία ἰθυόντων, οἵτινες διὰ τε τῆς δημοσιογραφίας καὶ διὰ φυλλαδίων ἰδιαιτέρων εἰς τὰ τέσσαρα τοῦ ἑλληνικοῦ οὐρίζοντος σημεία διασαλπίζουσιν, ὅτι τὰ ὑφ' αὐτῶν διευθυνόμενα ἐκπαιδευτήρια βραβεύονται ἐπὶ παιδαγωγικωτάτων βάσεων! Πόθεν, ποῦ καὶ παρὰ τίνος ἔμαθον ὅτι σχολεῖον στερούμενον τῆς μουσικῆς δύναται νὰ κληθῆ παιδαγωγικὸν καθιδρυμα;

Λυπηρόν, τῇ ἀληθείᾳ καὶ ἀξιοδάκρυτον εἶνε, διότι ἐν ᾧ ζῶμεν ἐν τῷ αἰῶνι τῶν φώτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν, ἡ δύναμις καὶ ἡ σπουδαιότητι ἐπὶ τῶν ἡθῶν ἐπίδρασις τῆς μουσικῆς παρ' ἡμῖν εἰσέτι δὲν ἐνοήθη, ἐπομένως οὐδ' ἐν τοῖς σχολείοις συστηματικῶς εἰσήθη θεωρηθεῖσα δὴθεν αὕτη παρ' ἡμῶν τῶν κλεινῶν ἀπογόνων μουσικωτάτων προγόνων ὡς περιττὴ μάθησις, ὡς μὴ ἔχουσα τοῦ βιβλίου τὴν δύναμιν! Οἶα ὅμως οἰκτρὰ ἡμῶν ἀπάτη! Ὁ ἀγνωῶμεν βεβαίως ὅτι ὁ Ὀρφεύς, ἐν τῷ μυθικῷ προσώπῳ οὗτινος οἱ ἀρχαῖοι τὴν δύναμιν καὶ τὴν σπουδαιότητα τῆς μουσικῆς ἐνετύπωσαν, τὰ ἀγρία ζῶα καὶ τὰ ἄψυχα ὄντα συνεκίνει καὶ ἐμάλασεν οὐχὶ διὰ τοῦ βιβλίου, ἀλλὰ διὰ τῆς μουσικῆς; ὅτι ὁ Ἀμφίων διὰ τὴν κτίσιν τὰ τεῖχη τῶν Θηβῶν ἐδέησε νὰ κατορθώσῃ τοῦτο διὰ τῶν περιπαθῶν ἤχων τῆς λύρας αὐτοῦ, ἣν ὁσάκις ἔκρουεν, οἱ λίθοι ἐκινουῦντο αὐτομάτως καὶ ἐτίθεντο εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν.

Ἄλλ' ἀπὸ τῶν μυθολογικῶν νεφελῶν μεταβῶμεν εἰς τὴν πραγματικότητα. Τίς ἀγνοεῖ τὸν χωλὸν γραμματοδιδάσκαλον Τυρταῖον, ὅστις κατὰ τὸν Μεσσηνιακὸν πόλεμον, διὰ τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ἀχωρίστου αὐτῆς ποιήσεως, ἔδωκεν τὸ ἐμβατήριον:

Ἄγετ' ὦ Σπάρτας εὐάνδρου
κοῦροι πατέρων πολιατῶν

τὸ πεπτωκὸς τῶν Σπαρτιατῶν φρόνημα τοσοῦτον ἀνεζωογόνησεν, ὥστε ἀνέδειξεν αὐτοὺς ἐνδόξους νικητάς; Τίς ἀγνοεῖ τὸν ἔξοχον ἐκείνον καὶ πολυμήχανον τῆς Σαλαμίνος νικητὴν, τὸν Θεμιστοκλέα, ὅστις διὰ τῆς μουσικῆς εἰς τὰς καὺς ἐπέβησεν τὰς Ἀθήνας, «ὅτε ὑπ' αὐλῷ οἱ μὲν ἤρεσσαν, οἱ δ' ἐμάχοντο, ἐνίκων δὲ ἄμφω»; Τίς πρὸς τοῦτοις ἀγνοεῖ τὸ μουσικὸν θαῦμα τοῦ Ἰ. μ. Χ. αἰῶνος, θαῦμα τοῦ ὁποίου τὰ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα ὁσήμεραι γίνονται ἡμῖν τοῖς ὀρθοδόξοις Ἑλλήσιν ἐπιστητότερα; τίς δηλονότι ἀγνοεῖ τὴν ἱερὰν ἐντύπωσιν, ἣν ἀπεκόμισαν οἱ παρὰ τοῦ Βλαδιμήρου τοῦ Α' πρὸς εὐ-

ρεσιν κρείττονος θρησκείας ἀπεσταλμένοι Βῶσοι μεγαλοστάνης, οἵτινες ἐκ τῆς ἱερᾶς βυζαντινῆς μουσικῆς καταγοητευμένοι εἰς τὴν αὐτῶν πατρίδα ἐπιστρέψαντες «Ἐνομίσαμεν, ἐφώνησαν, πρὸς τὸν προσεκτικόν αὐτῶν μονάρχη, ἐνομίσαμεν ὅτι μετακομίσθημεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς! χορὸς ἀγγέλων κατέβαινε ἐξ οὐρανοῦ καὶ συνέλαβεν μετὰ τῶν ψαλμῶν ὑπὸ τοῦσθόλοισι τῆς τῶν Θεοῦ Σοφίας!»

Ἡ τῆς μουσικῆς ἐπὶ τὰς ἀγνάς καὶ τριφερούς ψυχὰς ἐπιρροή εἶνε τεληκαίτη, ὥστε δὲν πρέπει ἐξ οὐδενὸς σχολεῖου νὰ ἐλλείπῃ. Διεγείρουσα ἡ μουσικὴ συναίσθηματὰ μὴ ἔχοντα ἀντικείμενον ὕλικόν, ἀλλὰ προφανῶς πνευματικῆς φύσεως ὄντα, ἐνεργεῖ τὸσόν ἰσχυρῶς ἐπὶ τὴν αἴσθησιν τῆς ἀκοῆς, ὥστε πᾶσαι αἱ ψυχικαὶ ἡμῶν δυνάμεις νὰ συγκινῶνται καὶ πληρῶνται ζωῆς. Ἐνοεῖται δ' ὅτι τοιοῦτον ὡς πρὸς τὴν παιδείαν ἀποτέλεσμα δύναται νὰ φέρῃ ἡ σοβαρὰ, τελεία καὶ ἐξηγητισμένη μουσικὴ, οὐχὶ δὲ ἡ γαργαλιστικὴ τοῦ ὠπλοῦ καὶ τοῦ ποδός. Ἰώρα ὅτι τὰ μαθήματα εὐρίσκονται εἰσέτι ἐν τῇ ἐνάρξει αὐτῶν, ἄς μὴ διατάζωσιν οἱ ἀρμόδιοι νὰ εἰσαγάγῃσι τὸ παιδαγωγικωτάτον ταῦτο μάθημα ἐν τοῖς ἑαυτῶν ἐκπαιδευτηρίοις. ἔστωσαν δὲ ἐκ τῶν προτέρων βέβαιαι ὅτι μετ' οὐ πολὺ θὰ ἔχωσι τοὺς λαμπροτάτους καρπούς τῶν κόπων αὐτῶν, διότι οἱ μαθηταὶ θέλουσι γίνεαι εὐαγωγότεροι, εὐαισθητότεροι, εἰρηνικώτεροι πρὸς ἀλλήλους, προσεκτικώτεροι καὶ ταπεινώτεροι.

Σήμερον ὅτε οὐδεμία σχεδὸν ὑπάρχει γωνία ὑπὸ ἑλλήνων κατοικουμένη γῆς, ἐνθα νὰ μὴ ἤχη ἡ φωνὴ τοῦ ἑλληνος διδασκάλου, τοῦ ἑλληνος καθηγητοῦ καὶ τῆς ἑλληνίδος διδασκάλου, δεόν νὰ συναγῶσι καὶ οἱ οὐράνιοι τῆς μουσικῆς φθόγγαι. Ἐκ τῆς εἰς τὰ σχολεῖα εἰσαγωγῆς τῆς μουσικῆς καὶ τῆς συστηματικῆς αὐτῆς διδασκαλίας δύναται μόνον νὰ προσδοκᾶται καὶ ἰκανὴ ἀνάπτυξις καὶ βελτίωσις τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν μουσικῆς καὶ τῆς ἰδίης ταύτης μουσικῆς τέχνης. Ὅταν δὲ καὶ πάλιν τὸ ἡμέτερον ἔθνος καταστῇ ἡμέραν κινὰ ἐστὶ σοφῆς μουσικῆς παραγωγῆς, ἄς ἐργασθῶμεν ἀπὸ τοῦδε, ἵνα ἡ μεταβολὴ αὕτη ἢ πρωτότυπος γόνιμος καὶ ἐθνικὴ!

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΠΑΧΤΙΚΟΣ

ΑΓΡΟΤΙΚΟΝ ΕΙΔΥΛΛΙΟΝ.

Μὴ μεμφθῆτε αὐτὴν ἐπὶ τοῖς λόγοις τούτοις ὡς κακεντρεχοῦς· δὲν ἦτο ἐχθρὰ αὐθαιρέτως ἐφ' ἐτέρους ἐπικαλουμένη τὴν θεῖαν ὄργην ἦτο μήτηρ ἐν ἀγρίᾳ θλίψει, ἀναμιμνησκομένη τοῦ σκληροῦ θανάτου τοῦ ἐφ' ἀπαντας τοὺς αἰῶνας τοῦ ἀγῆρω αὐτῆς βίου ἀλήστου τέκνου αὐτῆς.

Ἄλλ' ὁ χρόνος, ὁ καθ' ἑαυτὸν καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὸ θεῖον ἀπέραντος οὗτος χρόνος, ἐν σχέσει πρὸς τὸν βίον ἡμῶν παρέρχεται ταχύς· ἢ, κάλλιον εἶπειν,

ὁ χρόνος αὐτὸς μένει ἀναλλοίωτος, ἀλλ' ἡμεῖς χωροῦμεν πρὸς τὰ πρόσω καὶ νομίζομεν ὅτι ὁ χρόνος φεύγει ὀπίσω ἡμῶν, ὡς περ πλάσθουσιν οἱ ταξειδεύοντες δι' ἀτραμαξέης, οἵτινες, ἐν ᾧ αὐτοὶ χωροῦσι πρὸς τὰ πρόσω, νομίζουσιν ὅτι τὰ δένδρα καὶ οἱ βράχοι φεύγουσιν ὀπίσω, ἐν ᾧ ἐκεῖνα πράγματι μένουσιν ἀκίνητα. Οὕτω τοίνυν χωροῦμεν πρὸς τὸ τέρμα τοῦ βίου καὶ ὅ,τι χθὲς ἀνυπομῶνως προσδοκῶμεν τούτου ἀπολαύομεν σήμερον μετὰ μικρᾶς δυσθυμίας, διότι ἐνθυμούμεθα ὅτι κύριον δὲν θὰ περιμένωμεν πλέον αὐτό· οὕτω δὲ ἢ ἐκ τῆς ἀπολαύσεως ἠδύτης δὲν εἶναι ἀνταξία τῆς ἐν καιρῷ τῆς προσδοκίας ἐλπίδος. Ὅταν δὲ ἀναφανῇ ἡ αὔριον καὶ προσδοκία καὶ ἀπολαυσις οἴχονται ὅμοιαι πρὸς ὄναρ, διαφέρουσι δὲ τούτου μόνον κατ' ὄνομα· διότι δὲν λέγονται «ὄναρ» ἀλλὰ «παρελθόν».

Κατὰ ταῦτα καὶ ὁ χρόνος τῆς ποιότητος τοῦ Ἀρίστωνος, χρόνος ἦν καὶ παρηλθὲν. Ὁ δὲ αἰσιῶς δούς τὰς ἐξετάσεις αὐτοῦ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας.

Καὶ ἐπιτραπήτω μοι μικρὰ παρέκθασις. Διὰ νὰ εἶναι τις φιλόσοφος πρέπει νὰ φέρῃ τὸν τίτλον τοῦτον; ἢ κοινωνία τοῦλάχιστον ἀπαιτεῖ τοῦτο. Καὶ λοιπὸν πάντες οἱ φέροντες αὐτὸν εἰσὶ τοιοῦτοι; τοῦλάχιστον πρέπει νὰ ᾧσι. Καὶ δὲν δύναται νὰ ἦ τις φιλόσοφος ἄνευ τοῦ τίτλου τούτου; ὁ ἀρμόδιος ἀποφηνάτω. — Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον.

Ὁ Ἀρίστων ἐπανέκαμψε παρὰ τῆ μνηστῆ αὐτοῦ ἀξίος τῶν προσδοκιῶν τῆς.

Ἦδη πάντα εἶχον τελεσθῆ ὡς ἔδει καὶ ὁ Ἀρίστων συνεζεύχθη μετὰ τῆς Ἀναστασίας ἐν μέσῳ εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν, ἐν μέσῳ τερπωλῆς καὶ θυμηδίας, πλήρης εὐτυχίας, πλήρης ἀγαθῶν.

Διατί νὰ μὴ ᾧσι πάντες οἱ ἄνθρωποι, σχετικῶς τοῦλάχιστον, εὐτυχεῖς; ἢ ἂν μὴ πάντες, οἱ ἀγαθοὶ καὶ οἱ ἐνέρετοι; Ἄλλὰ φεῦ! οἱ πλείους κακοδαίμονες! οἱ πλείους ἀναξιοπαθοῦντες! Πρὸς τί ἢ ἀνωμαλία αὕτη ἐν τῷ κόσμῳ;

— Ἄνθρωπε! μὴ βλασφήμει! τὸ πνεῦμα σου καὶ ὑψωθῆ, δὲν δύναται νὰ κατανοήσῃ τοῦ Ὑψίστου τὰς ἀνεξερευνητῶς βουλὰς! Ὑπάρχουσιν ἀγαθοὶ δυστυχεῖς; μὴ ἐρευνᾷ διατί ἐπλάσθησαν οὗτοι δυστυχεῖς; τοῦτο μυστήριον, ὅπερ σὺ δὲν δύνασαι νὰ λύσῃς, μᾶλλον δὲ, ἂν συμπληθῆς αὐτοῖς, πράττει ὑπὲρ αὐτῶν ὅ,τι ἐκεῖνος διατάσσει τὰ λοιπὰ φροῦδα. Μὴ ἀγανάκτει κατὰ τοῦ Δημιουργοῦ τοῦτο εἶναι ἀπροσύνη. Μὴ ἐπιθυμῆσθαι νὰ διορθώσῃς τὸν κόσμον, τοῦτο ἔσται μωρία. Ἄλλ'

καὶ τὸ φέρον σε φέρει, φέρε καὶ φέρου».

ΙΖ'.

Ἐπίλογος.

Παρηλθὸν ἔτη ἱκανά.

Κύριοι τοῦ πύργου τοῦ χωρίου Β... εἶναι τὸ εὐτυχὲς ζεῦγος, ἔχουσι δὲ καὶ πολυθέλγητρον θυγάτριον

ὡς ἐπιχωρονίδα τῆς εὐτυχίας των, αὐτὸ κατέχει τὰς καρδίας ἀφοτέρων καὶ ἐνοὶ αὐτὰς, εἶναι τὸ ἰνδάλμα τῶν γονέων του. Ὁ Ἀρίστων ἀγαπᾷ αὐτό, διότι ὁμοιάζει τὴν Ἀναστασίαν, αὕτη δὲ πάλιν, διότι εἶναι τέκνον τοῦ Ἀρίστωνος, ἀφοτέρα λατρεύουσι τὸ κοράσιον, διότι εἶναι σπλάγγχον αὐτῶν. Οἱ δύο νέοι πυργοδεσπῶται εἰσὶν εὐτυχεῖς.

Ἄλλ' ὅμως... ἡ ἰθανικότης τῆς νεανικῆς ἠλικίας ἐγκατέλειπεν αὐτούς. Σπανίως καταγίνονται περὶ φιλοσοφικὰ ζητήματα, μᾶλλον δὲ σκέπτονται περὶ τῶν γαιῶν καὶ τῶν εἰσοδημάτων αὐτῶν, ὥστε ἐν τῇ δράσει αὐτῶν ἐπὶ τοῦ κόσμου δὲν ἠκολούθησαν τῇ ἐπιστήμῃ ὡς ὑπισχνούντο ἀλλήλοις· ἀλλὰ φερόμενοι, ὡς τὸ φέρον ἔφερον αὐτούς, ἐγένοντο γεωργοί.

Οὕτω συνήθως συμβαίνει, ὅταν ὁ ἄνθρωπος δι' ἀνυσιμωτέρας ὁδοῦ δύνηται νὰ ζῆ ἀνέτως, ἔξ χαιρεῖν τὴν ἐπιστήμην καὶ τρέπεται ἐπὶ τὰ πρακτικώτερα.

Ἴσως ἂν τὰ δύο ταῦτα πλάσματα ἦσαν πτωχότερα ἐπεδίδοντο εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ ἴσως ἤθελον παραγάγει τι ὠφέλιμον εἰς αὐτήν. Ἄλλὰ, φαίνεται, ὁ ἄνθρωπος προορισμῶς αὐτῶν ἦν ἄλλοιός.

Ἐν τούτοις μετὰ θυμηδίας ἀναπολοῦσι τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας τοῦ πρώτου ἔρωτος αὐτῶν καὶ πολλάκις περὶ τοῦ γεύματος ἐκεῖνου τοῦ ἐξοχικοῦ ποιοῦνται λόγον.

Ὁ Παῦλος ἐγήρασεν, ἀντικατέστησε δ' αὐτὸν ἐν τῇ ἐπιστάσῃ ὁ ἀνεψιὸς Γεώργιος, ὅστις ἐπίσης μετὰ τερπωλῆς ἀναμνησθεταί τοῦ ἀγροτικοῦ ἐκεῖνου συμποσίου.

Μ. Π. ΦΙΛΑΝΘΙΔΗΣ.

ΟΙ ΕΝ Τῷ ΟΡΕΙ ΑΤΛΑΝΤΙ ΝΑΝΝΟΙ.

Τὴν ἐξῆς ἀξιανάγνωστον ἐπιστολήν τοῦ κ. Γουῶλτρ Β. Χάρρις ἐκ Ταγγέρης ἀπὸ 19/31 παρελθόντος δεκεμβρίου ἐδημοσίευσεν πρὸ τινος ἀγγλικῆ ἡμερῆς, ἐπιστολήν, ἀποτελοῦσαν σπουδαίαν συμβολὴν εἰς τὸ περὶ ὑπάρξεως νάννων ἐν τῷ Ἀτλαντῆ ζήτημα:

«Τὸ ζήτημα τῆς ἐν τῇ ὄρσειρᾷ τοῦ Ἀτλαντος ὑπάρξεως ἢ μὴ φυλῆς ἢ φύλου νάννων, καίπερ οὐχὶ μεγάλης ἴσως σπουδαιότητος ὑπὸ ἐθνολογικῆν ἢ ἀρχαιολογικῆν ἔποψιν, προῦκάλεσε συζήτησιν τινα ἐν τῷ ἀγγλικῷ τύπῳ. Πολλὰ ἀντιφατικὰ μαρτυρία ἐχορηγήθησαν ἐκατέρωθεν, τὸ δὲ ζήτημα παρέμεινε μετὰ τὴν λήξιν τῶν σχετικῶν δημοσιεύσεων τόσον ἀμφισβητήσιμον δι' ὅσους δὲν μετέσχον ἀπολύτως τῆς συζητήσεως αὐτοῦ, ὅσον καὶ πρότερον. Ἀναμνησθῶμεν ὅτι τὸ ζήτημα ἀνεκινήθη διὰ τῆς ἀναγνώσεως μελέτης τινὸς ὑπὸ τοῦ κ. Ρ. Χαλιμπέρτωνος ἐν τῷ ἐν Λονδίῳ συνεδρίῳ τῶν Ἀνατολιστῶν. Ὁ κ. Χαλιμπέρτωνος ἐδήλωσεν ὅτι ἐπὶ σειράν ἑτῶν εἰδικῶς ἐμελέτησε τὸ ζήτημα καὶ μικρὸν μετὰ ταῦτα ἐδημοσίευσεν τὰ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀποτελέσματα τῶν ἐρευνῶν αὐτοῦ ἐν φυλλαδίῳ, τιτλοφορουμένῳ: «Οἱ ἐν τῷ ὄρει Ἀτλαντῆ νάννοι». Ἄν μὴ ἐφρόνουν ὅτι

ἡδυνάμην νὰ διαχύσω πλείστορον φῶς ἐπὶ τῶν ἐκτεθέντων, δὲν θὰ ἐτόλμων, κύριε νὰ καταλάβω τὸν πολυτίμον ὕμῶν χώρον διὰ τῆς ἀνακινήσεως τοῦ ζητήματος.

» Πρὸ τριῶν μόνον ἡμερῶν ὑπέστρεψα εἰς Ταγγέρην ἐκ περιοδείας ἀνὰ τὰ μεσημβρινὰ τμήματα τοῦ Μαρόκου, καθ' ἣν συνοδεύομαι ὑπὸ τοῦ κ. Ρ. Γ. Κεννιγκάτη-Γιράχαμ. Ἀκουσάντες ὁμοῦς ἐκεῖ ἐκ τε ἐπιχωρῶν πηγῶν καὶ ἐκ τῶν μελῶν τῆς Σαωτικῆς Ἀποστολῆς φήμας περὶ μικροσώμου λαοῦ, κατοικοῦντος τὰς ἀνω χώρας τοῦ Ἀτλαντος, ὅτε κ. Γιράχαμ καὶ ἐγώ, ἀπελθόντες τῆς πόλεως Μαρόκου κατὰ τὰς ἀρχὰς νοεμβρίου, μετέβημεν εἰς Ἀμζμίζ, πόλιν καὶ ἔδραν νόμου ἐν τοῖς πρόποσι τῶν τοῦ Ἀτλαντος ὄρεων. Δὲν ἦτο δὲ ἡ πρώτη φορά, καθ' ἣν ἐπισκεπτόμενη τὴν χώραν ταύτην, αἱ δὲ περίξ εὐρισκόμενα κυκλάδες μοι ἦσαν γνωστόταται. Ἐξακολουθοῦντες τὰς ἡμετέρας ἐρεῦνας αὐτοῖσι ἐπετύχομεν τῆς προσκλήσεως πασῶν τῶν ἀπαιτουμένων πληροφοριῶν, αὐτοῦ τοῦ διοικητοῦ τοῦ τόπου ἐκείνου πληροφορήσαντος ἡμᾶς μάλιστα ὅτι μέρος τοῦ μικροσώμου τούτου λαοῦ διετέλει ὡν ὀνομαστικῶς ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ, καίπερ μὴ ἀναγνωρίζον πράγματι τὴν τοῦ Μαρόκου κυβερνήσιν, οὐδὲ πληρόν φέροντες. Συνεπεῖρα περαιτέρω ἐρευνῶν ἡμῶν ἀνεκαλύψαμεν ὅτι εἰς αὐτῶν τούτων τῶν τοῦ διοικητοῦ στρατιωτῶν ἦτο νάννος ἐκ τῶν χωρῶν ἐκείνων. Ὁ ἐν λόγῳ στρατιώτης εὐρέθη τάχιστα, παρουσιασθεὶς μάλιστα εἰς ἡμᾶς, πρὶν ἢ ἡμεῖς, ἀναζητήσωμεν αὐτόν. Τὸ ὕψος αὐτοῦ ἦτο κατὰ τι ὑψηλότερον τῶν 4 ποδῶν, κατώτερον ὁμοῦς τῶν 4 ποδῶν καὶ 6 δακτύλων, εἶχε δὲ ὑπέρυθρον χρῶμα καὶ λειὸν τὸ πρόσωπον, ἐξαιρέσει ὀλίγων τριχῶν ἐν τῷ πώγωνι καὶ ἔφερε στολὴν κυβερνητικοῦ στρατιώτου τοῦ ἵππικοῦ. Ὁ στρατιώτης οὗτος κατήγετο ἐκ τῶν χιονοδῶν κορυφῶν τοῦ Ἀτλαντος ὑπεράνω τῆς Ἰμιντέλλας, μίᾳ τῶν θέσεων, ὡν μνημονεύει ὁ κ. Χαλιμπέρτων ἐν τῷ φυλλαδίῳ αὐτοῦ, ὡς κατοικοῦμένων ὑπὸ τῶν φύλων τούτων. Τὴν ἐπιούσαν ἐπισκέφθημεν τὴν Ἰμιντέλλαν, χωρὶς βεβαίως ν' ἀπαντήσωμεν νάννους. Ὅπωςδὴποτε ἡ ὑπαρξὶς λαοῦ νάννων δὲν ἡδύνατο ν' ἀποδειχθῆ ὑπὸ τοῦ γεγονότος ὅτι συνητήσαμεν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον ἓνα καὶ μόνον νάννον ἢ ὑπὸ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ νάννος οὗτος ἀπὸ τοῦ κοινοῦ μετὰ τοῦ διοικητοῦ καὶ τῶν κατοίκων τοῦ Ἀμζμίζ διεβεβαίω ἡμᾶς περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν. Ἐξακολουθήσαντες τὴν ἡμετέραν πορείαν διὰ τῶν ἐπαρχιῶν Μζούδας καὶ Μζάτ εἰσῆλθομεν εἰς τὴν διοίκησιν Δουεράν. Αὐτοῖσι διὰ δευτέραν φοράν ἴδωμεν κατὰ πρόσωπον μέλη τῶν μικροσώμων τούτων φύλων, καθόσον ἀπηντήσαμεν συνοδίαν ὄνων, ὀδηγουμένων ὑπὸ ἑπτὰ προσώπων, οὐδὲν τῶν ὁποίων εἶχε μετὰ βεβαιότητος ἀνάστημα ἀνώτερον τῶν 4 ποδῶν καὶ 6 δακτύλων. Τὰ πρόσωπα ταῦτα εἶχον διαφόρους ἡλικίας, τοῦ ἐνός ὄντος παιδός, τῶν δὲ ἄλλων πρεσβυτέρων. Ἐν τούτων ἔφερε πυκνὸν μίξοπόλιον γένειον, ἄλλο δὲ μικρὸν μέλαν. Οἱ νάννοι οὗτοι πλείονα ἐπεδείξαντο ἐκπληξὴν κοθροῶντες ἡμᾶς, ἢ ἡμεῖς πρὸ τῆς ὄψεως ἐκείνων, ἀλλ' ἐπειδὴ ὠμίλου μόνον τὴν Σλεχὰ διάλεκτον δὲν ἡδυνάμην νὰ συνεννοηθῶ μετ' αὐτῶν, μὴ ἐννοούντων ποσῶς τὴν ἀρχαίαν,

οὔτε γινωσκόντων τὴν σλεχαίαν διάλεκτον τῶν ὑπ' ἐμὲ ἀνδρῶν. Νομίζω ὅτι περιττὴ ἀποβαίνει ἡ μνεία τῶν ἄλλων νάννων, οὓς ἀπηντήσαμεν κατόπι. Ἐν συνόλῳ εἴδομεν περὶ τοὺς 13 ἢ 14 ἐξ αὐτῶν, οὐδεὶς ἀπηντήσεν ἀρνητικῶς εἰς τὰς περὶ ὑπάρξεως αὐτῶν ἐπανηθημένας ἐρωτήσεις μου. Δυνάμεθα ὁμοῦς νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ γεγονός τῆς ὑπ' ἡμῶν συναντήσεως 14 νάννων, δὲν ἀρκεῖ εἰς ἀπόδειξιν τῆς ὑπάρξεως φύλου ἢ φύλων, ἐνῶ τούαντίον ἡ συνάντησις ἱκανῶν ἐξ αὐτῶν εἶναι πείστικῆ, λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς ἀνὰ συμπάντα τὸν κόσμον σπάνεως πραγματικοῦ νάννου.

» Μολονότι ἢ εἰς τὸν Ἀτλαντα ἐπίσκεψις ἡμῶν δύναται νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀπόδειξιν τῆς ὑπάρξεως μικροσώμου λαοῦ, ἀναμφιδύτως θὰ καταστειλῆ τὰς μυθιστοριώδεις ἀφηγήσεις, αἵτινες συνδέονται μετὰ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν. . . Περιγράφονται ὡς λαὸς ἄγριος, οἰκῶν ἐν ἐκτισμένοις σικήμασιν ἐντὸς βράχων ἢ χιόνων, θηρεύων μετ' ἐκτάκτου εὐκινήσιας καὶ παραδιδομένος εἰς τὸν ἐξαφανισμὸν παντός, εἰσδύοντας εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ τὴν περιγραφὴν δὲ ταύτην θεωρῶ ἀληθῆ. Ἐτερος λόγος περὶ τῆς ἀποχῆς τῶν Μαυριτανῶν ἀπὸ μνείας τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν εἶναι ὁ ἐξῆς, ὅτι ἐν τοῖς τοῦ Ἀτλαντος ὄρεσιν οἱ γείτονες αὐτῶν θεωροῦσιν αὐτοὺς ὡς οὐδὲν τὸ ἐκτακτὸν ἔχοντας, ἰδιαιτέρως δὲ διότι, ἀνεξάρτητοι ὄντες, ἀδυνατοῦσι νὰ κατέλθωσι τὰς βορείους κλιτύας τοῦ Ἀτλαντος πρὸς ἀγορὰν σίτου κτλ., καθόσον ἅμα ὡς συλληφθῶσιν αἰχμαλωτεύονται ὑπὸ τῶν κατ' ὄνομα διοικητῶν αὐτῶν. Ἐκεῖνοι, οὓς ἡμεῖς ἱκανῶς ἠτύχησαμεν νὰ συναντήσωμεν, εὐδοκῶντο ἐν ἐπαρχίᾳ, ὁ διοικητὴς τῆς ὁποίας εἶχε φονευθῆ καὶ ὅπου, τουλάχιστον προσωρινῶς, δὲν ὑπῆρχον ἐπιβεβλημένοι ἀντιπρόσωποι τῆς μαροκινήσ κυβερνήσεως. Οὕτω μὴδὲν ἔχοντες νὰ φροβῶνται, κατήλθον εἰς τὰς χθαμαλωτέρας κλιτύας τοῦ Ἀτλαντος διὰ λόγους ἀγορῶν, ὡς πλεισιεστέρου καὶ ἀρμοδιωτέρου μέρους ἢ αἱ νότιοι κλιτύες, εἰς ἃς συνήθως καταφεύγουσιν, ἐνεκα τοῦ ὅτι ἐπειδὴ μᾶλλον ἀπομακρυσμένοι εἶναι αὐταὶ πάσης κυβερνητικῆς ἔδρας, δύναται νὰ συγχάξωσιν καὶ τὰς νοτίους ταύτας κλιτύας ἄνευ φόβου τοῦ νὰ ὑποπέσωσιν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐπιτοπιῶν διοικητῶν.

Ὁ κ. Χαλιμπέρτων, περαιτέρω χωρῶν, ὁμιλεῖ περὶ μεγάλων φύλων «πυγμαίων», ζώντων πρὸς Δ τοῦ Βαδ Δράα. Ἀδυνατῶ νὰ ἐκφρασθῶ περὶ τούτων, καθόσον αἱ ἀποδείξεις, τὰς ὁποίας κατώρθωσα νὰ λάβω εἶναι τόσον ἀντιφατικαί, ὥστε ἀδύνατον νὰ ὑπολογισθῆ ἐπαρκῶς ἢ ἀξία αὐτῶν. Ἴσως ἔχει δίκαιον ὁ κ. Χαλιμπέρτων φρονῶν ὅτι πυγμαῖοι ὑπάρχουσι πράγματι ἐκεῖ νομίζω ὁμοῦς τελικῶς ἤδη ἀπεδείχθη ὅτι οἱ μικροσώμοι τοῦ ὄρους Ἀτλαντος λαοὶ δὲν εἶναι «πυγμαῖοι», ὅτι δὲ ἀποτελοῦσι πράγματι ἀπλοῦν ἄθροισμα φύλων Σλέχ, ἅτινα ὡς ἐκ τῶν λίαν ὑψηλῶν μερῶν, ἐν οἷς ζῶσι, τῆς τραχύτητος τοῦ κλίματος, εἰς ὃ ὑπόκεινται, τῆς πενίας καὶ τῆς ἀδυναμίας αὐτῶν νὰ σπείρωσι σπαρτὰ, τῆς σπάνεως δὲ καὶ κακῆς ποιότητος τῆς τροφῆς, ἣν δύναται νὰ συναρθῶσιν, περὶ ἄλλων κατὰ τὴν τῶν κλιῶν πᾶρον εἰς κατὰστασιν ἐκτάκτως ἐλαττωματι-

κῆς ἀναπτύξεως. Διὰ τὴν δὲ δὲν παρατηρήθησαν τότε ὑπὸ προγενεστέρων περιηγητῶν; Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἀπλή. Ὁ τε σέρ. Ἰωσήφ Δοῦκρ καὶ σκ. Ἰωσήφ Τόμσον, οἱ μόνον σχεδὸν τὸν Ἀτλαντὰ ἐπισκεφθέντες ποτὲ Εὐρωπαῖοι, εὐρίσκοντο κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν περιηγήσεων αὐτῶν καθ' ὅλοκληρίαν ἐν χώρῳ, κυβερνωμένῳ ὑπὸ διοικητῶν, ἀντιπροσωπευόντων τὸν κυριάρχον, αὐτὴ δ' αὐτὴ ἡ ἐγγὺς ὑπάρξις τῶν διοικητῶν τούτων θ' ἀπέδιωκε μακρὰν τὸν «μικροσωμὸν λαόν», ὅστις οὐδέποτε ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει ἐπεσκέπτετο τὰ φρούρια αὐτῶν. Οὗτος εἶναι ὁ μόνος λόγος, δι' ὃν ἡ ὑπάρξις φυλῆς τινος τοῦ λαοῦ Σλέχ δὲν ἐφειλύσατο κατ' ἀνάγκην τὴν προσοχὴν αὐτῶν. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ ὑποθεθῆ ὅτι μόνον οἱ οὕτω καλοῦμενοι νάννοι διατηροῦσι τὴν ἀπὸ τοῦ κυριάρχου ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν. Ὑπάρχουσι πρὸς τούτους πολλὰ φυλὰ συνήθους ἀναστήματος ἀνθρώπων, ἐπίσης ἀνεξάρτητα. Οἱ νάννοι ὅμως, κατοικοῦντες τὰ τραχύτερα, ἀπροσίτα καὶ ὑψηλά μέρη τῆς ὅλης ὄρεινης χώρας — καὶ οὗτος εἶναι πιστευόμενος ὁ λόγος τοῦ μικροῦ αὐτῶν ἀναστήματος — δὲν ἐφειλύσαν ὡς ἐκ τῆς πείρας καὶ τὸ ἄγονον τῆς ἦν οἰκοῦσι, χώρας, τὴν πρὸς τὸ ἀργύριον ἐφεσιν ἐκείνην, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ μόνον αἷτιον τῶν πολεμικῶν ἐκστρατειῶν τοῦ κυριάρχου τοῦ Μαρόκου.

Ὑποστρέψαντες διὰ Μτούγας εἰς Μογαδόρ, ἐπεσκέφθημεν καθ' ὅδον τὰ σπήλαια Αἰν-Ταρσίλτ, ὧν περιγραφή ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ λονδινεῷ Χρόνῳ τῆς 23 Σεπτεμβρίου 1887. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον δέον νὰ ἐπαναλάβωμεν ἐνταῦθα εἶναι τὸ ἐξῆς ὅτι τὰ σπήλαια ταῦτα μαρτυροῦσιν ὅτι σπουδαία δεξιότης καὶ ἐργασία ἐχρησιμοποιήθη εἰς τὴν ἀνάρξιν αὐτῶν ὑπὸ τῶν Γρωγλοδυτῶν, τὸ δὲ γεγονός ὅτι εἰς οὐδὲν τῶν σπηλαίων, εἰς ἃ εἰσῆλθον, ἀπέχει ἡ ὄροσφ κατὰ 5 πόδας ἐκ τοῦ ἐδάφους, ὀριστικῶς σχεδὸν ἀποδεικνύει, λαμβανομένου ὑπ' ὄψει τοῦ ποσοῦ τῆς γενομένης ἐργασίας ἐπὶ τῶν τοίχων, τῶν παραθύρων κλπ., τὸ ὅτι οἱ κάτοικοι θὰ ἦσαν νάννοι.

Ἀδυνάτῳ νὰ ἐκφράσῃ γνώμην περὶ τοῦ ἂν οἱ νάννοι, οὗς ὁ κ. Χαλιμπέρτων πιστεύει ὅτι κατοικοῦσιν ἐν Βᾶδ Δραὰ εἶναι ἀπόγονοι τῶν νάννων ἐκείνων, οὐδὲ δύναμαι νὰ θεωρήσω τὰς πληροφορίες, ἃς ἠδυνήθην ν' ἀρυσθῶ περὶ ὑπάρξεως ευρέως πρωτοτύπου πολιτισμοῦ ἐν τῇ χώρῳ ἐκείνῃ ἐπαρκῶς ἐπικυρωτικῆς ἢ ἀρνητικῆς ὥστε νὰ ἦναι ἄξιον νὰ ἐκτεθῶσιν ἐνταῦθα. Ἄν πυγμαῖοι κατῶκον τὰ σπήλαια τοῦ Αἰν-Ταρσίλτ οὐ μόνον δὲ τὸ ταπεινὸν τῶν ὀροφῶν ἀλλὰ καὶ κρύπτει ὀλιγωτέρων τῶν πέντε ποδῶν μήκους ἐντὸς τῶν τοίχων, ἀποτελοῦσαι ἀναμφιβόλως κλίνας, ἄγουσιν ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ πιστεύσωμεν τοῦτο — τότε δύναται ν' ἀποδειχθῆ ὅτι καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Χαλιμπέρτωνος ἀναφερόμενα φυλὰ πυγμαίων δὲν εἶναι μυθώδη, ὡς ἐξετέθησαν, ἀλλὰ ζῶντα καὶ πραγματικά.

Δυνατὸν οἱ νάννοι, οὗς ὁ τε κ. Γκράχαμ καὶ ἐγὼ εἶδομεν ν' ἀποτελῶσι τὰ λείψανα τῶν Γρωγλοδυτῶν, ἐκδιωχθέντα τῶν προτέρων αὐτῶν κατοικιῶν καταργόντα δὲ εἰς τὸ προσιτώτερα τμήματα τῆς τοῦ Ἀτλαντος ὄροσειρᾶς πρὸς προστασίαν αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἰδίων ἐχθρῶν ἀλλ' ὅσον πειστικῆ πως καὶ ἂν ἦναι ἡ θεωρία

αὕτη, ἀναγκάζομαι νὰ πιστεύσω ὅτι τὸ μικρὸν αὐτῶν ἀνάστημα ὀφείλουσιν εἰς τὰς κλιματικὰς ἐπιρροὰς καὶ τὰς αὐστηρότητας τοῦ βίου ἐν τῇ χώρῳ, ἦν οἰκοῦσι. Καταδειχθέντος ἤδη σαφῶς ὅτι φυλὰ ἀσυνήθως μικροῦ ἀναστήματος κατοικοῦσι τὰς ἀνωτέρας τοῦ Ἀτλαντος κορυφᾶς, ὑπολείπεται ἤδη νὰ γνωσθῶσι τὸ τε ζήτημα τῶν πυγμαίων τοῦ Βᾶδ Δραὰ καὶ πολλὰ ἐνδιαφερόσασιν λεπτομέρειαι περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν. Τὸ γεγονός ὅμως ὅτι ἡ δῆλωσις τοῦ κ. Χαλιμπέρτωνος περὶ ὑπάρξεως μικροσωμίου φυλῆς ἐπὶ τῶν τοῦ Ἀτλαντος ὄρων εἶχεν ἄλλοτε καταστῆ ἀντικείμενον πολλῶν ἀντιρρήσεων καὶ χλευσῆς, νῦν δὲ καταδείχθη ἀληθῆς, δὲν καθιστᾷ ἀπίθανον τὴν ἐν τῷ μέλλοντι πιθανὴν ἐπικύρωσιν καὶ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ ἐρευνῶν ἐν τῷ ζήτηματι τοῦ νοτίου Μαρόκου».

(Ἐκ τοῦ ἀγγλικῶ)

Γ. Κ. Ααζαφίδης.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

Αἱ ΠΡὸς τὸν Βορείον Πόλιν Ἐκάρωμα. — Νεώτερα περὶ τῆς ἐφημέρας Nansen. — Τὸ ΕΠΙ ΤΗΣ ΚΟΡΥΦΗΣ ΤΟΥ ΜΕΓΚΟΥΣ ὙΠΕΡ-ΑΣΤΕΡ)ΣΚΟΠΕΙΟΝ. — Τηλεγράφημα Janssen. — ΜΗΧΑΝΙΚΑ. — Τὸ πρὸς προσδιορισμὸν τῆς πυκνότητος τῶν ἀερίων μηχανισμὸς τῶν κ. Meslans καὶ Fière. — ΧΡΟΝΙΚΑ. — Ἀνέκδοτον περὶ κωροῖτος τοῦ Ellison. — Αἱ ἐπιστημονικαὶ γνώσεις τοῦ Ἀάντου. — Τὸ πρῶτον τοῦ ἀποθνευμένου χροστού.

Ἐνθυμοῦνται βεβαίως οἱ ἡμέτεροι ἀναγνώσται ὅσα πολλάκις καὶ δια μακρῶν ἐν ταῖς στήλαις ταύταις ἀνεγράψαν περὶ τῶν πολικῶν ἐκδρομῶν ἐν γένει, ἰδίᾳ δὲ περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Nansen ἐσχάτους ἀναληφθεῖσης, μετὰ καρδοκίας δὲ ἰσως ἀναμνηστικῶν εἰδήσεις περὶ τοῦ ἀτρομῆτου τούτου θαλασσοπόρου, ἀναλαβόντος ὀριστικῶς, εἰ δυνατόν, νὰ ἐπιλύσῃ τὸ σπουδαιότατον πρόβλημα τῆς κατακτίσεως τοῦ βορείου τῆς Γῆς πόλου. Σήμερον εὐρισκόμεθα εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν ν' ἀναγράψωμεν ἐνθαρρυντικὰς τινας περὶ τῆς ὑπὸ αἰσίους οἰωνοὺς ἀρξαμένης ἐκδρομῆς ταύτης τοῦ κ. Nansen, εἰδήσεις ἀναγραφείδας ἐν ταῖς σουηδικαῖς ἐφημερίσιν.

Κατὰ ταῦτας, τὸ πλοῖον Ἐμ πρὸς (Fram) ἐγκατέλιπε τὴν πρωίαν τῆς 9]24 ἰουλίου τὴν πόλιν Vardö ἢ Vardöhus (Νορβηγία-Finmarken-), κειμένην πέραν τῆς 70ης μοίρας βορείου πλάτους (70° 22' 36''), ἐξακολουθοῦν τὸν πλοῦν αὐτοῦ πρὸς τὴν νοτιωτάτην ἄκρην τῆς Νέας Ζέμβλας. Ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας ἡ ἀποστολὴ εὐρέθῃ κεκαλυμμένη ὑπὸ πυκνῆς ὁμίχλης, τὴν δὲ 15]27, πρὸ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Youger συνάντησε τοὺς πρώτους πάγους, οἵτινες ἀπετέλουσαν ζῶνην πλάτους τριῶν καὶ ἡμίσεως κμ., ἦν ἠδυνήθη νὰ παρακάμψῃ. Τὴν ἐπαύριον, νεοὶ πλωτοὶ πάγοι καὶ ὁμίχλαι πυκνὴ ἠνάγκασαν τὸ Fram εἰς πλήρη ἀκινησίαν, κατὰ δὲ τὰς ἐπομένους ἡμέρας, τὸ πλοῖον διέσπα μετ' ἐκτάκτου ἐπιτυχίας τοὺς πάγους διὰ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Nansen ἐφευρεθέντων πρὸς τοῦτο νέων μηχανημάτων, ἡ δὲ ἀποστολὴ ἠδυνήθη εὐκόλως ν' ἀπομακρύνῃ τοῦ δρόμου αὐτῆς μεγάλα τεμάχια πάγου ἔλκοντα μέχρις 100 καὶ 110 τόννων. Ἐν Cha-

barowa συνντήθη μετά τινος τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Fansen, ὅστις ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἰανουαρίου ἠσχολεῖτο περὶ τὴν εἴρεσιν τῶν ἐν τῷ μέλλοντι χρησιμοποιοιθησομένων ὑπὸ τῆς ἀποστολῆς σιδηρικών πρὸς ἔκκυσιν τῶν ἐκκίθρων κυνῶν. Τοὺς ὑπ' αὐτοῦ συλλεγέντας κύνας, 34 τὸν ἀριθμὸν, ἐπεδίδασαν ἐπὶ πλοίου Ἐμπρός. Τὴν 19]31 ἰουλίου, ὁ κ. Nansen προσβαίνειν εἰς γεωλογικὴν ἐξετάσιν τῶν περὶ τὴν Chabarowa καὶ ἀνεκάλυπτεν ἀξιολόγους ἀπολιθώσεις, δύο δὲ τῶν ἐταίρων αὐτοῦ ὁ Fr. Blessing καὶ ὁ κ. Scott Hansen ἐπεδίδοντο εἰς γεωλογικὰς καὶ ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις. Τὴν 22]3 αὐγούστου, ἡ ἀποστολὴ ἀνεχώρει συνεχίζουσα τὴν πρὸς τὴν θάλασσαν Kara (mer de Kara) πορείαν αὐτῆς, τὴν δὲ 25]6 τοῦ αὐτοῦ τὸ πλοῖον ὤφθη ὑπὸ Σαμογετῶν, πλέον μεταξύ τῶν πάγων καὶ τῆς ξηρᾶς παρὰ τὴν Norsk. Εὐχόμεθα τῷ ἀτρομήτῳ θαλασσοπόρῳ εὐπλοῖαν κατὰ τὴν ἦδη ἀρξαμένην κινδυνώδη ἐντὸς ἀγνώστων θαλασσῶν καὶ χωρῶν ἐκδρομὴν αὐτοῦ.

Σχετικὸν πρὸς τὴν θέσιν ἐν ἣ εὐρίσκεται ἡ κατασκευὴ τοῦ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτείαν τοῦ κ. Janssen ἰδρυομένου ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λευκοῦ ὄρους Ἀστεροσκοπείου, περὶ οὗ μακρὸς ἐγένετο λόγος ἐν ταῖς στήλαις ταύταις,² εἶνε τὸ ἐσχάτως ληφθὲν ὑπὸ τοῦ ἀστρονόμου καὶ μέλους τοῦ Ἰνστιτούτου κ. R. Biehoffshelm τηλεγράφημα τοῦ κ. Janssen, ὅπερ δημοσιεύομεν ἐπὶ λέξει ἔχον ὧδε:

Chamonix, 12 Σεπτεμβρίου, 10 ὥρ. π. μ.

(Ἐκ τοῦ Ἀστεροσκοπείου τῆς κορυφῆς τοῦ Λευκοῦ ὄρους).

« Ἀγαπητὲ συνάδελφε, τὸ Ἀστεροσκοπεῖον ἐστίθη τὸ δυσχερέστερον μέρος τοῦ ἔργου συντελεσθῆναι. Ὑπολείπεται μόνον ἡ ἐσωτερικὴ διευθέτησις. Εἶνε ἐπιτυχία εἰς τὴν ἄπαντες ἠπίστανται καὶ ἡ τις ὀφείλεται εἰς τὸν ζῆλον τῶν θαρραλέων ἡμῶν ἐργατῶν, ὧν οἱ πλείστοι ἔμειναν ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὑπὲρ τὰς εἰκοσιν ἡμέρας χωρὶς νὰ κατέλθωσιν, καὶ εἰς τὴν ἐκτάκτως εἴνουν ἀτμοσφαιρικὴν τοῦ αὐγούστου κατάστασιν. Αἱ παραδεκταὶ γενόμεναι πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ πάγου ἐργασίαν τροχαλῖαι, ἃς ἔθηκα ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, εἰργάσθησαν μετ' ἐπιτυχίας καὶ μεγάλως συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν, ἀνακουφίσαντα τοὺς ἐργάτας.

Ἐχρησιμοποίησα ταύτας διὰ τὴν ἐμὴν ἀνάβασιν. Περίεργον καὶ ἐκτακτὸν ἀπετέλει θέαμα ἡ διὰ τῶν μηχανημάτων τούτων μετακίνησις τῶν ὑλικῶν, ἡ ὑπέρβασις τῶν παγωμένων τῆς κορυφῆς κλιτύων, ἐσχάρων νέου εἶδους, ἃς μόνη ἡ ἐπιστήμη ἠδύνατο νὰ θελήσῃ καὶ νὰ πραγματοποιήσῃ. Δι' ἐλπίδος ἔχω ὅτι δυνατὴ ἔσται ἡ ἀπὸ τοῦ φθινοπώρου τοῦ ἔτους τούτου χρησιμοποίησις τοῦ Ἀστεροσκοπείου πρὸς ἐκτέλεσιν παρατηρήσεων τινῶν. Οὐδὲν εὐτυχῶς συνέβη σπουδαῖον δυστύχημα, δι' ὅπερ εἴμι λίαν εὐτυχῆς. Εὐχαριστῶ τοὺς συνεργασθέντας μοι, ἐν οἷς σπουδαίαν κατέχετε θέσιν. Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς λεπτομέρεια διὰ τὴν Ἀκαδημίαν καὶ τοὺς ἐταίρους τῆς ἡμετέρας ἐταιρίας».

JANSEN,

μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου.

Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τῆς 29]11 Σεπτεμβρίου, ὁ κ. Meslans παρουσίασεν ὑπόμνημα ἐπὶ τινος ἐπὶ αὐτοῦ ἀνακαλυφθείσης μεθόδου πρὸς ἄμεσον καὶ ἀνευ σχεδὸν ἰδιαίτην χειρισμῶν προσδιορισμὸν τῆς πυκνότητος τῶν ἀερίων. Τὸ πρὸς τοῦτο μηχανῆμα ἀποτελεῖται ἐξ εἰδους τινος βαροσκοπίου, οὗτινος αἱ δύο ἰσορροποῦσαι σφαῖραι εἶναι ἀκριβῶς ἴσαι καὶ οὐκ ἄνισοι, ὡς εἰς τὸ κοινὸν βαροσκοπίον, ἐξηρημέναι εἰς τὰ ἄκρα ἡλάττος σφαιροειδῆς ἐπὶ τινος σταθεροῦ ἐπιπέδου διὰ τῆς ἀκριβῆς λεπτοῦ τινος ἐλάσματος. Ἡ μία τῶν σφαιρῶν τούτων μόνη βυθισθῆναι ἐντὸς τοῦ ἀέρος, ἡ δὲ ἕτερα βυθίζεται ἐντὸς τοῦ ἀερίου, οὗτινος ἡ πυκνότης πρόκειται πρὸς μέτρον σφαιρῶν ἀνευ λάμβάνεται πρόνοια, ἕως ὅτε ἀνοῖται καὶ τὸ ἀέριον εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν αὐτὴν θερμοκρασίαν καὶ πίεσιν, ὅπερ κατορθοῦται τιθεμένων ταῦ ὄλου ἐντὸς λουτροῦ ὕδατος. Διὰ τῶν προφυλακτικῶν τούτων μέτρων ἀποφεύγονται διάφοροι αἰτιαὶ πλάνης, ἀνευ δὲ ἀπλοποιεῖται ὁ διὰ τῶν συνήθων μεθόδων ἀπαιτούμενος ὑπολογισμός, οὗτω δὲ ὁ χειρισμὸς τοῦ ὄργάνου ἀνάγεται εἰς ἀπλὴν στάθμισιν. Μεταξὺ δὲ τῶν σπουδαίων βιομηχανικῶν ἐφαρμογῶν, εἰς ἃς προσερίσται ἡ μηχανικὴ αὕτη συσκευὴ τοῦ κ. Meslans, ἰδιαζούσης μνείας ἀξία εἶνε ἡ δι' αὐτῆς ἀνίχνυσις καὶ ὁ προσδιορισμὸς τῆς ἐν τῇ ἀτμοσφαιρῇ τῶν ἀνθρακωχεῖων ποσότητος τοῦ τοσαῦτα διὰ τῆς ἀναψέως τοῦ μετὰ τοῦ ἀέρος γίγματος αὐτοῦ τοσαῦτα ἀριθμοῦντος ἀνθρώπινα θύματα πρωτανθρακικοῦ ὑδρογόνου, τοῦ καὶ ἄλλως καλουμένου ἐλῶδους ἀερίου (grisou, formène, κτλ.). Κατὰ τοὺς κ. κ. Meslans καὶ Frère ἐξ ὀνόματος τῶν ὁποίων παρουσιάσθη τῇ Ἀκαδημίᾳ τὸ ἐν λόγῳ ὑπόμνημα, εὐκόλως διὰ τοῦ ὄργάνου αὐτῶν δυνατόν ν' ἀνίχνυθῇ ἡ ἐν τῷ ἀέρι παρουσία ἐλῶδους ἀερίου, καὶ ὅταν ἐξισούται μόλις πρὸς $1/1000$ τοῦ τοῦ ἀέρος. Ὁ κ. Meslans ἐξακολουθεῖ μετὰ τοῦ Frère τὰς μελέτας αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐφευρέσεως μηχανήματος, ὅπερ αὐτομάτως νὰ προειδοποιῇ τὸν μηχανικὸν περὶ τῶν ἐπιτημένων ὑπογείων ἐκρήξεων.

Εὐχόμενοι ἀπὸ καρδίας τοῖς κυρίοις τούτοις ἐπιτυχίαν καὶ τοῦ δευτέρου μέρους τῶν μελετῶν αὐτῶν πρὸς τὸ καλὸν τῆς πολλαχῶς ὑπὸ τῶν ἐκρήξεων τοῦ ἀερίου τούτου μαστιζομένης ἀνθρωπότητος, θεωροῦμεν καλὸν νὰ σημειώσωμεν τινὰ ἀναφορικῶς πρὸς τὴν σύστασιν καὶ τὰς περιστάσεις τῆς γενέσεως τοῦ ἀερίου τούτου, οὗτινος ἴσως μόνον τὸ ὄνομα οἱ πλείστοι τῶν ἀναγνώστων ἡμῶν γινώσκουσι.

Τὸ πρωτανθρακικὸν ὑδρογόνον (C²H⁴) λαμβάνει γένεσιν εἰς πλείστας περιστάσεις, ὧν ἀξιοσηwürterαι εἶναι αἱ ἑξῆς:

α) Κατὰ τὴν ζύμωσιν καὶ τὴν σφύξιν τῶν ὀργανικῶν οὐσιῶν.

β) Ἐν τῷ βάθει ἀπάντων τῶν στασίμων ὕδατων, ὅθεν καὶ εὐκόλως συλλέγεται συμμιγνυμένον μετ' ὀξυγόνου, ἀζώτου, ὑδρογόνου τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος.

γ) Κατὰ τὴν ἀκαριαίαν ἀλλοιώσιν εἰδῶν τινῶν λιθάνθρακος, ὅποτε συμμιγνυμένον μετὰ τοῦ ἐν ταῖς στοαῖς τῶν γαιανθρακωχεῖων ἀέρος σχηματίζει ἐκρηκτικὰ κράματα, ἀποτελοῦντα τὸν τρόμον τῶν ἐρ-

1) Μεταξὺ τῆς Νέας Ζεμβλας καὶ τῆς σιθηρικῆς χερσονήσου Yalmal.

2) Βλέπε Ἐβδομαδιαίας Ἐπιθεωρήσεως ἀριθ. 37, ἐν σελ. 13.

γατών τῶν ὀρθοαικωθυρίων και γνωστά ὑπὸ τὸ ὄνομα grisou.

δον Κατὰ τὴν ἐνεργείαν τῆς θερμότητος ἀποσυνθεσίν τῶν ὀργανικῶν οὐσιῶν. Ἐπίσης τὸ ἀέριον τοῦτο ἀπαντᾷ πάντοτε μεταξὺ τῶν ἀπὸ τῶν ἠφαιστειῶν ἐκφυσσομένων ἀερίων, ὡς καὶ ὡς ἐν τῶν κύριων συστατικῶν τοῦ φωσφορίου, οὗτινος ἀποτελεῖ τὰ 30 μέχρι 40% τοῦ ὄγκου. Εἰς ἀναλόγους δὲ πρὸς τὴν τῶν γαιανθράκων ἀποσυνθέσεως δέον ἂν ἀποδοθῇ ἢ εἰς διάφορα σημεῖα τοῦ ἐδάφους τῆς Γαλλίας, Ἰταλίας, Ἑλλάδος, Ἀσίας, Σινικῆς κτλ., ἀνάπτυξις τοῦ ἐλᾶδους ἀερίου, ὅπερ, ὡς γνωστὸν, κρησιμοποιεῖται εἰς τινὰς τῶν χωρῶν τούτων ὡς καύσιμος ὕλη.

Καὶ περὶ μὲν τῶν φυσικῶν αὐτοῦ ιδιοτήτων σημειούμεθα συντόμως ὅτι τοῦτο εἶνε ἀέριον ἄχρουν, ἄοσμον, ἄχρουν, ὀλιγίστον διαλυτὸν ἐν ὕδατι, ὅτι ἐξερορυστώθη ὑπὸ τοῦ Cailletet τῷ 1877, ὅτι κατὰ τὸν Olszewski ἐκρυστοῦνται εἰς - 164°, καὶ ὅτι ἡ πυκνότης αὐτοῦ ἰσοῦται πρὸς 0,559, τῆς τοῦ ἀέρος ὑπὸ πίεσιν 0,760 μ. καὶ ὑπὸ θερμοκρασίαν 0° θεωρουμένης ὡς 1.

Περὶ δὲ τῶν χημικῶν ιδιοτήτων τοῦ πρωτανθρακούχου ὑδρογόνου σημειούμεθα ὅτι τοῦτο, μετ' οὐδενὸς τῶν σωμάτων συντιθέμενον ὑπὸ πολλῶν δὲ χωριζόμενον, καλεῖται ἐν τῷ ἀέρι, ὡς ἅπαντες οἱ ὑδρογονάνθρακες, μετὰ φλογὸς κίτρινης ὀλίγον λαμπρᾶς, ὅτι δὲ κράμα 4 ὄγκων αὐτοῦ καὶ 8 ὀξυγόνου ἐκκροτεῖ δι' ἀναφλέξεως μετὰ τοσαύτης ἐντάσεως, ὥστε συνήθως νὰ συντριβῆται τὸ ἐν ᾧ τελεῖται τὸ πείραμα ἀγγεῖον, ὅτι δὲ δι' αὐξήσεως τοῦ ποσοῦ τοῦ ὀξυγόνου ἢ καὶ δι' ἀντικαταστάσεως αὐτοῦ δι' ἀέρος, δυνατόν νὰ μετριασθῇ ἡ ἐντάσις τῆς ἐκκροτήσεως, καὶ ὅτι, τελευταῖον, διὰ περιόδου ἐλᾶδους ἀερίου ἐν τῷ κράματι ἡ καύσις ἀποβαίνει ἀτελής, ἀνθραξ δὲ ἀποτίθεται ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν τοῦ ἀγγείου παρειῶν.

ΧΡΟΝΙΚΑ. — Τῆ ἐξῆς περίεργον ἀνεκδοτὸν ἀναγράφεται περὶ τοῦ ἐξόγου τῶν νεωτέρων χρόνων ἀμερικανοῦ φυσικοῦ Edison, εἰς ὃν τοιαῦτα ὀφείλονται σοφὰ ἀνακαλύψεις καὶ ὅστις, ὡς γνωστὸν, εἶνε κωφός: Ἡμέραν τινὰ ἠρωτήθη, πῶς αὐτός, ὁ τόσον ἐφευρετικὸς, οὐδὲν ἀνεκάλυψε κατὰ τῆς ἰδίας κωφότητος φάρμακον. Ὁ σοφὸς ἀνὴρ ἀπήντησε διὰ τῶν ἐπομένων: «Ἴσως τοῦτο θὰ ἦτο δυνατόν, ἐὰν τὸ τύμπανόν μου εὕρισκτο εἰς καλὴν κατάστασιν. Ἄλλ' ὅταν ἤμην παιδίον, ἐπάλουν ἐφημερίδας καὶ κάρυα ἐν ταῖς ἀμαξοστοιχίαις τοῦ σιδηροδρόμου, ἡμέραν δὲ τινὰ εἰς τῶν φορτωτῶν σταθμῶν τίνος με ἀνύψωσαν ἐκ τοῦ ἐδάφους λαθῶν με ἀπὸ τῶν ὠτων. Τὰ τύμπανά μου διεραγγίσαν καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης εἶμαι κωφός.»

Ἐσχάτως ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τῆς βελγικῆς γεωλογικῆς Ἑταιρείας ἐπὶ τῶν ἐπομένων ἐπιστημονικῶν γνώσεων τοῦ περὶ τὰ 1320 ποιήσαντος τὴν *Θεῖαν κωμωδίαν* Δάντου ὁ κ. Dollo, ἧτοι:

α) ὅτι ἡ Σελήνη εἶνα ἡ κυρία αἰτία τῶν παλιρροϊῶν.

β) ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης εἶνε ἠνωμένη πλὴν τοῦ ἐξέχοντος τῶν κυμάτων.

γ) ὅτι ὑφίσταται κεντρομόλος δυνάμις (πιῶσις τῶν σωμάτων).

δ) ὅτι ἡ Γῆ εἶνε σφαιρική.

ε) ὅτι ἡ ἀναδούσα ζηρὰ εἶνε ἀπλή προεξοχή τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆνης σφαίρας.

στ) ὅτι αἱ ἡπειροὶ εἶνε συγκεντρωμέναι ἐν τῷ βορείῳ ἡμισφαίριῳ.

ζ) ὅτι ὑφίσταται ἡ παγκόσμιος ἐλξις.

η) ὅτι ἡ ἐλαστικότης τῶν ἀτμῶν εἶνε δυνάμις κινήτικῆ.

θ) ὅτι αἱ ἡπειροὶ ἐξάλλονται.

ι) ὅτι ὑφίστανται χημικὰ σφαιρίδια, κατὰ τὸ μέλλον, καὶ ἦσαν συμφώνως πρὸς τὴν ἀντίληψιν τοῦ Lavoisier.

Κατὰ τὴν ὕπν τοῦ διευθυντοῦ τοῦ νομισματοκοπείου τῆς Νεας Ἰωρκῆς ὑπόβληθεῖσαν τῷ ἀμερικανικῷ Συνεδρίῳ στατιστικὴν ἔχθειν, τὸ ἐν ἅπασῃ τῇ οἰκουμένῃ ἀποθηκωμένον ποσὸν τοῦ μὲν χρυσοῦ (le stock de l'or) ἀνέρχεται, εἰς τὸ ποσὸν τῶν 17 913 025 000 φράγκων, τὸ δὲ τοῦ ἀργύρου εἰς 20 213 500 000 φρ. Τούτων ἀνήκουσιν εἰς μὲν τὴν Γαλλίαν, κατέχουσαν τὴν πρώτην θέσιν, χρυσοῦ μὲν 4 δισεκατομμύρια φρ., ἀργύρου δὲ 3 500 000 000 φρ. εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας 3 020 000 000 φρ. χρυσοῦ καὶ 3 075 000 000 φρ. ἀργύρου εἰς τὴν Ἀγγλίαν 2 750 000 000 φρ. χρυσοῦ καὶ 500 000 000 ἀργύρου εἰς δὲ τὴν Ρωσίαν χρυσοῦ μὲν 1 250 000 000 φρ., ἀργύρου δὲ τριακόσια ἑκατομμύρια φράγκων.

Η. Γ. ΒΑΣΣΑΜΑΚΗΣ.

ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

ΘΕΑΤΡΑ ΠΑΡΙΣΙΩΝ. — Ἡ ΠΑΛΑΙΕΤΑ, μελόδραμα εἰς πράξεις δύο. Ἐπιβ. Noël, μετὰς H. Maréchal — ΧΡΟΝΙΚΑ.

Οὔπω πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν ἔχοντες ἀνάλυσιν σαφῆ τῆς θριαμβευούσης ἐτι ἐν Ἀθῆναις νέας τραγωδίας τοῦ ἐπιφανοῦς δραματικοῦ ἡμῶν κ. Δημ. Βερναρόδικη Φ α ὕ σ τ α ς, ἥτις ἐρεῖδεται ἐπὶ τῶν ἐρώτων τῆς αὐτοκρατορίσεως συζύγου τοῦ ἰσαποστόλου Κωνσταντίνου πρὸς τὸν Κρίσπον, ἐρχόμεθα εἰς τὰ τῶν Παρισίων θεάτρα, βραχέα τινὰ ἐκτιθέμενοι περὶ τοῦ μᾶλλον ἐνδιαφέροντος ἔργου τῶν ἄρτι διδαχθέντων αὐτόθι, τοῦ μελοδράματος *Δ η ἰ δ α μ ε ἰ α ς*.

Τὰ κατὰ τὸν Ἀχιλλέα καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ Λυκομήδους βασιλέως τῆς Σκύρου οἰκί τὸ πρῶτον νῦν δραματοποιοῦνται. Ἐκτὸς ἄλλων καὶ μελοδραμάτιον ὑπὸ τοῦ Laurent καὶ Rille πρὸ εἰκοσιπενταετίας, ἐπιγραφόμενον ὁ *Ἀχιλλεὺς* ἐν Σκύρῳ (Achille à Scyros), συνετέθη τε καὶ ἐξετελέσθη ἐν Παρισίῳ καὶ κωμωδία τις ἠρωϊκῆ τρίπρακτος ἐν ἐμμέτρῳ λόγῳ ὑπὸ τοῦ Théodore de Banville συνετεθείσα ἐδιδάχθη ἐν τῷ Ὁδεῖῳ κατὰ τὸν νοέμβριον τοῦ 1876.

Ἐν τῷ νέῳ μελοδράματι τῶν Noël καὶ Maréchal ὁ Ἀχιλλεὺς ἀποσταλεῖς ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Θέτιδος εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ βασιλέως Λυκομήδους, ὅπως κρηθῆν ἐν αὐτοῖς ἔφρων γυναικείαν ἐνδυμασίαν, ληθμονεῖ τὴν πρόρρησιν τοῦ Κάλχαντος ἕνεκα τοῦ ἔρωτος αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἀνιδάμειαν καὶ ἕνεκα τῆς πεποιθῆσεως αὐτοῦ ὅτι ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Λυκομήδους ἦν ἀσφαλὴς καὶ φέροι ἀντὶ τῶν γυναικείων ἐνδυμάτων τὰ ἑαυτοῦ. Τοῦτο ἐγένετο τεχνικῶν λόγων ἕνεκα,

διότι ἡ ἐμφάνισις ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὑψηλῶν ἐγδεδωμένου γυναικεῖα, ὡς ἄλλοτε ἐν τῷ *Circassienne* τοῦ Auber ἐκρίθη ἀντικείμενον πρὸς τὴν φιλοκαλίαν. Ἡ τοιαύτη ὁμῶς μεταβολὴ οὐδαμῶς παρεδλάπτει τὴν ἐξέλιξιν τοῦ μῦθου. Ὁ Ὀδυσσεύς ἔρχεται φέρων σὺν αὐτῷ διάφορα πολυτίμητα πράγματα. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἀποκαλύπτει. Οἱ Ἕλληνες πρίγκιπες παρίστανται μεταμφιεσμένοι εἰς ἐμπόρους, ἐκτιθέοντας πρὸ τῶν τεθαυβωμένων ὀφθαλμῶν τοῦ πλήθους τὸ φθόγιον αὐτῶν, ἐκ βαρυτίμων πραγμάτων καὶ πολυτελῶν ὕπλων. Ὁ υἱὸς τοῦ Πηλέως λαμβάνει λαμπρὸν ξίφος, οὐτινος ἡ θεὰ κατεγοῦτευσεν αὐτόν, ἀλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς θέλει νὰ ἀφαιρῆσθαι αὐτὸ ἀπὸ τοῦ Ἀχιλλέως προσεπιλέγων:

Jeune imprudent, ce glaive est trop lourd pour ton bras.

Τοῖς λόγους τούτοις ἀκολουθεῖ ἔρις, καθ' ἣν ὁ Ἀχιλλεὺς ἀποκαλύπτει τὸ ὄνομα τῷ βασιλεῖ τῆς Ἰθάκης. Ἡ ὀργὴ τοῦ Ἀχιλλέως, ὡς γνωστὸν, εἶνε φοβερά. Ἡ Διὶδάμεια ὡσαύτως σφόδρα ἐξοργίζεται καὶ διατάσσει τοὺς δούλους αὐτῆς ν' ἄρῳσι τὰ ἐμπορεύματα, ἅτινα συντελοῦσιν εἰς τὴν ἀρπαγὴν τοῦ συζύγου. Ἀλλὰ τούτων γινομένων, ἐπιφαίνεται ὁ Λυκομήδης, ὅστις ἀναχωρῆσει τὸν Ὀδυσσεῆα καὶ συγκατατίθεται, αὐτοῦ ἐπιτάσσοντος τῷ τῆς Θέτιδος υἱῷ ἐν ὀνόματι τοῦ χρυσοῦ, ν' ἀναλάβῃ οὗτος τὴν ἡγεμονίαν τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ, ἀποδεκατιζομένου πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Τροίας. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἀναχωρῆσει, ἡ δὲ νεαρὰ αὐτοῦ σύζυγος Διὶδάμεια ἀφθονὰ χεῖρι δάκρυα ἐπὶ τούτῳ. Ἡ αὐλαία καταπίπτει τοῦ χοροῦ εὐφημοῦντος τὴν δόξαν τοῦ Ὀδυσσεῶς καὶ Λυκομήδους:

Gloire aux deux rois !

Ἡ δευτέρα πράξις ἄρχεται διὰ διαχύσεως τοῦ χοροῦ, κάλλιστα διατεταγμένης, εὐαρέστου εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ εἰς τὰ ὄτα. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἀποπέμψας τοὺς χορευτὰς, κλίνει πρὸ τοῦ ἀγάλματος τῆς Παλλάδος καὶ ἄδει ἐπὶ κλῆσιν πρὸς τὴν θεάν:

O Pallas, je t' implore !

Contre ce cœur épris, prête-moi ton secours.

Ἀηλοῦται δὲ διὰ τούτων ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς προσεπάθει νὰ ἐνισχύσῃ τὸν Ἀχιλλέα, ἀποδειλιῶντα πρὸ τῆς λύπης καὶ τῶν ἰκεδιῶν τῆς Διὶδάμειας. Ἀλλὰ ταῖς προσπαθείαις αὐτοῦ ἀρωγὸς ἐπέρχεται ὁ κεραυνὸς τοῦ Διὸς καὶ ἡ φωνὴ τοῦ μαντείου λέγουσα:

Honte sur toi, la Grèce te renie !

Ὁ Ὀδυσσεὺς ὁ πολὺμυτις θριαμβεῖ, νικᾷ τοὺς ἐνδοιασμούς τοῦ Ἀχιλλέως καὶ ἐμβιδάζει αὐτόν ἐν τῇ τριῖναι, ἥτις θὰ ἔφερον αὐτοὺς εἰς Τροίαν. Ἦχνηροὶ σαλπῆμοι συνοδεύουσι τὴν ἀναχώρησιν αὐτῶν.

Τοιοῦτο τὸ ἐλληνικῆς ὑποθέσεως μελόδραμα τῶν Noël καὶ Maféhal. Βεβαίως ἡ ἐλληνικὴ ἀρχαίότης πολλοῖς δράμασι καὶ μελόδραμασι τὰς ὑποθέσεις παρέσχεν, ἐξ αὐτῆς οἱ τέσσαρες μεγάλοι κλασικοὶ τῶν γαλατῶν Κορνῆλιος, Ρακίνας, Μολιέρου καὶ Βολταίρου πολλαῖς τὰς ὑποθέσεις ἔλαβον καὶ ἀριστουργήματα ἐποίησαν. Ἄσπορος ἄρα ἡ ἀναφώνησις τοῦ κριτικοῦ τοῦ T e m p s :

Qui nous délivrera des Grecs et des Romains ?

ἐν ᾧ χρόνῳ μάλιστα ἐν τῷ ὑπάτῳ τῆς Γαλλίας θεάτρῳ, ἐν τῷ φέροντι τὸ ὄνομα τοῦ ἡγέτου τῶν γάλλων κωμωδοποιῶν Μολιέρου, ἐκγυμνάζεται ἡ Ἄ ν τ ι -

γ ὄ γ η τοῦ Σοφοκλέους κατὰ διασκευὴν τῶν Paul Meurise καὶ Aug. Vacquerie καὶ μέλος τοῦ Saint-Saëns. Οὐδεὶς ἄρβος, ἀλλὰ θόξα ἐκ τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαίότητος, ἥτις ἔθραξε καὶ θρέψει τὸν σύμπαντα κόσμον!

Τὸ μέλος ἐν γένει ἐκρίθη ἐπιτυχές. Τινὰ τερᾶχια ἀποπνεύουσιν ἀρχαῖσμον, ὡς τοιοῦτον δὲ σημειοῦται ἄσμά τι ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τοῦ μιμορχησίου (ballet) ἀκολουθούμενον ὑπὸ τοῦ ἄσματος τῆς Διὶδάμειας:

Le chant des matelots, sur la mer endormie,

N'apporte pas le calme en mon cœur désolé.

Ἐπίσης ἀξιοσημειωτὸν ἐστὶ τὸ ἴσμα τῆς εἰσόδου τοῦ Ὀδυσσεῶς, ὅπερ διακόπτεται διὰ ὠραίας ἀνακρούσεως τῆς ὀρχήστρας. Κάλλιστα δὲ θεωρεῖται συντεθειμένη ἡ σκηνὴ τῶν ἐμπόρων, ὡσαύτως ἀξιοσημειωτὸς καὶ ἡ ἀναφώνησις τοῦ Ἀχιλλέως πρὸ τοῦ ξίφους «Arme sainte, arme vengeresse».

Τὸν Ὀδυσσεῆα ὑπεδύσατο ἐπιτυχῶς ὁ κ. Renaud, τὴν Διὶδάμειαν ἡ δεσπ. Chrétien, τὸν Ἀχιλλέα ὁ κ. Vaguet.

ΧΡΟΝΙΚΑ. — Κατὰ τὴν μετ' ὀλίγον ἀρχομένην χειμερινὴν περίοδον θὰ ἔχωμεν ἐνταῦθα ἐν τῷ θεάτρῳ Μνηματακίων γαλλικῶν θέσσεων μελοδραματικῶν μετὰ νέων ὄλων ὑποκριτῶν. Ἐν δὲ τῷ θεάτρῳ Βερόν ἔσται δυνατόν νὰ παραστήσῃ ἐλληνικῆς μόνος θέσσεως, ἀλλ' ἄγνωστον ἂν θὰ προσκληθῇ καὶ τίς θὰ ἔλθῃ.

— Ἐν Ἀθήναις ἡ Φ α ὕ σ τ α τοῦ κ. Δ. Βερναρδάκη ἐδιδάχθη καὶ ἐν τῷ θεάτρῳ Ὀλυμπίων ὑπὸ τοῦ θιάσου τῆς κ. Παρασκευοπούλου, ἥτις κατὰ πάσας τὰς ἐφημερίδας ἐγένετο ἀναμνησθητῆτος ὑποδεδεστέρα τῆς δεσποινίδος Βερόνη ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Ὀμοιοῖας ἐν τῇ ὑποκρισῇ τοῦ πρωτογωνιστοῦντος ποσώπου καὶ ὄλων παριγνώρισε τὴν χαρακτῆρα αὐτοῦ. Ἡ δεσποινὶς Βερόνη ὑπὸ πάντων ἀνεκνήρυχθη ὑπερτέρα.

— Ἐξ Ἀθηνῶν ἀπεστάλησαν ἡμῖν τὰ ἑξῆς: Ἰ Τ Ὀ Ὀ Ὀ

«Καθ' ἃ διαδίδεται εἰς τοὺς καλλιτεχνικοὺς κύκλους μετ' οὐ πολὺ σπουδαία μεταρρυθμίσις ἐν τῷ ἐλληνικῷ θεάτρῳ θέλει ἐπιδειχθῆ διὰ τοῦ καλλιτεχνικοῦ τμήματος τοῦ Ἀρχαῖκοῦ ἐν Ἀθῆναις συλλόγου, διὰ τῆς ὁποίας οὐ μικρὰ προσδοκῶνται ἀποτελέσματα ἐὰν μάλιστα, ὡς λέγεται, πρὸς τούτα μὴ μείνῃ ἄσχετος ἡ λειτουργία τοῦ ἐθνικοῦ θεάτρου, ὃ ἡ διεύθυνσις μετὰ τοῦ συλλόγου τούτου ἐν ἀμέσῳ συνεργασίᾳ θὰ διατελέσῃσι. Διὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον ὑπὸ τοῦ καλλιτεχνικοῦ τοῦ συλλόγου τούτου τμήματος θὰ διδασθῶσιν ἐπιστήμως καὶ πανηγυρικῶς ἐκ μὲν τῶν ἀρχαίων ἔργων ἡ «Ἀντιγόνη» ὁ «Αἴας» καὶ ὁ «Ὀιδίπους τύραννος» τοῦ Σοφοκλέους, οἱ «Πέρσαι» τοῦ Αἰσχύλου καὶ ἡ «Τρηγένεια ἐν Ταύροις» τοῦ Εὐριπίδου, ἐκ δὲ τῶν νέων ἡ «Μερόπη» καὶ ἡ «Φαῦστα» τοῦ κ. Δ. Βερναρδάκη, ἡ «Γαλάτεια» τοῦ «Βασιλειάδου», πιθανὸν καὶ ἡ «Δούκισσα» τοῦ κ. Ραγκαβῆ. Τὰ τῶν παραστάσεων τούτων ἐκ τῶν ἐταίρων τοῦ συλλόγου θὰ ἐποπτεύουσιν οἱ κ. κ. Δ. Βερναρδάκης, Ἀγ. Βλάχος, Κ. Ραγκαβῆς (ἐὰν κατέλθῃ, ὡς λέγεται, εἰς Ἀθῆνας), Α. Ἀνωμαλῆς, καὶ Α. Προβελέγγιος».

Ἐλπίζομεν ὅτι κατανοεῖται ἡ σπουδαιότης τοῦ πράγματος ὑπὸ τῶν σκεπτομένων ν' ἀναλάβωσι τὴν διδασκαλίαν ἀρχαίων τραγωδιῶν καὶ οὐδαμῶς αἱ τραγωδαί θὰ γίνωσι παρωδαί ὡς καὶ ἄλλοτε συνέβη.

ΟΔ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ,

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Προτὸ τέλος τῆς προερχοῦς ἐβδομάδος ἐπανακαμπίει εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκ τῆς εἰς τὴν δυτικὴν Ἑυρώπην θεορινῆς ἐκδρομῆς αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς Γεώργιος, μετὰ τινὰς δὲ ἡμετέρας ἢ Βουλὴν ἐπαναλαμβάνει τὰς νομοθετικὰς αὐτῆς ἐργασίας, ὅτε καὶ ἀρχεται ἡ κρίσιμος ἐξέλιξις τῆς πολιτικῆς ἐν τῇ χώρᾳ καταστάσεως. — Τὰ ἐν τοῖς δημοσιογραφικοῖς ὀργάνοις τῶν διάθεστων κόμματων προανακρούσματα τοῦ κοινοβουλευτικοῦ ἀγῶνος προαγγέλλουσιν αὐτὸν σφοδρότατον καὶ πεισματώδη· ἐκείνο δὲ, ὅπερ θὰ ἰδύνατο τις νὰ εὐχνηθῆ, εἶνε ὅπως τὸ σφοδρὸν τοῦτο καὶ πεισματώδες πηγὴν ἔχη μόνον τὴν ἀμιλλαν τῶν πατέρων τοῦ ἔθνους καὶ τῶν ἡγετῶν τῶν μεριδίων περὶ κατισχύσεως τῶν σύμφυκτων οὐχὶ τῶ κόμματι ἀλλὰ τῶ ἔθνει ἀρχῶν. — Ἀτυχῶς ἐν τῇ νῆα Ἑλλάδι—καὶ τοῦτο γίνεταί ἐναντίως ὄλως πρὸς τὸν ἀρχαῖον χαρακτῆρα, δεῦκα τὰς κρίσιμους καὶ γενικοῦ κινδύνου ὥρας ἀπειθετο, τὰς διαφωνίας καὶ ἀντιζηλίας καὶ ἔριδας καί, εἰς αὐθόρμητον σύμπνοιαν ὥθων, ἐξέπεμπε συμπαγῆς καὶ ὁμοιοῦν τὸ ἔθνος εἰς ἀποτροπὴν τῶν κινδύνων—οὐδέποτε σχεδὸν κατορθοῦται ἡ καταδίωξις τῆς φιλαυτίας καὶ τῶν παθῶν, οὐδ' ἐν ταῖς κρίσιμωτάταις περιστάσεσιν, οἷα ἡ παρούσα, καθ' ἣν διὰ τὴν εἰς τὸ ὀξύτατον προαχθεῖσαν οικονομικὴν κρίσιν τό τε παρὸν καὶ τὸ μέλλον τοῦ ἔθνους μονοουκὲ ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς εὐρίσκειται. Ἐν μόνον ἐλατήριον φαίνεται διαπνέον πάντας, ὁ πόθος τῆς ἀνακτίσεως ἢ καταλήψεως ἢ διατηρήσεως τῆς ἀρχῆς, ἡ ἐκπλήρωσις δὲ τοῦ πόθου τούτου ἐπιδιώκεται οὐχὶ διὰ τῆς εἰρηγίσεως τῶν ἀρίστων περὶ τοῦ πρακτέου γινωμῶν, αἰτινες, καὶ εἰ ποὺ ὑπάρχουσι, θάπτονται ἐν τῷ βορβόρῳ τῆς ἄλλης ἀτασθαλίας τῆς συζητήσεως, οὐχὶ διὰ τῆς παροχῆς τῶν ἀσφαλεστάτων σχετικῶς ἐχειρῶν περὶ τῆς πραγματώσεως τῶν ὑπισχνουμένων, ἀλλὰ διὰ τοῦ εὐτελισμοῦ μόνον τῆς ἐργασίας τῶν ἄλλων, διὰ τῆς ἐνασκήσεως τῆς ἰλικίης, οὕτως εἰπεῖν, δυνάμει κατ' ἀλλήλων. — Τοῦ κανόνος τούτου δὲν θὰ ἐξέλθοι, καθ' ἃ φαίνεται, τὰ κόμματα καὶ κατὰ τὴν ἐν τῇ Βουλῇ ὑποδοχὴν τοῦ ἐνεστώτος ὑπουργείου, τὸ πρῶτον, ὡς γνωστόν, πρὸ αὐτῆς ἐμφανιζομένου, μὴδ' ἀπ' αὐτῆς ἀπορρέοντος, ἀλλὰ καθαροῦ δημοιοργήματος τῆς βασιλικῆς ἐμπιστοσύνης ὄντος. Κίνδυνος μάλιστα ὑπῆρχε μὴ μὴδὲ νὰ ἐκθέσθαι τὸ πρόγραμμα αὐτῆς ἐπιτραπῆ τῇ κυβερνήσει, ἀλλὰ διὰ κεραυνοβόλου καταψήφισεως ἀναγκασθῆ αὐτὴ ἅμα τῇ ἐμφανίσει αὐτῆς νὰ καταθέσθαι τὴν ἀρχὴν ἢ νὰ προβῆ εἰς τὴν διάλυσιν τῆς Βουλῆς, ἢ ὑπὲρ αὐτῆς ὁ βασιλεὺς ἐνήσκει τὴν σχετικὴν προνομίαν αὐτοῦ. — Εὐτυχῶς τοῦτο, πολλαχῶς ἄτοπον, ἥκιστα δὲ τιμῶν τὴν ἐμβριθείαν καὶ τὸν πατριωτισμὸν τῶν ἐλλήνων πολιτευτῶν, οἵτινες ἄλλωθὰ παρίσταντο εἰς τὸ ἀκρότατον προάγοντες τὴν ἐμπάθειαν, φαίνεται ὅτι ἀποτραπῆσεται. Ὁ κ. Τρικούπης, ὅστις παρὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς οικονομικῆς αὐτοῦ πολιτικῆς καὶ τοῦ μέγα πάντοτε σφάλμα τῆς ἀκαίρου λιποταξίας τοῦ ἔχει σχετικῶς ἐπαρκῆ ἰδέαν περὶ τῶν ὑπὸ τῆς θέσεως αὐτοῦ ἐπιβαλλομένων αὐτῷ καθηκόντων, ἂν ἐπαληθεύσων αἱ σχετικαὶ ἐξ Ἀθηνῶν

νῶν πληροφορίαι, ὅπερ δὲ εὐχόμεθα χάριν τοῦ γοῦτροῦ τοῦ πρώην προθυπουργοῦ, θὰ ὑποβάλλῃ μὲν ἴδιον ὑποψήφιον κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ προέδρου τῆς Βουλῆς, τὸ ἀποτέλεσμα ὅμως τῆς ἐκλογῆς, ὅπερ θὰ εἴδεικνε τὰς ὑπὸ τῆς μερίδος αὐτοῦ διατιθεμένας κοινοβουλευτικὰς δυνάμεις, δὲν θὰ ἐθεώρει ὡς κρίνον τὴν ἐν τῷ κοινοβουλίῳ θέσιν τῆς κυβερνήσεως, ἀλλὰ, θεύγων τὴν ὑποκίνησιν ζητημάτων ἐμπιστοσύνης, θὰ ἐπιτρέψῃ εὐρείαν συζήτησιν τῶν κυβερνητικῶν μέτρων. — Ἡ ἀπόφασις αὕτη τιμᾷ ἀληθῶς τὸν ἡγέτην τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἅτε παρέχουσα τοῖς τε ἀντιπροσώποις τοῦ ἔθνους καὶ αὐτῷ τῷ ἔθνει τὴν εὐκαιρίαν, ὅπως ἐπὶ σαφῶν διδομένων κρίνοντες μορφώσων πεποιθῶσιν.

Μετὰ μεσημβρίαν τῆς παρελθούσης παρασκευῆς εἰσέπλευσεν εἰς Τουλῶνα ἡ ὑπὸ τὸν ναύαρχον Ἄβελαν ρωσικὴ μοῖρα τῆς Μεσογείου καὶ ἤρξατο ἡ πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ ρωσικοῦ ἔθνους ἐκδήλωσις τῶν γαλλικῶν ὑπὲρ τῆς ρωσογαλλικῆς φιλίας καὶ συμμαχίας αἰσθημάτων. — Τὰ αἰσθήματα ταῦτα δὲν ὑπερεροῦσι μὲν κατ' οὐσίαν τὰ ἐν Κρονστάδῃ καὶ Πετρούπολει καὶ Μόσχᾳ πρὸ διετίας ἐπὶ τῇ ἐπισκέψει τοῦ γάλλου ναυάρχου Ζερβαί ἐκδηλωθέντα ὑπὸ τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ καὶ τῶν ρωσικῶν ἀρχῶν, ὅτε, ὡς γνωστόν, πρὸς τοῖς ἄλλοις λαμπροῖς φιλοφρονήμασιν αὐτοῦ ὁ μονάρχης τοῦ μοναρχικωτάτου τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν διέταξε τὴν ἀνάκρουσιν τοῦ δημοκρατικωτάτου τῶν ἕμνων, τῆς Μασσαλιώτιδος, τὸ πρῶτον τότε ἀντηχησάσης εἰς τὸν ρωσικὸν ἀέρα πρὸς γενικὴν ἐκπλήξιν, ἐκδηλωθῆσόνται ὅμως διὰ τε τοὺς κρατοῦντας ἐν τῇ χώρᾳ πολιτειακοὺς ὄρους, ἐπιτρέποντας τὴν ἐνάσκησιν πάσης ἀγαθῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, καὶ διὰ τὰς συναφεῖς διεθνεῖς πολιτικῆς περιστάσεις, καθιστώσας τὰς ἐπὶ τῇ ὑποδοχῇ τῶν φίλων καὶ συμμάχων τῆς Γαλλίας ἑορτὰς ἀντιδιαδηλώσων πρὸς τὰ ἐν Μῆτς καὶ Στρασβούργῳ ἄρτι γινόμενα, κατὰ τρόπον μοναδικῶς μὲν λαμπρόν, οὕτω δ' ἐνθουσιώδη, ὥστε ἰδύνατο νὰ παραχθῶσι καὶ προκλητικὰ πρὸς τὰς ἀντιπάλους δυνάμεις ἐπεισόδια, ἂν μὴ κυβερνησὶς τε καὶ δημοσιογραφία ἴσκουν πᾶσαν τὴν ἐπιτροπὴν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ λαοῦ, ἀποτρέπουσαι ἀπὸ πάσης παρεκτροπῆς, δυνάμενης νὰ διακυβεύσῃ ἀκαίρως τὰ κοινὰ τῶν δύο ἔθνων συμφέροντα καὶ παραινῶσαι ὄνεσιν καὶ μετριοπάθειαν, ὅπως μὴ ἡ τῶν Ρώσων ὑποδεξιῶσις ἐξέλθῃ τοῦ ἀληθοῦς αὐτῆς χαρακτῆρος ὡς φιλοφρονήσεως ἰδῶν πρὸς ἰδούς φίλους καὶ συμμάχους καὶ προσλάβῃ ἀπρεπῆ μορφήν ὑποδοχῆς οἰονεὶ σωτήρων τῆς Γαλλίας. Οὕτως ἐλπίζεται ὅτι αἱ ἑορταὶ αὗται δὲν θὰ ταράξωσιν ἀποτόμως τὴν διεθνῆ ἐν Ἑυρώπῃ πολιτικὴν κατάστασιν. — Οὐχ ἥττον τοῦτο ἔσται πάντοτε τὸ ἀναψιδόητον ἀποτέλεσμα τῆς κατ' αὐτὰς ἐν Τουλῶνι καὶ Παρισίοις γενομένης ἐκχύσεως φιλορωσικοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῆς ὑποδοχῆς, ἥς ὁ ἐνθουσιασμός οὗτος θὰ τύχῃ παρ' ἐκείνοις, ὑπὲρ ὧν ἐκδηλοῦται, ὅτι θ' ἀποδείξῃ τὴν ρωσογαλλικὴν συμμαχίαν γεγονὸς τετελεσμένον, ὅπερ οὐδὲν δύναται νὰ μεταβάλῃ.

Τὴν σημασίαν ταύτην τοῦ γεγονότος διορῶσιν οἱ τοῦ ἀντιθέτου συνδέσμου, πρὸς ἐξουδετέρωσιν δὲ αὐτῆς καὶ διατήρησιν τοῦ γοῦτροῦ τῆς συμμαχίας αὐτῶν ἡλπίσαν ὅτι θὰ συντελεῖ ἀντιδιαδήλωσις τε,

εις ἡν ἀφοσμήν θὰ παρεῖχεν ὁ εἰς τὰς ἰταλικὰς θαλάσσας κατάπλους τῆς ἀγγλικῆς μοίρας κατὰ τὴν οἰκάδε ἐκ τῶν ἐν τῇ ἀνατολικῇ Μεσογείῳ γυμνασίων αὐτῆς ἐπάγοντον. Οἱ Ἴταλοι μάλιστα, ὡς πᾶς ἐνθυμεῖται, τοσοῦτον περὶ τὴν εἰς Τάραντα ἐπίσκεψιν ταύτην τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου πάταγον ἐποιήσαντο, ὥστε μονοουκ ἐκίρυσαν αὐτὴν ἰσοδύναμον πρὸς ὀριστικὴν εἰς τὴν τριπλῆν συμμαχίαν προσχώρησιν τῆς Ἀγγλίας. — Τὰ ὄνειρα ταῦτα τῶν ἐν Ρώμῃ ὀλίγοι ἐπίστευσαν, ἀρχῆθεν ἄλλως τε τοῦ ἀγγλικοῦ τύπου ὑπομνήσαντος ὅτι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος εἰς τὴν Ἀδριατικὴν κατάπλους οὐδεμίαν κίνηται πολιτικὴν σημασίαν, τακτικῶς κατὰ διετίαν μετὰ τὰ ὀρισμένα γυμνάσια γινόμενος, τῶν σκαφῶν ὅτε μὲν εἰς τὰς ἀνατολικὰς τῆς θαλάσσης ταύτας ἀκτὰς, ὅτε δὲ εἰς τὰς δυτικὰς προσωριζομένων, ἀλλ' οἱ ὄνειροπόλοι ἐπέμενον ἐν τῇ αὐταπάτῃ, διαθρυλλήσαντες ἄρτι ὅτι καὶ ὁ αὐστριακὸς στόλος θὰ συνηντάτο μετὰ τοῦ ἀγγλικοῦ, ὅπως, προστιθεμένων τούτοις τοῦ ἰταλικοῦ, σεμνότερα γένηται ἢ κατὰ τῆς ρωσογαλλικῆς διαδηλώσεως ἀντιδιαδύλωσις. — Αἱ τῆς ἐβδομάδος ὅμως ταύτης εἰδήσεις φαίνονται προωρισμέναι νὰ συστῆλθωσιν ἐτι μᾶλλον τὰς ὄνειροπολίαις ταύτας, διότι οὐ μόνον ὁ ἄγγλος ναύαρχος Σεῦμορ, προβαλλόμενος τὸ ἀτύχημα τοῦ καταποντισμοῦ τῆς Βικτωρίας παρεκάλεσε τὴν ἰταλικὴν κυβέρνησιν νὰ ἐμποδίσῃ πᾶσαν πανηγυρικὴν ὑποδοχὴν εἰς τὰ ἀγγλικά σκάφη, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ εἰς Τάραντα κατάπλους τῆς μοίρας κατ' ἀρχὴν οὐπω ὀριστικῶς ἀπεφασίσθη.

Ἄλλ' ἢ Ἰταλία πρὸς ταῖς πολιτικαῖς ταύταις μερίμνας περιεπάται ἐτι ὑπὸ τοῦ οικονομικοῦ αὐτῆς ζητήματος, ἀνυποστάτου ἐλεγχθείσης τῆς εἰδήσεως τοῦ τηλεγραφικοῦ πρακτορείου Φουρνιέ, καθ' ἣν ἡ τράπεζα τῆς Γερμανίας, ὑπεῖκουσα εἰς τὴν πιεσὴν ἀνωτέρων κύκλων, ἐχορήγησε τῇ ἰταλικῇ κυβερνήσει δάνειον ὀγδοήκοντα ἑκατομμυρίων φράγκων. Ἡ μόνη ἐν τούτῳ ἀλήθεια εἶνε ὅτι ἰδιωτικαὶ τινες Τράπεζαι ἐχορήγησαν δάνειον τεσσαράκοντα ἑκατομμυρίων οὐχὶ εἰς τὴν ἰταλικὴν κυβέρνησιν, ἀλλ' εἰς τινὰς τῶν ἰταλικῶν Τραπεζῶν, πράγμα ἄλλως τε παλαιόν. — Ὁ κ. Γιολίττης ἄρα ἐξακολουθεῖ ἀγωνιζόμενος ὑπερανθρώπως κατὰ τῶν ὀλεθρίων οικονομικῶν ἀποτελεσμάτων τῆς μεγαλομανοῦς πολιτικῆς τῶν προκατόχων αὐτοῦ, ἀφ' ἧς δὲν ἔσχε τὸ θάρρος νὰ ἐξέλθῃ μάτην δὲ ἐπικαλεῖται τὴν ἐπικουρίαν τῶν συμμάχων αὐτοῦ Γερμανῶν. Οὗτοι ἀντὶ δανείου μελετῶσι τὴν εἰς Ρώμην ἀποστολὴν οικονομικῶν συμβούλων· ἀλλὰ λίαν ἀμφίβολον ὅτι οἱ Τεῦτονες οὗτοι Τურταῖοι θὰ ἔσωζον τοὺς συμμάχους τῆς Γερμανίας ἀπὸ τοῦ ἀπειλοῦντος αὐτοὺς κινδύνου τῆς χρεωκοπίας. — Ὁ κίνδυνος μάλιστα οὗτος εἶνε τόσῳ μέγας, ὥστε μετ' ἐπιμονῆς ἐθρυλήθη καὶ ἐξακολουθεῖ θρυλλόμενον ὅτι οἱ ἐν Ρώμῃ, ἀναποδράστως περιστάντες ἐν τῷ διλήμματι τῆς μεταξὺ χρεωκοπίας καὶ πολέμου ἐκλογῆς, θέλοντες ν' ἀποφύγωσι τὸ πρῶτον, ἀποκλίνουνσι πρὸς τὸ δεύτερον, ὠθοῦμενοι εἰς τοῦτο καὶ ὑπὸ τῶν ἐν Βερολίνῳ. Ὑποθέτομεν ὅτι ταῦτα χαριτείας χάριν μᾶλλον ἢ σοβαρῶς γράφονται, καίτοι δὲν θὰ ἰδυνάμεθα νὰ προσγάγωμεν πολλὰ τεκμήρια τῆς συνέσεως τῆς συγχρόνου ἰταλικῆς πολιτικῆς.

Ἡ ἰσπανομαροκνικὴ ρῆξις, ἢ ἐπελθοῦσα κατ' ἀ-

κολουθίαν τῆς ὑπὸ τῶν Καθύλων τῆς Ρίβας ἐπιθέσεως κατὰ τῆς ἰσπανικῆς φρουρᾶς τῆς Μελλίας ὀσημέραι ὀξυτέραν προσλαμβάνει τροπὴν, νέων καθ' ἐκαστὴν συγκρούσεων τῶν ἀγρίων Ριβαίων καὶ τῶν Ἰσπανῶν ἀγγελλομένων. — Καὶ εἶνε μὲν ἀναντίρροπον ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ Μαρόκου ὑπὸ τῶν ἀρίστων ἐμφορεῖται διαθέσεων πρὸς τιμωρίαν τῶν παρανομησάντων καὶ κακουργησάντων, τῶν οἰσθημάτων δὲ τούτων δὲν εἶναι ξένος καὶ ὁ ἐν Μελλίᾳ ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ, ὁ ὑποσχόμενος τοῖς Ἰσπανοῖς τὴν πρὸς τιμωρίαν τῶν ἀδικοπρασείων τούτων συνδρομὴν αὐτοῦ· ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἐλλεῖπει ἡ ἀναγκαῖα δύναμις, ἥτις θὰ ἐχρησιμοποιεῖται πρὸς τῆς εἰρήνης διαθέσεις ταύτας. — Οὕτως, εἰς οὐδὲν ἀποληξασῶν καὶ τῶν μετὰ τῶν ἐν Μαδρίτῃ ἀντιπροσώπων τῶν ξένων Δυνάμεων συνδιασκέψεων τοῦ ἰσπανοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν, ἢ ἰσπανικῆς κυβερνήσεως, ὑποστηριζομένη ὑπὸ πᾶσων τῶν πολιτικῶν μερίδων τοῦ κράτους, προβαίνει ἐσπευσμένως εἰς μεγάλους ἐξοπλισμοὺς καὶ παρασκευάζεται εἰς τὸ τακτικὸν πρὸς τὸ Μαρόκον πόλεμον, ὅπως τύχῃ τῆς προσκοῦσης ἰκανοποιήσεως.

M. E. M.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

Σάββατον, 2 Ὀκτωβρίου.

Σπουδαία ἐκ Παρισίων ἀλληλογραφία ἐξηγεῖ ὡς ἐπομένως τὴν παρούσαν κατάστασιν τῶν εὐρωπ. αἰκῶν χρηματιστηρίων καὶ μάλιστα τοῦ τῶν Παρισίων :

«Καθ' ὅλον τὸν λήξαντα μῆνα τὸ χρηματιστήριον δὲν ἠκολούθησεν ὀρισμένην διεύθυνσιν, οὐδ' ἐτεκράτησε γενικὸν τι ρεῦμα, διότι οὔτε ἢ πρὸς τὰ ἄνω οὔτε ἢ πρὸς τὰ κάτω κινήσεις ὑπερίσχυσεν. Ἐκαστος ὁμιλος ἐκ τῶν ἐν τῷ χρηματιστηρίῳ ἐνεργούντων διέμεινε ἀνεξόρτητος καὶ ἀνετηρέαστος ἀπὸ τῶν ἄλων, ἀκόλουθῶν τὰ ἰδιαίτερα συμφύροντα καὶ τὰ ἰδιαίτερα ἐμπνεύσεις του. Ὡστε δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν λίαν εὐλόγως ὅτι ἐτεκράτησε καὶ ἐτεκράτει εἰδός τι χρηματιστικῆς ἀναρχίας, τοῦτο δὲ ἐξηγεῖται ἐκ τῆς ἐκουσίας καὶ ἐπιμόνου ἀπο πρὸς τῶν μεγάλων οικονομικῶν δυνάμεων. Ἡ ἀποχὴ αὕτη τῶν ἰσχυρῶν κερδοσκοπῶν γεννᾷ κατὰ φυσικὸν λόγον τὴν ἀναρχίαν καὶ τὸ χάος τοῦτο. Ἐγκαταλείψουσιν ἡμᾶς εἰς τὰς ἰδίας ἡμῶν δυνάμεις, ἐπομένως ἐξακολουθοῦμεν ἐνεργοῦντες τυχαίως καὶ ἀνευ σκοποῦ ὀρισμένου, νῦν μὲν πρὸς τὸν ὑψῆμον, νῦν δὲ πρὸς τὸν ἐκπεσῶν φερόμενοι. Οὕτω παρήλθεν ὁ σεπτέμβριος μετὰ διαφόρων μὲν διακυμάνσεων, ἀλλ' αἱ κατὰ τὸ τέλος αὐτοῦ τιμαὶ μικρὸν διαφέρουσι τῶν τιμῶν τοῦ αὐγούστου.

» Μεταξὺ τῶν ξένων εὐρωπαϊκῶν χρεωγράφων ὑπάρχουσι τινὰ, ὡς τὸ ἰταλικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν ἰσπανικόν, τὰ ὅποια ὑπέστησαν ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ σκληρὰς δοκιμασίας, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ κατορθωθῇ ἢ ἀνάρρωσις αὐτῶν. Ἄλλα, ὡς τὸ ἀργεντινὸν καὶ τὸ Βραζιλιανόν, ἀφέθησαν νὰ ὑποκίψωσιν ἀνευ ἀντιστάσεως. Τινὰ ἔμειναν στάσιμα, οἷον τὰ πορτογαλικά

καὶ τὰ ἑλληνικά, καὶ ἄλλα τέλος πάντων ἀνετιμήθησαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, τοιαῦτα δὲ εἶναι τὰ τουρκικά, τὰ αἰγυπτιακά, τὰ ρωσικά καὶ ἐν μέρει τὰ αὐστροουγγρικά. Ἐν μέσῳ τοιαύτης ἀνωμαλίας δὲν εἶναι εὐκόλῳ ν' ἀποφανθῶμεν, ἂν τὰ κυβερνητικά χρωγράφα ἀνετιμήθησαν ἢ ὑπειμνήθησαν κατὰ τὸν λήξαντα ἦδη μῆνα.

Ἡ εἰκὼν αὕτη εἶναι ἀκριβοστάτη, ἐξηγεῖ δὲ πληρέστατα τὴν παρούσαν κατάστασιν τῶν χρηματιστηρίων, τὰ ὁποῖα διακυμαίνονται ἄνω καὶ κάτω περὶ τὸν αὐτὸν περιστρεφόμενα κύκλον. Πάντοτε ὅμως, ὅσον ἀφορᾷ τὰ ὀθωμανικά χρωγράφα, ὑπερισχέει τὸ ρεῦμα τοῦ ὑψωμοῦ, διότι ἐν Παρισίοις πρὸ πάντων ἐξακολουθοῦσι γινόμεναι πολλαὶ ἀγοραὶ διὰ μετρητῶν, καὶ τοῦτο ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ αὐξήσεως τοῦ τοκομεριδίου ἀπὸ 1 εἰς 1 1/4 τοῖς 0/0. Τοῦτο ἐπιμῶνως ἐπ' ἐσχάτων ἐπαναλαμβάνομενον πιστεύεται ἀνεξέταστος παρὰ τοῦ δημόσιου, ἢ δὲ πεποιθῆσιν αὕτη μετεδόθη καὶ παρ' ἡμῖν. Τὴν πεποιθῆσιν ταύτην συμπεριζόμεθα καὶ ἡμεῖς, ἀλλ', ὡς καὶ ἄλλοτε ἐγράψαμεν, δὲν θεωροῦμεν προσεγγίζουσαν τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν τὸ συμβόλιον τοῦ Δημόσιου χρέους διὰ τρωβῆς εἰς τοιοῦτον μέτρον. Πρὸς πλήρη δὲ τῶν ἐνδιαφερομένων διαφῶτισιν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου σημειοῦμεν καὶ αὖθις, ὅτι κατὰ τὴν 1)13 μαρτίου 1893 τὸ διὰ τὴν αὐξήσιν τοῦ τόκου ἀποθεματικὸν κεφάλαιον ἀνῆρχετο εἰς 114,462 λίρας τουρκικάς. Ἴνα δὲ καταστῇ δυνατὴ ἢ κατὰ 1)4 αὐξήσιν τοῦ τόκου, πρέπει τὸ πρὸς τοῦτο ἀποθεματικὸν κεφάλαιον νὰ φθάσῃ εἰς τὸ τέταρτον τοῦ πληρουμένου τόκου, λογιζομένου κατὰ τὴν σύμβασιν ἐπὶ τοῦ ἀρχικοῦ ποσοῦ, χωρὶς νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν οἱ διὰ τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων χρωματισμῶν ἐξοφλούμενοι τίτλοι. Ἀνάγκη ἄρα τὸ ἀποθεματικὸν κεφάλαιον ν' ἀνέλθῃ οὐχὶ εἰς 250,000 λίρας, ὡς ἐσφαλμένως ἐγράφη, ἀλλ' εἰς 292,700. Ἐάν λοιπὸν ἢ κρῆσις τοῦ 1893—94 προσθέσῃ εἰς τὸ ἦδη ὑπάρχον ἀποθεματικὸν κεφάλαιον ἑτέρας 188,338 λίρας, τότε ἔσται δυνατόν νὰ πληρωθῇ εἰς τοὺς κατόχους τῶν τρεσάρων σειρῶν τοῦ Γεν. χρέους ἐν τέταρτον περιγλύπον τοῖς 0/0 κατὰ τὴν 1ην σειρὰ τοῦ 1894 ἐν περιπτώσει δὲ, καθ' ἣν τὸ ποσὸν τοῦτο τῶν 188,338 λιρῶν δὲν εἶναι συμπληρωμένον κατὰ τὸ 1894, ἢ αὐξήσιν τοῦ τόκου γενήσεται κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὴν 1)13 μαρτίου τοῦ 1895. Σημειωτέον ἐν τούτοις πρὸς ἀποφυγὴν παρεννοήσεως ὅτι ἂν τε κατὰ τὸ 1894 ἂντε κατὰ τὸ 1895 γένηται ἢ αὐξήσιν τοῦ τόκου, τοῦ ὅθι ἦναι οὐχὶ τακτικὸν κατ' ἔτος, ἀλλὰ ἐξάπαξ, διότι πρέπει ν' ἀρχίσῃ αὖθις δχηματιζόμενον νέον ἀποθεματικὸν κεφάλαιον μέχρι τῆς συμπληρώσεως 292,700 λιρῶν, καὶ οὕτω καθέξῃς. Ἡ τακτικὴ ἄρα αὐξήσιν τοῦ τόκου κατὰ 1)4 τοῖς 0/0 τότε μόνον ἔσται δυνατὴ, ὅταν τὸ κατ' ἔτος ἀποθεματικὸν ἀνέρχεται εἰς 300,000 λίρας τουρκικάς.

Τὴν ἐξηγήσιν ταύτην ἐθεωρήσαμεν ἀναγκαίαν, ἵνα μὴ τὸ δημόσιον ἐν ἀγνοίᾳ τῶν ὁρθῶν τῆς συμβάσεως τοῦ 1881 ἐξαπατᾶται ὑπὸ διαδόσεων σφαλερῶν ἢ ἐκ προθέσεως παραμορφουμένων, νομίδη δὲ ὅτι πρόκειται περὶ προσδοχῆς καὶ τακτικῆς αὐξήσεως τοῦ τόκου τοῦ Γεν. χρέους κατὰ 1)4 τοῖς 0/0. Ἡ τακτικὴ αὐξήσιν γενήσεται πιθανῶς, ἀλλ' εἰς ἐποχὴν πόρρω εἰδέτι ἀπέχουσαν. Ὅσοῦδήποτε τὸ μέλλον τῶν τουρ-

κικῶν χρωγράφων, ὡς εἶπομεν πολλάκις καὶ δι' ἀριθμῶν ἀπεδείξαμεν, παρίσταται εὐρύτατον. Ἦδη πλὴν τῶν σειρῶν Α καὶ Β, ὧν ἡ ὑπερτίμησις ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν εἶναι καταπληκτικὴ, καὶ ἡ σειρά Γ ἤρξατο ἀπομακρυνομένη τῆς σειράς Δ, ἢ δὲ μεταξὺ αὐτῶν διαφορὰ εἶναι 1,75, καὶ δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι δὲν θὰ βραδύνη νὰ ὑπερβῇ τὰς 2 μονάδας.

Διὰ τοὺς λόγους, οὓς ἀνωτέρω ἐξηγήσαμεν, ἢ κατὰ τὴν ἑβδομάδα ταύτην κινήσιν τοῦ χρηματιστηρίου ἡμῶν οὐδὲν ἔσχε τὸ ἐνδιαφέρον· αἱ τιμαὶ τοῦ χθεσίου κλεισίματος ἦσαν αἱ αὐταὶ ταῖς τῆς δευτέρας, αἱ δὲ ἐν τῷ μεταξὺ γινόμεναι ἀλλοιώσεις ἦσαν ἀνεπαίσθητοι καὶ ἄνευ σημασίας, πλὴν τῶν ὁμολογικῶν τῶν Σιδηροδρόμων, αἱ ὁποῖαι εἰς τὸ τέλος τῆς ἑβδομάδος εὐφρονται ὑποτετιμημέναι κατὰ ἓν σχεδὸν φράγκον Μεγαλειτέραν ὅμως ὑποτίμησιν ὑπέστεισαν κατὰ τὴν ἑβδομάδα ταύτην αἱ λαχειοφόροι ὁμολογίαι τῆς ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ 330 κατῆλθον μέχρι 319 καὶ ἐστάθησαν εἰς τὰ 322. Τούναντιον τὰ Λαύρια διετηρήθησαν εἰς τὰ 37. Περὶ τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν δανείων ἠδύνατο τις νὰ πιστεύσῃ ὅτι αἱ τιμαὶ αὐτῶν δὲν ἦσαν ἐπιδεικτικαὶ μεγαλειτέρας ἐκπτώσεως, καὶ ὅμως αἱ διαμαρτυρήσεις τῶν ἐν Βερολίνῳ κατόχων καὶ αἱ ἐκ τούτου γινόμεναι πωλήσεις ὑπετίμησαν τὸ μὲν Πάγιον μέχρις 25 1)2, τὸ δὲ Μονοὺδιον μέχρι 38 καὶ τὸ δάνειον τοῦ 1884 μέχρι 33 1)2. Ἦδη νομιζόμεν δὲν ὑπάρχει λόγος μεγαλιτέρας ὑποτίμησεως· πιθανὸν μάλιστα νὰ ἐπέλθῃ βελτίωσις τις ἐπὶ τῇ εἰδήσει τῆς ταχέως ἐλεύσεως τοῦ βασιλέως καὶ τῆς συγκλήσεως τῆς Βουλῆς, ἢ ὅσῃ θὰ λίσῃ ὁκωσθήσῃ τὸ δικονομικὸν ζήτημα, ἐκτὸς ἂν, ἄρα ἀνευχόμεθα, ἐγγέλῃ ἢ τῆς Βουλῆς διάλυσις, ὅσοτε ἀγνωστον τί γενήσεται.

Ἐλαφρὰ βελτίωσις τῶν ὀθωμανικῶν χρωγράφων ἐγένετο καὶ χθὲς ἐν τοῖς Εὐρωπαϊκοῖς χρηματιστηρίοις, πιθανὸν δὲ εἶναι νὰ ὑποστηρικθῶσι ἐτι μᾶλλον, καθόσον τὴν προδεχῆ δευτέραν γενήσεται ἢ ἐκδοσις τοῦ ἐξ ἑνὸς ἑκατομμυρίου νέου δανείου, ἥτοι τοῦ δανείου τοῦ τουρπεκιου, ὅτερ, καθ' ὁλοκληρίαν ἀνέλαβεν ὁ ὄμιλος τῆς ὀθωμαν. Τραπεζῆς γνωστὸν δὲ εἶναι ὅτι ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν ἢ ἐπιτυχία καὶ ἢ εἰς καλὴν τιμὴν ἐκδοσις τοῦ νέου δανείου ἐξήρηται ἐκ τῆς τιμῆς τῶν ἀρχαιοτέρων δανείων.

Ν. ΦΩΤΙΑΔΗΣ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Abregé de la vie et des aventures de Robinson Crusoe (Ἐπιτομὴ τοῦ βίου καὶ τῶν περιπετειῶν τοῦ Ροβινσῶνος Κρούσου) κατὰ γαλλικὰ πρότυπα, μετὰ προσθήκης ἐρωτήσεων ἐπὶ τοῦ κεμένου πρὸς Ἀσκήσιν περὶ τὴν γαλλιστὴν διαλέγεσθαι καὶ παραρτήματος ποιημάτων καὶ λεξιλογίου πρὸς γρῆσιν τῆς περιττῆς γαλλικῆς ἀσγλουμένης νεολογίας ὑπὸ Δ. Κοντογεωργίου. Ἐν Κωνσταντινῇ, τυπικὸς Νεολόγου 1893. Τεύχος εἰς 16ον, σελ. 74+102, τιμ. γρ. 4.

Καὶ τὸ βιβλίον τοῦτο τοῦ κ. Κοντογεωργίου ἐπιτυγχάνει τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, πρακτικωτάτη γρησαμένη μεθόδω.

Ὁ Παιδαγωγὸς ΧΡΥΣΟΣΘΕΝΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ